

512597

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

POVEȘTILE PELEȘULUI

DE

CARMEN SYLVA

Biblioteca Judeteana ASTRA

797745

BIBLIOTECA ASTRA

SIRIN

BUCUREȘTI

Editura Librăriei LEON ALCALAY

No. 37—Calea Victoriei—No. 37

1908.

797745

512 597

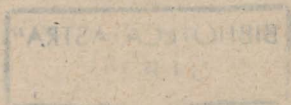
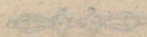
BIBLIOTECA PEȘTERII

POVEȘTILE PEȘTERII

DE

CARMEN SYLVA

C. 2007. — Tip. Profesională, Dim. C. Ionescu, Str. Șelari, 10.

BUCUREȘTI

Ediția a II-a, Editura LEON ALCAJAY

No. 27 — Calea Pichet — No. 27

1998

PELEȘUL

Din Buceciul, care, vechiu de bătrân ce este, a văzut așa de multe, încât nici nu-i mai vine să se mire de nimic, se avântă clocotind un pârau de munte, atât de sălbatic și de năvalnic, încât par'că, în răsfățarea lui, ar voi să cutreere lumea toată.

E un voinic minunat Peleş, cu părul creț și cu adânci ochi albaștri, și e atât de voios și de puternic, fiind-că s'a născut în adâncimile unui munte uriaș. Se zice, că vine dintr'un lac năprasnic, ascuns în fundul pământului și în care locuesc zânele apelor. Și dacă stai mult lângă Peleş, așa de mult cât să uiți lumea, auzi cu totul deslușit cântările zânelor.

Chiar se ivește, din când în când, câte o zână, care, plutind pe o frunză mare și lată, dealungul Peleşului la vale, alunecă din treaptă în treaptă, peste cascadele apei și privește cu ochi voioși la lume. Dar nu

poate să o vadă decât acela, care s'a născut pela toacă și n'a avut niciodată vr'un cuget rău în sufletul lui.

Ele netezesc cu degetele lor gingașe pletele crețe ale lui Peleş și vorbesc pe șoptite cu dânsul, despre leagănul lor cel ascuns, în tainițele muntelui, apoi el le pune în față oglinzi mititele, ca să-și vadă chipurile trandafirii. Iar șoaptele lor sunt tainice, ca și când s'ar furișă prin frunziș adierea unui vânt domol.

Apoi — Peleş, niciodată nu obosește, atât de mare îi este puterea și de grăbită, călătoria. Darnic din fire, își reînoește mereu valurile spumoase și nu se întreabă cât a dat și cât îi mai rămâne. Știe prea bine, că jos în adâncime, e lacul mare, care nu seacă niciodată, câtă vreme Buceciul nu se va fi prăbușit și marea nu va fi acoperit Carpații. El, Peleş, nu știe deloc a socoti și nu zice niciodată: «Nu vreau să mă istovesc, ca nu cumva să rămâiu sărac!». O! nu, harnic și darnic își aruncă valurile prin lume la vale, ca oameni și vietăți și ierburi să se răcorească din ele.

Se necăjește cu toate acestea și el câte odată, când primăvara nu vrea să sosească, ori toamna pleacă prea în pripă, atunci se face de tot galben și se umflă în mânia lui așa de tare, încât rumpe și sfâșie tot

ce-i cade la îndemână. Iar crivățul râde de dânsul, ori, drept pedeapsă, îl biciuește și-i aruncă'n drum copaci mari, ca să-l obosească cu ei pe nerăbdătorul copil, cu pletele crețe și cu inima îndârjită.

Dar nici nu e cu putință să nu-l apuce necazul, când iarna vine așa de 'ngrabă. Ii este un lucru nesuferit, când copacii își aruncă frunzele în el și trebuie să le poarte acum neînsuflețite, pe acelea, cu cari nu glumise toată vara; apoi îl supără și ghiața, care-l strâmtorează și vrea să-l silească a tăcea. Căci un păcat mare are Peleş: voeste să stea, mereu să stea de vorbă, cu florile, cu copacii, cu păsările, cu vânturile, chiar și cu mușchii de pe pietrele din albia lui, ba, în cele din urmă, și cu sine însuși când nu mai e cine să-l asculte. Și care e omul ce ar voi să stea cu sine însuși, de vorbă? Fie cel mai cuminte, tot i s'ar ură în curând, cum i se urăște de multe ori și celui mai bun al său prieten, care s'a putut deprinde la răbdare față cu dânsul.

Iară lui Peleş îi place prea mult, ca alții să se minuneze de poveștile lui, și nu ține deloc să păstreze tainele ce i s'au încredințat, deși munții l-au muștrat adeseori pentru limbuția lui, zicându-i «Babă bătrână». Dar el și-a scuturat părul creț și a

aruncat o privire ştrengărească la codru, ca şi când ar voi să-i zică: «Aşa-i, că ție-ți place să mă ascuți!?»

Am stat ceasuri multe şi îndelungate lângă el şi am ascultat spusele lui, şi câteodată par'că vedeam vârful degetului vreunei zâne, ori piciorul trandafiriu, ori pleată din părul ei; şi am auzit adeseori cântări minunate: acum am să vi le povestesc toate.

Căci nu e taină ceeace Peleş a spus: o ştie o mulţime de lume, o ştiu ferega şi muşchiul şi floarea Nu-mă-uita şi fragii şi brazii, iar acelora, cari n'o ştiu, li-o spune vântul, ce scutură mereu frunzele până ce nu le spun toate, ca pasările să ducă vorba mai departe peste nouă mări şi nouă ţări, pân'acolo unde nu mai sunt furtuni, fiindcă nu mai este nici aer. Fiindcă însă, eu nu am aripi, nu pot purta poveştile depărtate'n lume, ci trebuie să le spun, pentru ca să mergeţi şi voi să-l vedeţi pe Peleş.

Poate că el are să vă povestească mult mai multe ca mie, iar acelora, cari n'au avut încă nici un cuget rău în sufletul lor, li se vor arăta şi zânele.

Acum — ascultaţi ce a fost, cum a fost odată şi dacă n'ar fi fost, nici n'ar povesti-o Peleş.

VÂRFUL CU DOR

Fost-a odată la Sinaia o horă precum n'a mai fost. Eră o sărbătoare mare și călugării din mănăstire împărțiseră pomană ciubere întregi și toți mâncase de se săturase. Oamenii venise de departe: dela Izvor și dela Poiana-Țapului, dela Comarnic și dela Predeal și de peste munte.

Soarele strălucia și încălzia toată valea, de-și azvârleau fetele basmalele de pe cap și deși puneau flăcări pălăriile acoperite cu flori pe ceafă. La joc tuturor le eră foarte cald.

Femeile măritate ședeau jur împrejur pe iarba verde și țineau copilașii la sân. Maramele lor luciau de departe, albe și gingașe ca niște flori.

Ce joc vesel! Ce tropăit! Ce strigăte! Fetele par'că plutiau în aer. Picioarele lor gingașe cari se zăreau sub vâlnicile cele înguste, par'că nici nu atingeau pământul.

Ièle lor erau bogate cusute. Ele străluciau de colorile cele mai vii și de aur, ca și banii dela gât. Hora se'ntorcea și se legăna neconținut în cercuri mai mici și mai mari, la cântecul neobosit al lăutărilor, cum bate sângele prin vine, cum urmează unele după altele valurile apei.

Ceva mai departe stă un cioban frumos, rezemat de toiagul său cel lung. Ochii săi negri ca murele, se uitau spre horă. Eră subțirel ca un brad. Pletele cele crețe și negre îi cădeau pe umere de sub căciula de oaie cea albă. Cămașa-i eră cenușie. Un brâu lat de piele o ținea împrejurul soldului în creți mari. În picioare purta opinci. Ochii lui dădură într'o clipă o roată peste toată hora. Indată ei găsiră ce căutau și-și țintiră căutătura lor strălucitoare pe o fată, care se părea că nici nu-l bagă în seamă. Frumoasă eră fata: frumoasă ca cea mai frumoasă floare. Ba mai frumoasă ca trandafirul Buceciului și mai gingașă decât floarea Reginei. Ochii ei aveau două lumini: una în negrul din mijlocul ochilor, alta în cerul cel căprui care împrejură acest negru. Dinții îi străluciau când ea-și deschidea buzele de trandafiri. Părul îi eră negru ca prăpastia din care fulgeră un șipot de apă, și cununa de păr nu se vestejiă, ca și cum i-ar da viață și frăge-

zie. Trupul îi erà așa de subțire, par'că l'ai fi putut frânge cu mâna, și cu toate acestea se vorbea de puterea ei. Dar! Frumoasă erà Ileana! Și Ionel, ciobanul cel tânăr, neconținut se uită la dânsa. În sfârșit și el se apropia de horă și apucă pe Ileana de mână. Fetele se uitară la ea și surâseră, iar Ileana roși.

Deodată cântecul lăutarilor stătù, sfârșind cu un sunet ascuțit: flăcăii învârtiră pe fete sub braț jur împrejur și Ionel trase cu putere în jos mâna Ilenei. Asta spunea mult. Însă Ileana dădù din umeri și surâse.

«Ileano!» zise el încet, «vezi tu colo frunzele cele galbene ale fagului? A sosit timpul: trebuie să mă duc la vale cu oile mele, în câmpul Bărăganului, poate și peste Dunăre — în Dobrogea, și nu te voi mai vedea până în primăvară. Zi-mi un cuvânt bun, ca să nu-mi tremure inima, când mă voi gândi că te uiți și la ceilalți flăcăi.

«Ce să-ți spun? Tu nu mă iubești deloc și curând ai să mă uiți».

«Mai bine-oiu murì decât să te uit, Ileano!»

«Aceste sunt numai vorbe și eu nu le dau crezare».

«Ce să fac ca să mă crezi?»

Ileana se uită cu coada ochiului spre flăcău și ochii îi scânteiau, «Ceeace nu poți!» îi răspunse ea,

«Eu pot tot», zice Ionel încet, ca și cum nu ar mai fi știut ce vorbește.

«Nu! căci fără oile tale nu poți trăi. Dorul lor mai greu îți trece decât dorul meu!»

«Fără oile mele!» zise Ionel, și suspină.

«Vezi că nu poți fără oile tale!» răspunse Ileana râzând. Vezi că nu poți face singurul lucru ce-ți cer, să rămâi sus la munte fără de oi! Vorbe și numai vorbe!»

«Și dacă totuși ți-aș face după plac?» zise Ionel, strângându-și dinții.

Flăcăii și fetele se strânseseră împrejurul Ilenei și al lui Ionel și ascultau, «Fă-o!» «Nu o fă!» strigau unii după alții.

Atunci eși din mulțime un cioban bătrân, cu pletele de argint, cu sprincenele stufoase, și puse mâna pe umărul lui Ionel.

«Lasă fetele», zise el cu asprime. «Ele-ți vor rupe inima și după aceea vor râde de tine. Nu știi tu că ciobanul, care își părăsește oile, trebuie să moară?» El se întoarse spre Ileana și o amenință cu pumnul. «Și tu crezi că, pentru că ești frumoasă, poți face tot și că mândria ta nu va mai fi pedepsită: dar, ți-o spun eu, răul ce-l faci, ție înse-ți ți-l faci!»

Ileana surâse: «N'are decât să nu se ducă: n'am nevoie de dânsul.» Intorcându-

se în altă parte, ea alergă în mănăstire la izvor, ca să bea apă.

Ionel însă nu mai ascultă pe nimeni, ci se înturnă spre munte, cu fața pălida și cu buzele strânse. El trecu pe lângă Ileana și-i făcù numai un semn cu mâna.

«Nu o fă!» strigă ea, râzând d'împreună cu celelalte fete. Peleșul par'că răsună: «Nu o fă! Nu o fă! Nu o fă!» însă Ionel nu-l auziă, ci se suì sus la munte; pe când soarele erà la mează-zi ajunse la stână, trecând prin poenele cele lucii, pășind prin răgetul cel umbros și pe sub brazii cei uriași, pe cari șase oameni nu-i pot încinge jur împrejur. Oile erau strânse la stână, iar câinii îi eșiră înaintea cu un lătrat prietenesc.

Le trecu cu mâna prin părul cel stufos și chemă la dânsul pe Miorița. «Brr, oiță brr!» Miorița veni îndată cu mieluşelul ei și Ionel îi băgă în lână garoafa ce furase dela Ileana.

El rugă pe ceilalți ciobani să iă cu dânșii și oile lui și le zise că va veni mai târziu, căci a făcut un jurământ și trebuie să-l ție. Mirarea cuprinse pe toți. «Și dacă nu voiu mai veni», încheie el, «spuneți că dorul m'a chemat la nuntă». El luă în mâni buciul și se suì tot mai sus, până ce ajunse în vârful muntelui, de unde putea privi până la Dunăre, și peste Dunăre până în Balcani.

Acolo se opri, puse buciul la gură și-l făcu de răsună departe cu duioșie și cu durere. Atunci cănele-i cel mai credincios veni alergând cu iuțeală. Lătră, săria împrejurul lui, trăgându-l de cămașe spre vale, astfel în cât Ionel nu știa să scape de dânsul. În cele din urmă îl întârî cu ocări, cu pietre și cu lacrămile în ochi. Astfel depărtă Ionel pe cel din urmă prietin al său. El stă acum singur în pustietatea cea mare a muntelui. Doi vulturi plutiau la picioarele lui. De altfel domnia liniște.

Ionel se întinse pe iară și suspină atât de tare, par'că i-ar fi sărit inima din loc, până ce adormi de dor și de durere. Când se trezi, norii i se învârtiau împrejurul capului, și se apropiară tot mai mult, mai întâiu cu mare iuțeală; pe urmă se așezară pe dânsul ca o negură deasă și întunecată și steteră nemișcați, de nu se putea vedea la un pas.

Deodată norii își luară forme diferite. Se părea că sunt niște ființe femești de o frumusețe rară, cu vestminte albe și strălucitoare ca omătul, și că se țin de mână, plutind în aer și legănându-se împrejurul lui Ionel. El își frecă ochii, căci credea că mereu visează. Atunci auzi doina lor. Doina răsună atât de dulce și ca din depărtare

mare! Iar ele întindeau spre dânsul brațele lor albe ca și crinul.

«Flăcău frumos! Fii al meu! Fii al meu! Vinno cu mine!» Așa se auzia din toate părțile. Ionel însă clătină numai din cap. «Nu ne urâ», strigă una. «Noi vrem să-ți facem orice plăcere, ca să-ți uiți valea pentru vecie». La aceste cuvinte, ea împrăștiă negura cu mâna, și iată o poiană plină de flori, precum nu s'a mai văzut vreodată, și în poiană o stână de frunze de trandafiri, cu un izvor care curgea peste mușchiul cel moale.

«Vino! acolo vom locui!» îi zicea una din femeile cele frumoase, cu o voce ca de argint. «Nu, vino la mine!» zicea alta, și clădia dinaintea ochilor lui din neguri o casă, care, luminată de soare, se părea a fi un curcubeu. În lăuntrul ei, toate erau moi, ca de lâna cea mai subțire. Din pod și de pe pereți, ca și de pe acoperemânt, se desfăceau picăturile de curcubeu, cari de abia atingeau pământul și se prefăceau în ierburi și flori. «Acî vom locui» îi zicea fata frumoasă, «te voi împodobî cum sunt și eu împodobită!» — «Numai una singură are voie să mă împodobească», răspundea el turburat, «numai logodnica mea».

«Vreau eu să-ți fiu logodnică!» zise o a treia. «Uită-te aci să vezi zestrea mea!»

și, turtind negurele, ea făcea din ele oi, și tot multe și mai multe, încât tot muntele, toți munții și Cerul erau acoperiți de oi. Ele erau albe și strălucitoare, cu telinci de aur și de argint la gât și sub picioarele lor creșteau voioase toate plantele câmpului. Fața bietului fiăcău părăsit, se luminează; dar, după o clipă, el alungă dela sine arătarea cea atrăgătoare, zicând: «Nu am decât o singură turmă, turma mea, și nu-mi trebuie alta». Atunci negurele începură a se îndesi mai tare și a se întuneca mai mult, și Ionel fu înconjurat cu iuțeală de nori negri, din cari fulgeră și tună tot mai aproape și tot mai înfricoșat. Și din tunet, el auzea aceste cuvinte: «O tu, fiu de om îndrăzneț: de te încumeți a ne urî, ești perdut!». Trăznetul pică, de se părea că tot muntele ar fi fost detunat, și furtuna se scoborî în vale. Pe Ionel însă pică omătul în fulgi ușori, dintâiu subțirel de tot, pe urmă tot mai des, pânăce toți munții, jur împrejur, fură acoperiți, și cu dânșii gluga lui, părul lui, sprâncenile lui. Iar din viscol răsunau iarăși, vocile cele mai dulci în sunete armonioase, fluere de cioban și printre dânsule, buciume și doine; și de mâni nevăzute se ridică deodată dinaintea ochilor lui un palat de omăt, atât de splendid, că Ionel trebui să-și închidă

ochii, ca să nu orbească. Când îi redeschise iarăși, luna și stelele erau adunate în acel palat și pereții lui străluceau de strălucirea lor. Luna stetea pe un tron înalt și frumos și se uita la stele, cari se țineau de mână și jucau o horă. Cu cât Cerul se făcea mai negru, cu atât se înmulțeau și stelele, și de câte ori luna da un semn, o stelută din Cer alerga și intra în palat.

Astfel se adunară și o mulțime de stele mici de tot, cari, ca copiii, se rostogoliau unele peste altele și râdeau și jucau la picioarele lunei. Altele pășiau pline de măiestrate, cu o coadă lungă pe care o trăgea peste toate vârfurile munților, cât e Bucegiul de lung. Cozile lor erau purtate de multe stele mici, toate în vestminte strălucitoare, cu cununi și cu coroane de o frumusețe rară. Porțile palatului se lărgiră dela sine, când apărură stelele cele majestuoase. Una din ele porunci lunei să se coboare de pe tron și să-i servească. Pe urmă făcu semn lui Ionel și-i zise: «Vino, fiu de om, fii soțul meu! Vino cu mine, să cutreeri lumea întreagă, să ai de a servi stelele mele și să fii însuși pătruns de lumină, ca o stea strălucitoare».

Ionel înaintase până la pragul orții fără a-și da bine seama de ce făcea și ascultă doinele cele frumoase, însoțite de cântecul

lin al celorlalte stele. Atunci luna ridică capul și se uită la dânsul. Ea semănă atât de mult cu Ileana, încât Ionel se țină de inimă și strigă: «Și de-ar fi toată lumea la picioarele mele, aș dărui-o Ilenei».

Atunci se făcù deodată un freamăt mare și un vuet tare și pe urmă un trăznet cumplit. Stelele se repeziră spre Cer, într'un șir nesfârșit și majestos. Palatul se cutremură și se surpă și acoperi pe Ionel. Iar luna se uită palidă și tristă spre troienele de omăt.

Piticii de munte însă, cari auziră trăznetul cel înfricoșat peste capetele lor, eșiră încet din sânul muntelui, spre a vedea dacă locuința lor nu e amenințată de vreun pericol. Ei descoperiră niște ruini colosale, tot de pietre scumpe, din cari fusese clădit palatul. Plini de bucurie, începură a culege aceste comori minunate și a le căra în lăuntrul muntelui, unde le adunau în bolte puternice. Astfel deteră și peste Ionel. Fiindcă el nu se părea a fi fără viață și eră atât de frumos precum nu eră nici unul dintr'ânșii, li se făcù milă de dânsul și-l aduseră și pe el, cu multă muncă și ostenală în jos, în fund, unde-l așezară pe mușchiul cel mai moale ce se putù află.

Scoaseră apă din fântânile lor cele calde și din cele reci, îl spălară, îi făcură o baie,

și-l aduseră pe urmă la lacul cel mareț de sub pământ, care satură toate celelalte ape. Ei îl afundară odată în apă, și îndată se făcu sănătos și se uită cu mirare împrejurul lui. «Unde sunt?» zise el în sfârșit. În adevăr, el nu putea să nu se mire, căci peste dânsul se înălță o boltă nemăsurată de stâncă lucitoare, care se pierde în noaptea cea întunecoasă. La picioarele lui se întindea un lac, atât de mare încât părea că umple lăuntrul pământului. Și acest lac se pierde în întuneric, și de jur împrejur, în apropiere, steteau, alergau, se cățarau mii de pitici, cu bărbii lungi, și cu lumini în brâu sau pe cap. Ei aduceau în șiruri nesfârșite pietrele cele scumpe, le spălau în lac, ceeace măriă strălucirea lor, și le puneau în rânduială în camere și în vrafuri. Mulți veneau pe plute cu pietre cu totul necunoscute. Alții încărcau plutele spre o lungă călătorie și se depărtau cu ele de mal. În bolta cea măreață eră o amestecătură de voci și de lumini, care ameți pe Ionel cu desăvârșire. Dar se părea că fiecare știa bine ce aveă de făcut, afară de acei cari erau împrejurul lui Ionel și cari nu știau ce să facă cu dânsul. Deodată îl apucă și pe Ionel dorul să călătorească cu ei în depărtarea cea necunoscută și întunecată. Dânsul se repezi tocmai spre o plută, care

eră să pornească. Atunci eși din apă o femeie frumoasă, care semănă cu Ileana, precum o soră seamănă cu altă soră. Ionel își întinse brațele spre ea. Se auzi strigătul «Ileano!» și se văzu Ionel asvârlindu-se în apă. Dar douăzeci de brațe puternice puseră mâinile pe el și altele tot atât de zdrene, începură să-i dea o bătae țeapănă. El se apără, fiindcă femeia cea frumoasă îi tot făcea semne; însă piticii îl ținură în loc și începură, plini de mânie, să-l zdrobească cu pietre. Atunci apărură dinaintea lui un pitic de munte încoronat, ordonă la toți să stea locului și zise: «Te înșeli, Ionel! Mireasa ta nu e aici, ea este în vale și te așteaptă. Asta este mireasa mea și eu o aștept de un șir lung de ani». Femeia cea frumoasă se uită mânioasă, ceeace o prindea bine, amenință și dispărură în valurile lacului. Regele piticilor suspină, Ionel suspină și el. Și suspinară și toți piticii ca supuși buni și credincioși. Dar ei tot țineau pietrele în mână, căci nu știau dacă moartea lui Ionel nu era hotărâtă. Regele însă se uită cu duioșie la ciobanul cel frumos, porunci îndată ca el să fie spălat cu ape cari lecuesc, căci sângeră din multe răni, și, după ce-l reînnoi și înfrumuseță, îl scoase în vârful muntelui unde-l aflase. Acolo regele pitic își luă ziua-bună și-i zise: «Ionel!

Greu ai păcătuit. Ți-ai uitat datoria pentru o femeie frumoasă. Credința ta către ea e mare și de lăudat, dar necredința ta către datoria ce ai, este încă mai mare, și cu toate că înțeleg cele ce se petrec în inima ta, totuși nu pot să depărtez dela tine pedeapsa care te așteaptă». Cu inima grea puse Ionel piciorul pe vârful cel singuratec de munte, împrejurul căruia vuiă vijelia.

Furtuna crește pe fiecare minut, ca și cum ar fi vrut să azvârle de pe înălțimea vârfului pe omul ce ședeă acolo singur, singurel; ca și cum ar fi vrut să-l zdrobească în mii de fărâməturi. Ionel se acăță de o stâncă și se uită cu ochii sălbatici împrejurul-i, așteptând noi vrăjmași, noi pericole și noi încercări. Deodată i se făcù, ca și cum l-ar apăsă vijelia spre pământ, ca și cum i s'ar rupe și i s'ar zmulge inima, ca și cum ar muri de durere. Încă mai tare se acăță el de stânca ce părea că se cutremurà.

Și în vuetul și trăznetul cari îl înconjurau, Ionel auzià voci cari îl chemau, cari îl dezmierdău, cari îl amenințau. Erà ca și cum ar fi mai multe voci, ca și cum ar fi o singură voce. Pe urmă se părea că erau sunete de trâmbețe, cari cutremurau adâncul creierilor lui. Atunci se schimbă dragostea sa pentru Ileana în ură amară și neîmpă-

cată, căci ea îl trimesese la moarte cu surâsul pe buze. Se hotărî să rămâie acolo unde eră până la sfârșit cu credință; iar de se va mai scoborî odată în vale, să-i zică în bătae de joc o ziuă bună, și nici o femeie să nu-i mai răpească inima, ci aceasta să fie numai a oilor sale, pe cari le părăsise fără conștiință.

Atunci răsună din adâncul stâncilor o voce puternică: «Fiule! Ești al meu! nu-mi mai scapi din mâini! Ești al meu pentru veci!» Și în acelaș moment stânca se prefăcù într'o femeie uriașă, care strânse pe Ionel cu brațe de piatră, și-l sărută cu buze de piatră. Plin de groază, el se sileă să scape, dar nu putu. «Cine ești tu?» strigă el. «Oare tot iadul este conjurat în potriiva mea? Cine ești, dacă nu ești Vifora?» Femeia devenise din nou stâncă și prin vijelie răsunau aceste cuvinte: «Sunt Dorul. Și tu ești al meu. Cele de pe urmă buze pe care le-ai sărutat sunt ale mele».

Intr'o clipeală se făcù liniște și pace și soarele reapărû. Razele lui cădeau pe un om palid, care, rezemat de buciulul său, se uită în vale și până în Dunăre. El nu mai suspină și nu se mai mișcă. Inima nu-i mai băteă. Brațele îi stăteau încrucișate pe piept. De abiă o mișcare greoaie a genelor îi trădă că mai trăește. Atunci în-

cepură toate a se mișcă jur împrejur. Omătul și ghiața se topiau și curgeau spre vale, și sub omăt și sub ghiață se ivea iarba. Ionel nu se mișcă. Pădurea se desbracă de frunzele cele uscate, și mugurii se întreceau unii cu alții. Se părea că lui Ionel nici nu-i pasă. Ciripit de păsări se răspândi din vale spre munte în sus, și vutetul pâraelor după o ploaie caldă. Ionel nu auzia.

Eră ca și cum s'ar adună împrejurul lui, tot ce e viu pentru a-l trezi; dar în zadar. El se uită ținută în vale, spre Dunăre, ca și cum ar fi fost de piatră. Deodată se ivi însă viață în trăsurile feței sale. Ochii începură a străluci, fața i se roși puțin. Cu brațele și cu capul întins, el căută să audă lătratul apropiat al cânilor, și sunetul telinelor. Acum vedeă bine cum veniau oile lui. Atunci duse buciumul la buze, pentru a le cânta de bună-venire; dar numaidecât îl scăpă și apucă inima cu mâinile și strigând «mor», — pică la pământ fără suflare.

Câinii lui ajunseseră. Ei îi lingeau mâinile și fața. Veni și Miorița lângă el și zbieră. Veniră și ciobanii și-l strigară pe nume. Ionel însă zăcea întins, cu un surâs ceresc pe fața-i slabă, și nu da nici un răspuns. Buciumul, care mai adinioară eră însuflețit

de suflarea lui, zăcea rupt în două. Jur împrejur nu se vedeau semnele luptelor tânărului voinic. Ciobanii îl înmormântară unde-l aflară. Iar vârful muntelui îl numiră Vârful cu Dor.

FURNICA

Erà odată o fată frumoasă. Numele ei erà Viorica. Părul ei erà ca aurul, ochii ca cerul, obrajii ca garoafele, buzele ca ci-reșile; iar trupul ei erà așa de mlădios ca papura. Nu erà suflare omenească, care să nu se bucure la privirea frumoasei fete, și nu atât pentru frumusețea, cât pentru hăr-nicia ei mare. Când se duceà la izvor cu cofa pe cap, furca îi erà totdeauna la brâu și torceà. De țesut și de cusut țeseà și coseà chiar ca o zână. Ièle ei erau cele mai fru-moase din tot satul, cusute cu negru și cu roșu, cu altițe late pe umeri. Vâlnicul, ba chiar și călțunii ei de Duminecă, erau îm-podobiti cu flori. Mâinile ei cele mici nu steteau niciodată liniștite. La câmp și prin livele ele lucrau tot atât de mult ca în casă, și toți flăcăii aveau ochii țintiți spre Viorica cea frumoasă. Ii mergeà vestea că o să fie odată o gospodină strașnică. Ea

însă nici că se uită la flăcăi, și de măritat nici nu voiă să audă vorbind. Ea zicea că nu are timp să se gândească la dâșii, căci are să poarte de grijă pentru mamă.

Atunci mama, cu fruntea încrețită, îi zicea: «Mare sprijin ar fi un ginere zdravăn». Fetița se întristă de asemenea cuvinte și întrebă dacă în adevăr nu mai poate munci, pentru ca mama să-și dorească numai decât un bărbat în casă. «Bărbații ne dau încă mai mult de lucru», zicea Viorica. «Tot noi trebuie să toarcem pentru dâșii, să țesem pentru dâșii, să coasem pentru dâșii, și nu mai putem dovedi cu munca câmpului».

Atunci mama oftă și se gândi la fiul ei care murise, pentru care făcuse atâtea și multe cămăși frumoase și pe cari le spălă atât de albe, în cât toate fetele își puseseră ochii pe flăcău. Nici că vreodată se osteniă, ori și cât lucră pentru dânsul; dar ce nu face o mamă, fără a osteni vreodată!

Veni însă ora când Viorica însăși eră să vadă că mamă sa avea dreptate să-și dorească un ginere, ca și cum ar fi presimțit că nu-i va mai fi traiu mult în lume. Ea începù să slăbească și toată dragostea ficei nu fù în stare să o ție pe pământ.

Frumoasa Viorică ajunsese să închidă ochii cei iubiți și ședeă acum cu totul singurică

în căsuța cea mică. Pentru întâiași dată, ea ședeà cu mâinile în sân, căci pentru cine erà să mai lucreze? Ea nu mai aveà pe nimeni în lume.

Intr'o zi ședeà pe pragul ușii și se uità cu întristare în lume. Deodată văzù mișcându-se spre dânsa pe pământ ceva lung și negru, și iată că acest șir lung și nesfârșit erau furnici. Nu puteà nimeni vedeà de unde veniau ele, căci nu se mai puteà descoperi capătul cetei, care neconținut se mișcă. Acum însă ele se opriră și formară împrejurul Vioricăi un cerc mare. Unele dintre furnici eșiră înainte și ziseră: «Noi te cunoaștem bine, Viorico, și adesea am admirat hărnicia ta, care se potrivește cu a noastră și care, rareori, se află pe la oameni. Noi mai știm că tu ești singură, singurică pe lume. De aceea te rugăm: vino și fă-te regina noastră. Ți-om clădi un palat mai frumos și mai mare decât cea mai mare casă ce ai văzut vreodată. Numai un lucru trebuie să ne promiți, că nu te vei mai întoarce înapoi printre oameni, ci că vei rămâne la noi cât vei trăi».

«Nici că doresc mai bine decât să rămân cu voi», răspunse Viorica, «căci nimic nu mă mai ține pe mine aici, decât numai mormântul mamei. Trebuie să pot merge să depun pe el flori și vin și colivă, și să mă rog pentru sufletul ei».

«Poți să mergi la mormântul mamei tale, numai să nu vorbești cu nici o ființă omească, care-ți va eși în cale, căci atunci te faci necredincioasă, și cumplită va fi răzbunarea noastră».

Astfel se duse Viorica cu furnicile. Ele meraseră cale lungă, până ce ajunseră la un loc, care se părea bun pentru a clădi acolo un palat. Atunci văzù Viorica cu cât erau mai dibace furnicile decât dânsa. Cum ar fi putut fi ea vreodată în stare să ridice cu atâta iuțeală o asemenea clădire? Erau acolo galerii unele peste altele, conducând înăuntru în locuri îndepărtate, și tot mai îndepărtate, destinate pentru ouăle furnicilor, cari se scoteau afară la soare, pentru a se aduce cu aceiași iuțeală iarăși înăuntru când trebuiau să fie puse la adăpost de vreo ploae amenințătoare. Camerile erau cu mare măiestrie împodobite cu foi de flori, pironite pe pereți, ca frunzele ascuțite ale brazilor; iar Viorica se învăță a țese cu fire de păianjeni, din cari apoi se lucrau corturi și pături.

Clădirea se ridică sus și tot mai sus; camera însă, care eră destinată pentru Viorica, eră minunat de frumoasă, precum nimeni nu-și închipuise vreodată, nici chiar în vis. Multe săli duceau înăuntrul palatului, astfel încât Viorica putea avea cu

cea mai mare iuțeală știri despre toți supușii ei. Podeala sălilor era de foi de mac, ca picioarele reginei să nu umble decât pe pături de purpură. Ușile erau de foi de roze, legate între dânsule cu fire de păianjeni, și astfel se închideau și se deschideau fără vuet. Pe jos era așternut un covor gros și moale tot de Floarea-Reginei, de se cufundă în el piciorul gingașei Viorice. Nici că-i trebuiau aci încălțăminte. Ele ar fi fost prea aspre și ar fi stricat covorul de flori. Păreții camerei erau țesuți cu mare măiestrie din garoafe, cu lăcrămioare și ochiul păsării, și florile continuu se reînnoiau. Fiind totdeauna proaspete, mirosul lor în adevăr te îmbătă. Tavanul camerei era făcut din foi de crin, întinse ca cort. Harnicile furnici munciseră câteva săptămâni la patul Vioricăi. El era din tot ce este mai gingaș pe lume, de bruma florilor, și pe dânsul era întinsă una din țesăturile Vioricăi. Când dormea pe patul ei, era atât de frumoasă, că stelele ar fi picat din Cer dacă ar fi văzut-o. Însă furnicile așezaseră camera ei, în locurile cele mai dinăuntru ale palatului și păzeau cu hărnicie și gelozie pe iubita lor regină. Nici ele chiar nu îndrăzneau să se uite la ea când dormea.

Nu putea fi traiu mai frumos și mai bine așezat în ceata de furnici, de cum era. Fie-

care și toate își puneau silința a munci mai mult și a plăcea harnicei regine. Nu era ordin al ei, care să nu fie executat cu iuțeala vântului; — căci Viorica nu ordona niciodată prea mult, niciodată neînțelepțește. Vocea ei cea blândă se auzea totdeauna, numai ca un sfat sau ca o părere. O căutătură plină de lumină și de căldură, a ochilor ei, era mulțumirea ce dăruia celor ce o ascultau. Furnicile ziceau adesea că au razele soarelui în casă și-și laudau norocul. Ele făcură pentru Viorica o prispă deosebită, pe care se putea plimbă ca să se bucure de aerul curat al munților și de razele încălzitoare ale soarelui, când camera i se părea prea îngustă. De pe acea prispă ea putea privi și înălțimea clădirii, care ajunsese a fi acum un munticel.

Intr'o zi ea ședeà în cameră și coseà la o iè, cu firele de mătase ale unui vierme, pe care îl aduseseră furnicile înăuntrul palatului. Ea prindeà pe iè aripi de fluture. Deodată se auzi un freamăt mare împrejurul muntelui și ca un răsunet de voci. Intr'o clipă întreg regatul cel mic fu în larmă și toți veniră la regină și isbucniră fără suflet în camera ei. «Ni se dărâamă casa. Oameni răi scormonesc în ea. Două,

trei galerii au și căzut, și o a patra este în pericol. Ce să facem?».

«Nu-i alt nimic?» zise Viorica plină de liniște. «Voiu pune îndată capăt la aceasta și într'o zi sau două, galeriile vor fi iarăși la loc».

Viorica alergă prin labirintul sălilor, și deodată apărură pe prispa ei. Însă acolo dădău cu ochii de un tânăr de o mare frumusețe. El descălicase și era ocupat cu cei câțiva cari îl însoțeau a scormoni cu săbii și cu lănci în muntele furnicilor. Când ea apărură, toți se opriră. Flăcăul cel frumos, puse mâna în preajma ochilor, ca și cum ar fi fost orbit de o lumină mare și se uită plin de mirare la ființa cea luminoasă, care stă dinaintea lui în vestminte lucitoare. Părul de aur al Vioricăi pică în valuri până la călcâe. O roșeață gingașă se răspândise pe fața ei și ochii îi străluceau ca stelele. La vederea flăcăului, ochii i se turburară un moment, dar pe urmă îi ridică și, deschizându-și gura de roze, Viorica zise cu vocea răsunătoare : «Cine sunteți voi, cari vă atingeți cu mâna semeată de împărăția mea?».

«Iartă, frumoasă fată!» răspunse tânărul. «Pe onoarea mea de fecior de împărat ce sunt, de astăzi înaintea sunt apărătorul vostru cel mai devotat. Cum putea să-mi treacă

prin minte, că o zână stă în capul acestei împărății!»

«Vă mulțumesc», zise Viorica. Nu-mi trebuesc alte servicii decât acele ale credincioșilor mei supuși, și cer numai ca în regatul meu să nu pășească picior de om».

La aceste cuvinte ea dispărură, ca și cum ar fi înghițit-o muntele, și cei cari rămăsereră afară, nu puteau vedea cum cete de furnici îi sărutau picioarele și o însoțeau în triumf înapoi în camera ei, unde Viorica se apucă în liniște de lucru, ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimic. Fiul de împărat însă stă înaintea muntelui ca afundat într'un vis, și camarazii săi nu-l puteau înduplica să încalice nici după ore întregi. El tot speră că frumoasa regină va reapărea. El tot speră că va mai vedea-o încă odată, chiar dacă ochii i-ar fi fost plini de dojană și vorbele aspre. Însă el nu vedea decât furnici și iarăși furnici, căci acestea, în cete nesfârșite, cu iuțeală nespusă, se sileau a drege paguba ce el pricinuise în zburdăciunea juneței. El le-ar fi călcat în picioare de mânie și de nerăbdare, căci ele păreau că nu înțeleg și nu aud întrebările lui, ci îi alergau bucuroase și voioase printre picioare, pline de simțimântul siguranței lor. În fine el încăleacă plin de tristețe, curgetând neconținut cum ar putea câștiga pe

cea mai frumoasă fată ce văzuse vreodată. El cutreeră pădurea până înnoptă, spre marea supărare a camarazilor săi, cari dedeau la naiba muntele de furnici cu fata cea frumoasă, gândindu-se la cina și la paharele de vin, ce-i așteptau de mult.

Viorica se culcă mai târziu decât toți supușii ei. Ea avea obiceiul de a inspecta ea singură ouăle furnicilor, de a pune mâna pe păturețele lor ca să vadă de sunt destul de moi și de a aeră perdelele de flori una după alta, purtând pe vârful degetului un licuriciu și uitându-se cu duioșie la tinerii vermișori. Acum ea se întoarse în camera ei și dădù drumul tuturor licuricilor cari îi luminaseră la lucru ore întregi. Numai unul singur rămase până ea se puse în pat. De obicei, Viorica era îndată cufundată în somnul cel mai adânc; astăzi ea se azvârleă neliniștită când într'o parte, când în alta, își învârtia părul împrejurul degetelor, ședeă, se sculă, și iarăși se culcă, și-i era atât de cald, de nu mai putea. Niciodată nu i se păruse că în împărăția ei nu era aer îndestul. Acum ar fi vrut să iasă afară la aer, dar se temeă ca nu cumva ai ei să o audă și exemplul cel rău să molipsească și pe alții. Ea dăduse, împinsă de furnici, multe și aspre hotărâri în contra ieșirilor oprite, hotărâri cari scoteau afară

din comunitate pe furnicile vinovate. Ea condamnase chiar pe unele la moarte și fusese nevoită să privească cu inima sângerândă, cum ele fură împunse fără milă, până ce pieriră.

Viorica se trezi înaintea tuturor și făcu furnicilor o mare surprindere, reclădind ea însăși una din galerii. Firește că chiar ea nu-și dă seama că, lucrând, își asvârleă ochii în pădure, au nu va vedeă și ascultă cu urechile, au nu va auzi ceva? De-abia se întorsese în camera ei, și iată că mai multe furnici veniră iute, alergând pline de spaimă: «Omul cel rău de ieri este iarăși aci călare și dă târcoale împrejurul muntelui nostru».

«Lăsați-l în pace!» zise regina Viorica cu liniște. «El nu ne va mai face nimic». Insa inima Vioricăi, a fetiței celei gingașe, bătea atât de tare, că fù nevoită să răsufle din adânc.

O neliniște peste măsură o cuprinsese. Ea se plimbă cu mult mai des peste tot locul decât înaintea, găseă neconținut că ouăle nu stau destul la soare, le scoteă singură afară pentru a le readuce tot atât de iute înăuntru, și se întâmplă chiar să deă ordine contrazicătoare. Furnicile nu știau ce i s'a întâmplat și-și dedeau toată osteneala de a face toate mai bine și mai

frumos. Ba într'o zi îi făcură o surprindere cu o boltă nouă și grandioasă. Ea se uită la boltă cu o privire distrasă și o lăudă numai în treacăt. Tropote de cal se auzeau împrejurul muntelui de mai multe ori pe zi; însă multe zile trecură, și Viorica nici că se mai arătă măcar o singură dată afară din palatul ei.

O apucase un dor de oameni, pe care nu-l simțise încă până atunci. Se gândea la satul ei, la horă, la căsuța ei din sat, la mama ei și la mormântul acesteia, pe care nu-l mai văzuse.

După câteva zile, ea anunță supușilor ei că are de gând să meargă la mormântul mamei sale. Atunci furnicile o întrebară cu spaimă, dacă nu-i mai place la dânsle, de vreme ce își aduce aminte de satul ei. «O nu», zise Viorica. «Vreau să mă duc numai pentru puține ore. Innainte de amurg sunt iarăși la voi».

Ea se rugă ca nimeni să nu vie cu dânsa; dar de departe se ținură de ea câteva furnici pe cari nu le putea vedeă. Toată lumea i se părea schimbată. Și în adevăr mult timp trecuse de când ea își părăsise căsuța. Viorica începù să facă socoteală cât timp au întrebuințat furnicile pentru a înălța muntele cel mare, în care locuia, și-și zicea că mulți ani lungi au fost aceștia.

Ea nu mai putu dă de mormântul mamei, atât de tare îl acoperiseră ierburile și plantele de tot felul, și umblă prin țințirim plângând, căci și acolo era ea acum străină. Incepuse a amurgi și Viorica tot căută mormântul, pe care nu-l putea afla. Deodată răsună lângă ea vocea fiului de împărat. Ea voi să fugă, însă el o rețină cu putere și vorbi despre dragostea lui cea mare, cu cuvinte atât de dulci și pătrunzătoare, încât ea stătu de-l ascultă, cu ochii pironiți în jos. Era atât de dulce a auzi iarăși vorbind o ființă omenească, și a auzi iarăși vorbind astfel de dragoste și de amicitie! Numai când se întunecă de tot, Viorica își readuse aminte că era o regină care-și uitase de datorii, și nu o orfană părăsită, și că furiile îi interziseră de a se întâlni cu ființe omenești. Cu pași repezi fugi ea dela feciorul de împărat. El însă se luă după dânsa cu cuvinte măgulitoare până în apropierea muntelui. Acolo Viorica îl rugă și-l conjură. El îi făcu după dorință, dar numai după ce Viorica îi promise de a reveni a doua zi.

Viorica se furișă încet, încet prin săli, uitându-se tot înapoi, căci i se părea că aude tropot iute și de jur împrejur șoapte. Poate că acestea erau închipuiri și că numai inima îi bătea mai tare de frică, căci

de câte ori stă pe loc, toate se păreau liniștite. În fine ea ajunsese în camera ei și pică pe pat sfârșită de osteneală. Dar somnul nu venea să se reverse peste dânsa și să-i închidă ochii. Ea simțea că a călcat promisiunea ce dăduse, și cine mai putea să o respecte, când cuvântul ei nu mai era sfânt? Neliniștită, Viorica se azvârlea când într'o parte când într'alta. Mândria i se revoltă în contra misterului de care era înconjurată, și totuși ea cunoștea furiile, ura lor neîmpăcată și pedepsele lor ne mai pomenite. Adeseori ea se scula, își rezimă capul pe brațe. Neconținut i se părea că aude tropotul iute al multor mii de piciorușe, ca și cum muntele ar fi fost însuflețit.

Când simți că dimineata se apropie, ea dădu în lături perdeaua de roze, pentru a alerga afară în libertate. Însă ce mirare o coprinsese, când văzută că una din eșiri, era astupată cu frunze ascuțite de brad! Încercă la a doua și la a treia eșire, și le luă pe urmă pe rând pe toate, una după alta; însă în zadar, căci toate erau umplute și îndesate de jos până sus. Atunci ea începuse a striga tare, și iată că toate cetele de furnici se adunară, venind prin deschizături multe și neînsemnate. «Vreau să es la aer curat», zise Viorica cu tărie. «Nu», răspunseră furnicile. «Nu te lăsăm

să eși afară, căci atunci te pierdem». — «Nu-mi mai dați ascultare»?

«O, da! În toate, numai într'acest unul și singur punct, nu. Zdrobește-ne cu piciorul spre pedeapsă! Noi suntem gata a muri pentru binele comunității și pentru a scăpa onoarea reginei noastre».

Viorica plecă capul și lacrimi izbucniră din ochii ei. Ea rugă pe furnici să-i redea libertatea. Micile ființe severe nu răspunseră nimic: deodată și pe tăcute ea rămase singură de tot, în locul cel întunecat. O! cum plângea și cum se văeta Viorica! Cum își zmulgea părul cel frumos! Pe urmă începă a-și deschide o cale cu degetele ei cele gingașe; însă ceeace lucră și dă în lături, se umplea mai tot atât de iute la loc, încât înfine se aruncă disperată la pământ. Furnicile îi aduseră îndată cele mai frumoase flori, și nectar, și picături de rouă, pentru a-i alina setea; însă vaetele ei rămaseră neascultate. De teamă ca ele să nu pătrundă în afară, furnicile se hotărâră a ridica clădirea lor tot mai sus și mai sus, atât de sus și mai sus decât Vârful-cu-Dor, și numiră acest munte «Furnica». Feciorul de împărat de mult nu mai dă ocol prinprejurul muntelui; dar în nopți liniștite, se aud încă suspinele Vioricăi.

PIATRA-ARSA

Mândră, mult eră mândră frumoasa Păună. Nu în zădar aveà ochi așa de mari și negri, sprâncene îmbinate și nas de vultur. Gura nu-i eră tocmai mică, dar bine făcută, și de vorbià ori de râdeà, zăreai două șiruri de dinți lucind. Ca o coroană își aduceà pe frunte coadele negre, văzând-o trecând sprintenă, voinică, și cu capul sus, lumea îi ziceà în șagă: *Puiu de împărat*. Dar nu eră așa de mândră Păunica, încât să nu întoarcă capul când treceà Tănase, și ea-l ascultà când vorbià cu dânsa la horă. Când însă cineva încercà s'o supere, pomenind de dânsul, obrajii i se făceau roșii, dar și răspunsul aveà tăiș și curmă poftă de glumă a îndrăznețului.

Tare pizmuiau flăcăii pe Tănase, mai ales când aflară că se făcù logodna. Dar iată că veni războiu peste țară. Tănase trebui să plece la oaste și să pogoare la Dunăre,

Păuna își înghiți lacrimile înaintea lumii; ea plânse în ascuns, și nimeni nu cuteză să o întrebe.

Cum făcea și cum dregă, în sat ea avea mai întâiu știre dela oaste, și când începuse să se povestească de primele bătălii, o apucă astfel de ameteți, în cât de multe ori trebuia să se sprijine de piatra din capul satului, voinica Păună. Noaptea nu mai avea somn și adeseori trebuia să lase lumânarea aprinsă, spre a împrăști îngrozitoarele vedenii cari îi arătau pe Tănase al ei acoperit de răni, dându-și sufletul său mort.

Astfel, pe o noapte neagră, ea ședeă îmbrăcată, pe marginea patului, fără să știe că afară se pitulă cineva pe lângă casă și se uită pe fereastră. Nici nu știa cât era de frumoasă, cu ochii mari, ațintiți înaintea ei, cu mâinile încrucișate pe genunchi. Deodată aude bătând în fereastră. Cu un țipăt năbușit fata tresare și întoarce capul, scrutând din ochi întunerecul. Ii pare că vede pe Tănase, și apoi aude chemând încet: «Păuno, dragă Păuno, vino te rog până afară; nu te teme, eu sunt, Tănase!»

Mâna Păunei și apucase clanța ușei. Acum e afară și deodată se simte luată în brațe. Ea respinge brațul care o împresoară și zice: «Cum, tu? Nu cumva voește cineva să-și râdă de mine?»

«Iată inelul tău, Păuno, și aici, la gât, iconița pe care mi-ai dat-o. N'am mai putut suferi, am vrut să văd dacă nu m'ai uitat!»

«Dar cine ți-a dat drumul dela oaste?»

«Mie? Nimeni».

«Nimeni? Și ești aici? Ce fel, nu mai e războiu?»

«O da, tot e războiu, dar eu am plecat în ascuns, de focul tău, Păuno!»

«De focul meu?» Păuna avu un hohot scurt și năbușit. «Crezi tu că mi-e drag să am de logodnic un fugar dela oaste? Piei din ochii mei!»

«Păuno! Asta-i iubirea ta? La moarte, la peire mă trimeți?»

«Pasă unde-i vrea, dar atâta-ți spun, niciodată nu voi fi nevasta ta, căci a fi silită să-mi disprețuesc bărbatul, asta n'o pot suferi!»

«Iubești pe altul?»

«Nu, Tănase, pe tine, numai pe tine te iubesc; am petrecut nopți întregi cu gândul la tine, dar n'aș fi visat niciodată că am prins dragoste de un netrebnic fricos!» Păuna își acoperi fața cu mâinile și plânse.

«Eu gândeam că o să mă primești cu bucurie, că o să mă ascunzi la tine!»

«O! Rușine», strigă fata, «rușine că m'am logodit cu tine; dar ascultă ce-ți spun eu

acum, că mai curând or arde Bucegii decât să-ți fiu ție nevestă».

«Și eu», strigă Tănase, «și eu îți spun ție, că nu mă vei vedeà deacum decât schilod, ori mort!»

În acel moment steteau față'nfață amândoi tinerii; cu ochii așa de aprinși de mânie, încât luceau în întuneric.

Deodată se răspândi deasupra lor o lumină roșie, și când priviră în sus, li se părù că s'a aprins unul din vârfurile stâncoase ale Bucegilor. Tot mai mare se făcea jăratecul, până ce se ridică o flacără roșie, din care părea că sar stele. Logodnicii steteau înmărmuriți. Ferestrele caselor vecine începură a se deschide, oamenii strigau unii către alții: «Arde pădurea! Ba arde muntele!» Câinii lătrau, cocoșii cântau.

Atunci Păuna apucă pe flăcău de umeri și, respingându-l departe de dânsa, îi strigă: «Du-te, fugi de aici și te ascunde, căci altfel mor de rușine!» Inchise apoi ușa și stinse lumânarea. Cu inima zvâcnind în piept ea se uită după Tănase cum plecă, pitindu-se în umbră după case, mai văzù încă muntele cum licărea și se întunecă încet, dar nu dete nici un răspuns când veniră s'o cheme ca să vadă minunea.

Din acea zi, toți văzură pe Păuna afară din cale tristă; nu mai râdeau buzele ei,

pe cari zburau așa de lesne glumele și cari erau totdeauna gata la răspuns șuguitor și cu tăiș. În tăcere își vedeă acum de lucru; se simția însă adesea așa de obosită, încât era silită să se așeze pe marginea fântânei și să-și răcorească fruntea cu apă. Câte odată își privia visând fața în fântână, ori, speriată, se uita în sus la Bucegi. Deodată începù a se zice că Tănase ar fi fost în sat; cutare și cutare susținea că l'au văzut la lumina muntelui în flacări, că i-au auzit chiar glasul împreună cu acela al Păunei.

Când o întrebau pe dânsa despre aceasta, picături de sudoare i se puneau pe frunte și în jurul buzelor, cari tremurau ușor când ea zicea: «Dar nu era tăcere și întuneric la mine când ardea muntele?»

Mama Păunei da mereu din cap și zicea că se văd feldefel de minuni în lumea asta ticăloasă. Sosi atunci și știrea că se dedese o mare și crâncenă bătălie, știre pe care Păuna fù cea din urmă a o afla de astădată. Ea se duse curând acasă, își legă o bocceluță, puse mămăligă și o bucată de dovleac într'un șervet, și când mamă-sa o întrebă îngrijită unde se duce, îi zise numai: «Mă întorc curând, mamă; nu te îngrijii de mine».

Câmpul de bătae se întindea în amurgul serei; mii de morți se vedeau risipiți; caii

se rostogoliau dându-și sufletul; alții, cu capul la pământ, șchiopătau de colo până colo. Oastea era tăbărâtă în jurul unor focuri mari de bivuac, și nimeni nu mai ascultă la vaietele ce veniau de pe câmpul de bătae. O formă înaltă de femei se strecură singură printre rândurile celor cari zăceau, după ce străbătuse tot lagărul întrebând de Tănase. Fără sfială se apropiă de prieten și de vrăjmaș, dând să bea unuia ori altuia, și privi bine pe cei morți. Noaptea venise de tot și luna lumină acum groaznică câmpie. Mereu umblă fata de colo până colo, îngenuchiând când ici, când dincolo, sprijinind de pieptul ei capul vreunuia care își da sufletul și cătând, pe trupuri groaznic schilodite, de nu se găsește un inel în deget și o iconiță la gât.

Numai odată se dete cu dezgust înapoi, când văzù niște femei cari despuiau un mort și auzi trosnind oasele degetelor din cari zmulgeau inelele.

O luă la fugă, însă se întoarse iarăși înapoi și cu teamă se uită la mort.

Intregul lagăr căzuse în adormire, și Păuna tot rătăciă încă în lumina lunei pe câmpul de bătaie. Din când în când ea chemă încet: «Tănase!» Adesea îi răspunde un gemăt; dar, întristată, ea scutură din cap, după ce dase să bea suferindului.

Începuse să crape de ziuă și lumina lunei se făcuse mai searbădă. Deodată văzù ceva lucind, și, când se apropiă, dădu de un mort aproape dezbrăcat, dar care, cu mâna, pe care se zăria un inel, strânsese așa de tare ceva ce-i atârna pe piept, încât se vedeà că fusese peste putință a-i descleștă degetele.

Păuna își recunoscù inelul. «Tănase!» Și cu acest țipăt ea căzù lângă mort, a căruia față înneacă în sânge abia se puteà deosebi. După puține momente, Păuna își veni în simțiri. Atunci începù a spăla fața iubită și o podidiră lacrimile, când văzù că amândoi ochii și nasul primiseră o groaznică tăietură; dar mai văzù că sângele începù iarăși să curgă. Acum erà sigură că iubitul ei încă nu murise și se grăbi ai răcori buzele, dându-i să bea, și ai legă rănile cu ștergarul ei. Un suspin lung eși din pieptul lui, când auzi că-l strigă pe nume, ridică mâna și pipăi fața Păunei. «Păunica mea», zise el cu un glas ce abia se auzia, «lasă-mă să mor aici: sunt orb, de ce mai sunt eu bun pe lume!» — «Nu, nu», strigă Păuna, «ești logodnicul meu iubit și, vrând Dumnezeu, bărbatul meu, în curând! Dar taci acum, taci!»

Multe și lungi săptămâni trecuseră din acea dimineată, săptămâni în cari Păuna nu se mișcase zi și noapte de lângă patul

lui Tănase, și, neobosită, îl îngrijise. Intr'o zi oamenii din sat văzură venind pe drum doi călători: un orb în manta soldățească, cu crucea de onoare pe piept, și o fată care îl ducea de mână și cu surâs vesel zicea către trecător: «Iată-mi logodnicul! Un viteaz! Vedeți semnul pe piept!» — «Și pe obraz!» adăugă Tănase suspinând.

Niciodată nu fusese o nuntă așa de mare. De aproape și de departe se adunase lumea și căia pe Păuna cea frumoasă, care luă pe orb. Ea însă era veselă și râdea tuturilor, zicându-le: «Sunt mândră! Am un viteaz de bărbat, și, slavă Domnului că sunt voinică și pot să muncesc pentru amândoi!».

Muntele însă, pe care lumea îl văzuse arzând, se numi Piatra-Arsă, căci ciobanii și vânătorii cari urcaseră după capre negre, jurară că au găsit acolo stânci prefăcute în cărbuni.

J E P I I

Din grupa Bucegilor răsar ca doi colți uriași puși alătura cei doi Jepi și privesc îndărătnic unul la altul. Printre dâșii se aruncă la vale în cascade fioroase «Urlătoare» și-și croește turbând drumul până la Prahova. Se zice că în timpurile străvechi cei doi Jepi fuseseră doi frați gemeni, cari de mult ce se iubeau nu puteau trăi decât împreună, și unul nu primiă o bucată de pâine fără ca s'o împartă cu celalt, ba făcând unuia dintre dâșii vreo întrebare, primiăi răspunsul dela celalt. Dacă se întâmplă ca unul să se lovească, plângea celalt și eră nemângâiat. Erau amândoi frumoși ca dimineața și seara, subțirei ca niște lănci, iuți ca săgeata și tari ca puii de urs. Mama ce-i născuse priviă mândră și cu bucurie la ei și zicea, netezindu-le pletele crețe: «Andrei și Mireo! Frumoșii mei copii, fire-ați fi să vă meargă vestea, încât să vorbească pietrele de voi».

Ereau de neam bun și aveau o cetățuie pe un pisc înalt, iar din acest scaun al lor stăpâneau par'că lumea toată, și adeseori ziceau, așa în glumă, că n'ar putea să-și ia amândoi decât o singură nevestă, fiindcă, desigur, nu vor fi găsim două care să fie de o potrivă la fel și la făptură. Eră mai bine să nu se însoare deloc. Dar, despre unele ca acestea, maica lor nici nu voia să-și facă vorbă, căci ea doriă să-și joace copiii copiilor pe genuchi și să le cânte «Nani nani puișor!»

Torcând seara, ea le cântă adeseori cântece din vechi, în vreme ce flăcăii petreceau cu dragoste în apropiere, Andrei, în-genuchiat pe o pernă pusă la picioarele ei, iară Mirea, rezemat cu brațul de scaunul mamei sale și inspiră parfumul părului ei, care sclikea în coade bogate castanii prin marama albă și străvezie.

«Mama e încă femeie tânără de tot!» zicea Andrei.

«Da», îi răspundeă Mirea, «ea nu are încă nici un fir de păr cărunț.»

«Și nici o zbârcitură în față!» adăogă Andrei.

«Nu găsim noi femeie vrednică de tine!» zise iar Mirea și sărută marama de pe capul maicii sale.

«Le lași pe toate în umbră!» urmă An-

drei rîzînd, și-i sîrută degetul cel mic dela mînă, ce torcea firul minunat de subțire. «Taica eră om fericit!» strigă Mirea, și Andrei adaoase: «iară noi suntem copii fericiți!»

Ascultînd vorbele lor, mama zîmbia cu înțeles și le povesteă despre bunica și despre timpurile grele în cari ea trăise, despre asprul ei părinte, și încă mai asprul ei soț.

Masa lor, cîtă vreme erau numai singuri ei trei, eră veselă ca și cînd casa le-ar fi fost plină de oaspeți! iar cînd aveau în adevăr oaspeți, se făceau mai așezați, cum cerea cînstea casei. Erau oameni foarte primitori și nu odată petrecuseră noaptea culcați în pod, ca să-și poată lăsa culcușurile pentru oaspeții lor. Toată lumea se simția bine la casa lor, care eră locașul iubirii.

Intr'una din zile, frații eșiră amîndoi la vîânătoare și treceau de-alungul unei stînci prăpăstioase, căutînd ursul ce de curînd făcuse mari stricăciuni. Intr'un târziu dederă de urma lui, și un mormăit zgomotos, precum și rostogolirea pietrelor, îi vesti de apropierea lui. Dar în clipa cînd Mirea voia să-și arunce darda în el, zbură dintr'un desis o altă dardă drept în coastele fiarei, iar în urmă se auzi un rîset limpede ca sunetul clopotului. Ursul se ridică în două labe și înnaintă mormăind cu turbare drept

spre desiş. Andrei cuprinse primejdia în care se află îndrăzneţul vânător şi, pe când Mirea grăi necăjit: «Să scoată el singur la capăt vânătoarea ce-a început», el strigă! «N'ai auzit că era un copil!?» Se aruncă apoi în drumul ursului mai înalt decât dânsul, şi-i înfipse cuţitul până la mănunchiu în umăr. Ursul dădù odată cu laba în vânt, apoi căzù mort înaintea lui.

«Ce păcat!» zise glasul cel limpede—şi din desiş eşi la iveală o fată minunat de frumoasă în veşmânt scurt, cu opinci şi cu căciulă de miel alb, de sub care eşiau îndărătnice, bogatele plete de păr negru. Ea avea ochii verzi, bătând în auriu, iar sprincenele îi erau negre şi frumos arcuite. De pe umeri îi atârna o şubă de păr de capră, moale ca mătasea şi albă ca zăpada, iar în mână avea un cuţit lat, întocmai ca al lui Andrei, cu care aşteptase pe urs, stând ţeapănă.

«Ce păcat!» zise ea din nou, «iată că nu eu l'am răpus!»—Şi ochii i se umplură de lacrimi.

• Andrei stătea ruşinat înaintea ei şi privia la urs, ca şi când de dragul fetei frumoase ar fi voit să-l facă iar viu.

Ea dete ursului odată cu piciorul, fără ca să-şi dea seamă de ceeace făcea, numai ca să-şi ascunză necazul. Ursul se mai opinti

odată și voi s'o apuce. În clipa aceea ea fû trasă înapoi de către Mirea, care, zicându-i «Copilă nesocotită!» o puse în picioare.

Ea își ridică ochii cu uimire, căci glasul eră întocmai ca al flăcăului ce stetea înaintea ei, iar fața îi semănă, încât greu ar fi fost să-i deosibești unul de altul. Rămase dar privind cu gura căscată, ca un copil mic, când la unul, când la altul din frați, până ce începură toți trei să râdă cu hohot și așa cu poftă, încât par'că erau să nu mai înceteze.

«Dar voi sunteți cu perechea», strigă fata, «întocmai ca doi sâmburi într'o alună!»

«Și suntem într'adevăr sâmburi din aceeași alună! grați Andrei. «Dar cine ești tu, mica mea fată din codru?! Te pomenești c'o să fi vre-o fermecătoare, ce ni se arată în chip de zână, ca să ne piarză!»

«Mai știi una ca asta «răspunse fata», s'o fi putând să fiu fermecătoare; bunicu-meu mi-a zis-o și el, căci, de! Abia de-o săptămână sunt la dânsul, și de atunci n'a avut chiar nici durere de inimă».

«Nouă», grați Mirea, «ne-ar veni să te luăm fără multă vorbă drept o vrăjitoare și să te ducem prinsă în cetatea noastră, mai ales c'ai făcut fără de voie vânătoare pe moșia noastră»,

«Să știi c'avem o mamă strașnică, sus în cetățue!» grăi Andrei.

«Auzi lucru!» strigă fata; «pe aceea trebuie s'o cunosc; mă dau prinsă în mâinile voastre!»

Ea chemă un șoiman și trimese bunului său vorbă prin el; îi porunci apoi să vie în urmă cu cai, ca s'o ia, și pleacă veselă cu cei doi frați dealungul cărărilor prăpăstioase în spre cetățuie.

Mama celor doi flăcăi, Jupânița Roxana, ședea la fereastră și întrebă în gândul ei, cine putea fi păstorul cel tânăr, pe care-l aduceau feciorii ei cu dâșii. În urma lor oamenii aduceau ursul pe crângi de copac.

Când ei ajunseră în apropierea cetățuiei, jupânița Roxana strigă speriată: «Sfinte Doamne, dar asta e fată! Unde au putut oare să dea de dânsa!» Peste puțin glasul și pașii lor tinerești răsunară în curte, apoi în pridvor și în cele din urmă, în tindă.

«Maică», zise Mirea, «iată, ți-aducem prins pe vânătorul care ne-a stricat vânătoarea. Care să-i fie pedeapsa?»

Jupânița Roxana se uită îngrijată la tânăra fată; mai bine i-ar fi părut s'o poată trimete cât mai curând de unde venise; eră însă așa de încântătoare la chip și la făptură, în cât îi întinse mâna, pe care copilă o sărută cu sfială. Apoi grăi, zâmbind

cu bunătate : «Cea mai aspră pedeapsă ar fi să stai câteva ceasuri la tors cu o babă bătrână ca mine».

«Vorbă să fie!» răspunse fata, «eu torc întocmai ca o zână; darda nu mi-a făcut mâna câtuși de puțin grea. Iară cât pentru bătrânețe, singurul om cu care-mi petrec viața e bunicul meu, care șade toată ziua pe un scaun și adoarme de câte ori voiesc să-i povestesc ceva».

Pe când le grăia acestea, ea își dezbracă șuba și voia s'o pună la o parte; dar Andrei îi sări curtenitor într'ajutor. Maica Roxana îi luă ea însăși căciula din cap și netezi nădușitele șuvițe de păr creț de pe fruntea înfierbântată. Eră acum chiar mai frumoasă, învelită oarecum ca leul în o coamă bogată, și atât mama cât și feciorii priviră cu mulțumire la ea.

«Dar cum te cheamă pe tine, copila mea dragălașe?» întreabă Jupânița Roxanai

«Imi zic Urlanda; un nume urât nu-așă! Roland îmi eră numele, dar fiindcă eram foarte sălbatică și făceam multă gălăgie, mi l-au schimbat în Urlanda!» Ea le zicea acestea cu un glas întunecat și așa de hazliu, încât începură toți să râză. Bunicul meu ședeà de cealaltă parte a munților; am alergat mult astăzi.

«Ei, atunci are să-ți prinză bine masa care ne așteaptă»!

Intrară cu toții în sufragerie, ai cărei pereți erau acoperiți cu minunate covoare turcești și în care străluceau tacâmurile de argint.

Cei doi tineri gustau cu cumpăt din vin, pe care-l amestecau cu apă; iară femeile se mulțumiră cu apă curată. Vorba curgea voioasă între dâșii; își spuneau povești de vânătoare, de urși, una mai minunată decât cealaltă; dar pe Rolanda n'o întrecea nici unul: ea știa să spue mereu din ciudate în mai ciudate, și le spuneă cu atâta seriozitate, încât eră gata să jure pe aceea ce spuneă.

La multă veselie a dat loc încurcătura pe care o făcea cu cei doi frați, și când Andrei i se prezentă ca cel ce i-a scăpat viața, iară Mirea se cam aprinse și-i spuse că el a fost cel ce a scăpat-o de cea din urmă îmbrățișare a ursului, ea grăi veselă: «E bine că amândoi mi-ați scăpat viața; altfel n'aș putea niciodată să-l deosebesc pe acela căruia îi sunt recunoscătoare pentru viața mea».

După masă ea ceru furcă și fus; voiă să le arate că ceeace zisese despre torsul ei nu eră o poveste de urși. Iar aceasta o zise cu o căutătură vicleană spre cei doi

frați. Și în adevăr firul ce torcea era subțire și deopotrivă cu firele de paiajăn, spre marea mirare a Jupâniței Roxana.

«Și la gherghef știu să lucrez, prea frumos, grăi fata; asta am învățat-o dela mama, care lucră la gherghef ca o zână și care a crezut c'o să-mi îmblânzească sălbăticia cu asemenea lucruri frumoase: însă eram totdeauna gata mai înainte de a se fi gândit ea și până când prindea de veste, mă aflam afară la herghelie ori la vânătoare».

«Acum», urmă ea suspinând pe nevrute, «herghelia e vândută și nici nu poți călări prin nemernicii ăștia de munți, fiindcă n'ai cătuși de puțin loc. Ah! Iată caii!»! strigă ea și sări de pe scaun. «Trebuie să plec; altfel nu sosesc înainte de înserat acasă, și, fără doar și poate, bunicul va putea să mă certe, dacă va vrea; are niște sprincene stufoase și așa de multe sbârcituri împrejurul lor»!

Ea zbură la Roxana, îi sărută mâna, își luă ziua bună dela cei doi frați, fluturându-și căciula în vânt; apoi și-o puse în cap, eși din casă, se aruncă bătește în șea, iute și sprintenă ce o volbură.

Flăcăii porunciră și ei să li se aducă caii, ca să-și petreacă tânărul oaspe până la hotarul moșiei, și-și luară tus-trei ziua bună dela mama Roxana, care privea zâmbind

cu seriozitate la dâșii. Eră îngrijată; nici singură nu știă de ce, dar ar fi dorit să-și cheme feciorii înapoi.

Rolanda voiă să gonească la deal și la vale, și eră greu s'o oprească de a-și face pofta; deabea după ce o aduseră să i se facă milă de cai, lăsă mai domol și grăi suspinând: «Aceste scaune mobile, voi le numiți cai»!?

De oarece se înnoptă, ea pofti pe frați să vie să-l vadă pe bunicul ei și-i pofti așa de stăruitor, în cât ei primiră. Moșneagul se-dea lângă sobă și-și neteziă barba cea albă ca zăpada, care-i cădeă până la brâu.

«Pe unde a mai cutreerat copila mea cea sălbatică?» zise el cu bunătate.

«În o groznică robie, pentru vina de a fi vânat pe pământ străin; și iată urmăritorii mei, cari au și venit cu mine, ca să vadă dacă le-am spus adevărul».

Bătrânul privi cu mulțumire la cei doi flăcăi, cari steteau cu sfială înaintea lui. Peste puțin se întinse masa pentru cină și petrecură tot atât de veseli ca și la prânzul Jupâniței Roxana.

În revărsatul zorilor, Andrei și Mirea încălecară, și mare le fû mirarea, când li se vărsă dintr'o fereastră o ploae de flori pe cap. Dar când priviră în sus, fereastra se închise de grabă și nu văzură pe nimeni.

Incepând cu ziua aceasta, urmă un lung șir de zile, în cari veneau să se vadă, să se revadă, să iasă la vânătoare, să călărească împreună, ori să se întâlnească în taină, ca să stea de vorbă.

Rolanda putea să aibă și ea ceasurile ei posomorâte, în care se făcea și mai plină de farmec: vorbea atunci de răposății ei părinți, cât era de singură, singurică în lume, despre bunicul, care nu mai avea nici el să trăiască mult, și atunci ea nu știa în cotro.

«Ce ocară!» strigă Andrei. «Nu suntem noi oare frații tăi? Nu este aci un loc de adăpost pentru tine!?».

«Nu-i ești oare dragă mamei!?» adase Mirea.

Inima Jupânesei Roxana se umplu iar de îngrijire, și totuși ea iubea cu tot dinadinsul pe zburdalnica copilă.

Câtva timp, dupăce se schimbaseră aceste vorbe, răsună un viu tropot de copite, din vale în spre curte; era Rolanda, fără căciulă, cu părul fluturat în vânt. Ea se repezi spre casă și intră cu fața albă ca varul la maica Roxana.

«Te rog, în numele lui Dumnezeu, să mă țiiți la voi!» zise. «Bunicul a murit; i-am închis ochii, l-am spălat și l-am pus în cosciug și l-am înmormântat, și nu mi-a fost frică! Dar în urmă au venit rudele,

o ceată întreagă, și au început să se certe pentru moștenire și să se bată, și m'au înjurat și pe mine, fiindcă mi-a lăsat ceva cu limba de moarte; iară unul cu capul pleșuv m'a și pețit, fără multă vorbă! Brr! De aici înnainte m'am temut!— Un nemernic ca dânsul! Dar i-am și spus-o, că mă chiamă Ulranda și că sunt așa de rea la fire, în cât nimeni nu mă poate lua de nevastă. Nici nu-mi doresc pe nimeni de bărbat; voesc să rămân la voi, câtă vreme nu mă veți da afară!»

Jupânița Roxana avu să-și dea multă osteneală ca să-i înțeleagă furtuna de vorbe, și încă mai multă, pentru ca să liniștească copila turburată. Ea o strânse la piept și-i netezî sălbatecele șuvițe de păr creț, o duise apoi în odăița mică și albă în care ea locuise mai multe rânduri, și-i zise că aici are să șază câtă vreme va rămâneă acope-rământ pe casă.

Rolanda se aruncă în brațele ei și-i sărută mâinile și-i făgădui că are să se facă blândă, așa de blândă ca un lac mare și liniștit. Jupânița Roxana îi răspunse, zâmbind, că blândețea îi va veni după ce va fi ajuns nevasta cuiva.

«Dar eu nu voiesc să mă mărit, voiesc să rămân mereu fată, liberă, liberă ca o pasăre»,

Jupânița Roxana suspină încet și și îndreptă luarea aminte asupra glasului feciorilor săi, cari tocmai se întorceau întrebând de Rolanda, pe care o văzuseră departe gonind spre cetățue.

Din ceasul în care Rolanda se mută la ei, frații trecură prin o ciudată schimbare, întrucât priviă purtarea lor. Ei o primiră ca pe o soră mai mică, ceeace făcù pe tânăra fată sficioasă și o puse pe gânduri. Eșiau mai adeseori ca mai înaintea, însă nu împreună, ci pe căi deosebite, iar Rolanda rămânea cu Jupânița Roxandra. Eră pierdută pe gânduri și visătoare și vărsă lacrimi în taină. Când credeă că n'o bagă nimeni de seamă, priviă adeseori când la unul când la altul din cei doi frați, ca și când ar fi voit să priceapă un lucru ce-i eră netălmăcit. Chiar și acum se întâmplă adeseori să-i confunde pe amândoi; dar ea nu mai râdea, ci priviă îngrijită la mama lor. Jupânița Roxana vedeă cum încetul cu încetul se îngrămădește un nor întunecat peste casa ei, și plângea chiar mai în taină decât Rolanda, mai ales de când, în amurgul serilor, îi veniau feciorii unul câte unul și vorbeau despre iubirea lor adâncă, fără de margine și neînfrănată, adăogând fiecare: «Crezi tu că și frate-meu o iubește? El e așa de schimbat! Și oare spre care dintre noi va înclină inima ei?».

Multe lumânări a dus Jupânița Roxana la bisericuța din deal dela Lespezi, nădăjduind ca, prin obositoarele ei mergeri la biserică, să câștige îndurarea cerului, ca să nu cază o mare nenorocire pe capul ei.

Rolanda fusese cuprinsă în timpul din urmă de o nespusă luptă sufletească, de oarece Mirea și Andrei, fără de a ști unul de celalt, îi făcuseră în aceeași zi mărturisire despre iubirea lor, iar biata copilă, zadarnic își întrebă inima, îi iubiă pe amândoi, prea mult îi iubiă, pentruca să poată face pe unul dintre dâșii nenorocit; și precum nu-i putea deosebi la vedere, nici în inima ei nu putea să-i despartă unul de altul. Nu voiă să spună Jupâniței Roxana nimic, pentruca să nu o mâhnească. Și vedeă cum frații nu se mai puteau înțelege, ba schimbau chiar vorbe aspre între dâșii, ceea ce mai înaintea nu se mai întâmplase niciodată.

Văzând acestea, Jupânița Roxana îi chemă într-o zi pe câteși trei la dânsa și le grăi:

«Prea e demult ca să stau mărturie la lupta inimilor voastre! Unul dintre voi trebuie să facă o jertfă mare, pentruca cel-alt să fie fericit!»

«Da», grăi Mirea cu glasul năbușit, «unul dintre noi trebuie să părăsească lumea asta!».

«Pentru Dumnezeu», strigă Rolanda, «de dragul meu nu vă hărțuiți!»

«Ba nu!» grăi Andrei, zâmbind cu duioșie, asta ar fi peste putință; unul ori altul poate să se depărteze de bună voie».

Jupânița Roxana își ridică mâinile: «O! copii fără de lege ce sunteți! V'am născut și crescut eu așa de slabi, ca nici unul dintre voi să n'aibă putere de a duce sarcina celei dintâi dureri! Rolando, până mâine să aibi timp de chibzuire, până mâine să adunăm putere și virtute!»

După acestea se despărțiră.

Andrei porni pe o potecă de codru în spre Lespezi, căzû în genunchi în bisericuță și grăi: «Tu, Doamne, cunoști inima mea și puterile mele: fă ca să nu păcătoesc greu față de mine însumi, de mama mea, de fratele meu, de femeia pe care o iubesc, și dacă nu va voi să mă iă pe mine, prefă-mă în piatră, ca să nu mai simt nimic!».

Mirea se duse și el pe o altă cale la bisericuță și se închină lui Dumnezeu cu aceeași rugăciune. Ei priviră triști unul la altul și se întoarseră acasă fiecare pe calea sa, căci și unul și altul credeă că el singur a făcut jertfa.

A doua zi de dimineată, Jupânița Roxana se ivi cu fața albă ca marama ce acoperea cele dintâi fire argintii din părul ei.

Cei doi frați erau ca și când s'ar fi ducând la moarte; numai singură Rolanda avea fața strălucită, când se ivi înaintea lor. Toată firea îi eră cuprinsă de o înălțare sufletească, ce o făcea frumoasă mai presus de firea omenească; părea cu un cap mai înaltă, când grăi cu glas blând și limpede: «Ești după mine, mult prea iubiții mei, hotărîrea trebuie să se dea sub Cerul lui Dumnezeu!».

Mergând înaintea lor, ea săltă par'că prin văzduh; mâinile îi erau străvezii ca ceara, iar ochii, pe cari îi ridică spre Cer, plini de lacrimi. La marginea unei prăpastii fioroase, ea se opri și îngenunchiă înaintea Roxanei.

«Maică», zise ea, «dă-mi binecuvântarea ta!». Jupânița Roxana își puse mâinile cu-prinse de tremurare, pe frumosul cap cu pletele crețe.

«Iar acum», grăi Rolanda cu glas senin, «acum ascultați-mă. Vă iubesc pe amândoi, vă iubesc așa de nemărginit ca pe mine însămi, mai mult decât viața mea; de aceea nu pot să mă dau nici unuia dintre voi; acela însă care mă va scoate din această prăpastie, acela să-mi fie bărbat!».

Mai 'nainte de a-și fi întins vreunul mâna, ea se avântă ca o pasăre în zbor, peste marginea stâncii, în adâncimea fără

de fund. Dar, o minune! În căderea-i, ea se prefăcù într'o cascadă spumegoasă, ce burează, strălucind în aer ca un vâl de mireasă. Cei doi frați voră să se arunce după dânsa, dar nu putură, căci picioarele lor se prefăcură în stânci, brațele lor tot în stânci, inimile lor în piatră, și astfel rămaseră, înălțându-se spre Cer.

Iar mama nenorocită, ridică brațele în sus și strigă: «Eu singură să mai trăesc!? Doamne, nu ai tu îndurare!?».

Căzù la pământ cu brațele deschise, cuprinzând cu ele pe copiii ei. Și iată, cum zăcea astfel, se prefăcù în mușchiu des și moale, care încetul cu încetul se întinse și acoperi cele două stânci până la mijlocul lor.

Astfel stau ei și acum și vor stă în veci: Urlătoarea sălbatică și albă ca o mireasă, feciorii gata de jertfă, cei doi Jepi, și mama lor duioasă și plină de credință.

CARAIMANUL

Caraimanul, întunecat și amenințător ră-mase dintre ceilalți munți cu stâncile sale strașnice, dintre cari par'că s'ar fi dezlipit o bucată, rămâind atârnată la jumătatea drumului.

Această bucată seamănă cu un cimpoi. Iată istoria ce se povestește despre dânsul :

În timpurile străvechi, când cerul erà mult mai aproape de noi și mai multă apă decât pământ, locuia în Carpați un vrăjitor puternic.

Erà așa de mare ca cel mai înalt brad și purtà în cap un arbore cu crăci și ramuri verzi. Barba lui lungă de mulți coți, întocmai ca sprâncenele îi erau de mușchi ; îmbrăcămintea lui erà de scoartă de copac, vocea lui semănă cu bubuitul tunetului, iar sub braț purtà un cimpoi mare cât o casă.

Cu acest cimpoi, el puteà să-și împli-

nească toate dorințele : dacă cântă încetinel dintr'ânsul, răsăriă împrejurul lui iarbă verde, cât putea să străbată el cu ochii ; dacă suflă mai tare, putea să facă ființe viețuitoare ; când însă suflă cu strășnicie, atunci se ridică o furtună așa de mare, încât munții se clătinău, marea se retrăgea de stânci și parte de pământ rămânea uscat. Odată năvăliră asupra lui niște dușmani puternici ; el, în loc de a se apăra își puse numai cimpoiul la buze și-i prefăcù în brazi și în fagi. Cântând, el nu obosiă niciodată, fiindcă îi plăcea să audă ecoul cântecelor sale ; dar cu atât mai mult se bucură, când vedeă că totul ia viață împrejurul lui.

Veniau, Doamne, mii de oițe de pe toate colinele și din toate văile, căroră le creștea în frunte copăcei, de pe cari Caraiman își putea recunoaște avutul său ; pe urmă eșiau și câinii de pietre la iveală, și toți cunoșteau vocea lui.

Fiindcă nu prea văzuse multe lucruri frumoase pe la oamenii din celelalte țări, se chibzui mult până să facă oameni, dar se gândi să populeze țara cu copii.

Atunci cântă din cimpoi, cel mai dulce din cântecele sale, și iată că eșiră dintr'însul copii și iar copii, în număr nesfârșit.

Acum puteți să vă închipuiți ce fru-

mos erà în împărăția Caraimanului. El cântà și cântà mereu, iar micile ființe se rostogoleau pe pajiștea cea verde și erau foarte voioase. Ei se vârâu pe sub oi, le sugeau laptele din uger, își culegeau poame și ierburi și le mâncau, dormiau pe mușchi, sub pietre, și erau voioși cât e ziulica de mare. Chiar și în somn erau veseli, pentrucă atunci Caraiman le cântà niște câtece așa de dulci, încât le veniau cele mai plăcute visuri. Niciodată nu se auzeà vre-o vorbă rea în împărăția lui Caraiman. Acești copii erau toți așa de drăgălași și de fericiți, încât nu se certau niciodată între dânșii; invidia și gelozia de asemenea lipseà la dânșii, pentrucă tuturor le mergeà deopotrivă de bine, căci Caraiman le purtà de grije ca să fie totdeauna oi destule, cari să nutrească pe toți copiii, și tot prin cântecul lui făceà să crească destulă iarbă și buruieni pentru oile cele multe.

Nici unui copil nu i se întâmplà ceva rău, căci câinii aveau grija de a-i plimbà și de a le căutà pentru jocurile lor, locurile cele mai acoperite cu mușchi. Dacă vre-unul cădeà în apă, îl scoteau câinii afară; dacă vre-unul erà ostenit, îl luà un câine pe spate și-l duceà să doarmă la umbra cea mai răcoroasă. Copiii erau așa

de fericiți, par'că ar fi fost în cer; nici nu doreau nimic, fiindcă ei nu văzuseră încă haine frumoase și urâte, nici palate mari ori colibe sărace, ca să râvnească unul la avutul celuilalt.

De asemenea la Caraiman nici nu se pomenea de boale și de moarte; toate ființele pe cari le făcea el, veneau așa de sănătoase pe lume, ca și când ar fi eșit din găoacea oului și nici nu trebuia să moară vre-unul, când era așa de mult loc pentru toți.

Cât se întinde țara de pe care abătuse Caraiman apele, trebuia să fie populată și era destul loc pentru copii și oi încă pe timpuri îndelungate. Cât despre cetire și scriere, copiii nu știau nimica, și nici că aveau trebuință, de vreme ce toate veneau dela sine-și, ei nu mai aveau nevoie să-și dea vre-o osteneală, nici mai cumiști nu le trebuia să fie, fiindcă nu aveau a se teme de nici un fel de pericol.

Cu toate acestea, când se făcurea mai tari, începură să-și sape în pământ căsuțe mitite, pe cari le acopereau cu mușchi și pe urmă ziceau: «Asta e a mea»! Indată apoi ce unul a apucat să zică: «Asta e a mea»! urmă s'o zică și ceilalți. Unii își zidiră și ei tot astfel de căsuțe; alții însă găsiră mult mai comod să se instaleze în

cele făcute gata, iar când stăpânii strigau și se jeluiau, ștregarii cei mici râdeau de dânșii. Atunci înșelații începeau să facă întrebuintare de pumnii lor cei mici și astfel se stârni prima bătălie. Câțiva dintre dânșii alergară la Caraiman și se jeluiră, iar acesta suflă din cimpoiul de tună așa de tare, încât pe toți îi coprinse o spaimă groaznică. Așa începură pentru întâia oară să știe și ei de frică, iar pe urmă se supărară pe pârători și astfel intră împerecherea în frumoasa și pacinica împărăție a Caraimanului. Acesta se mâhni foarte, când văzù că micii oameni din țara lui făceau tot ca cei mari din alte țări, și se chibzui cum să se găsească leacul. Trebuiă el oare să-i sufle pe toți în mare și să facă alții noi în locul lor? Dar cei noi ar fi făcut tot numai ca și ceilalți, pe cari afară de asta îi iubea atât de mult.

Se gândi dar să înlătureze tot ce le dădea prilejul de ceartă; dar atunci toate ar fi ajuns să fie goale și pustii, fiindcă cearta se iscase asupra unui petic de pământ, asupra unui pumn de mușchiu, ba la drept vorbind, chiar numai pentru că unii fuseseră silitori, iar alții, leneși.

Socoti dar să le dăruiască fiecăruia câte ceva, și dete fiecăruia câteva oi, câțiva câini și câte o grădină. Dar atunci fu și

mai rău. Unii își sădiră grădina, alții o lăsară în păraginire și văzură că grădinile plantate erau mai frumoase și că oile dădeau mai mult lapte, pentru că pășunea le eră mai bună.

Atunci nenorocirea fù mare. Cei leneși încheiară legătură între dânșii, năvăliră asupra celor silitori și le luară mulțime de grădini. Cei silitori se duseră atunci în alt loc, care sub mâinile lor se făcù în curând tot așa de frumos, ori ei nu se lăsară să fie goniți, și de aceea se născură bătălii îndelungate, în cari vre-o câțiva fură chiar omorâți. Când văzură pentru întâiași dată moartea, îi coprinse o mare spaimă, se întristară, și își deteră unii altora făgăduința de a trăi în pace și bună înțelegere. Dar ei nu putură să stea mult timp liniștiți și pentrucă nu mai voiau să se omoare unul pe altul, începură să răpească bunurile și averea prin viclenie unul dela altul.

Acest lucru eră încă și mai trist de văzut; îi căzù lui Caraiman așa de greu la inimă, încât vărsă șiroae de lacrimi. Lacrămile curseră la vale până în mare; însă copiii săi răutăcioși nu se gândiră că ele erau lacrămile bunului lor tată, care le vărsase din cauza lor, ci se certau mereu mai departe. Atunci Caraiman plânse din

ce în ce mai mult, și iată în cele din urmă lacrămile lui se făcură râuri și torente, cari pustiiră uscatul și-l prefăcură într'un lac mare, așa încât pieriră o mulțime ne-numărată de ființe vii. După aceea el își curmă plânsul și suflă un vânt așa de puternic, încât pământul iar rămase uscat; dar, acum toată verdeața dispăruse, bolovanii răstogoliți acopereau casele și grădinile, oile nu mai găsiră pășunea lor și, pentru că nu mai dedeau lapte, copiii le tăiară gâtul cu pietre ascuțite, să vadă dacă nu cum-va iese lapte și din altă parte. Însă în loc de lapte eși sânge și îndată ce băură, copiii se făcură răi, sălbateci și poftiră încă mai mult decât asta.

Așa, ei omorără mai multe oi, măcelărind și pe ale fraților lor, băură sânge și mâncară carne.

Atunci Caraiman zise: «Trebuie să facem animalele mai mari, căci altfel în curând le mântuesc pe toate». Deci suflă iar din cimpoi. Acuma se iviră zimbri, cai înnaripați cu coada lungă și încolăcită, elefanți și șerpi. Copiii începură să se încaere la luptă cu toate aceste animale, le slujiră la trebuințele lor; altele se luară după dâșii și-i omorără. Acum pentru că nu mai trăiau în pace, se iviră boale grele printre ei.

În curând se făcură și ei tocmai ca și oamenii din celelalte împărății și Caraiman ajunse din ce în ce mai întunecat și mai supărăcios, văzând că, tot ce făcuse el bine, se întorcea spre rău. Creaturile lui nu-l mai iubiau, nu mai aveau încredere într'însul și nu se gândeau nicidecum, că numai ei singuri erau vinovați de rele;—ei credeau, că Caraiman le-ar fi trimes nefericirea numai din semeție. Nici nu mai voiau să mai audă cimpoiul, care odată îi înveseliă cu sunetul cel dulce; dar nici uriașul nu mai cântă din el, eră așa de trist și de ostenit încât dormiă ore întregi la umbra srpâncenelor sale, cari în creșterea lor se împreunaseră cu barba. Câte odată se sculă din somn și puneă cimpoiul la gură, scoteă niște sunete de surle cu cari umpleă lumea înrăutătită.

Din aceasta eși o furtună așa de strașnică, încât copacii se frecau unii de alții, trosnind și scârțâind până aprinseră toată pădurea.

Atunci el se ridică în sus cu arborele din capul său până în nori și scutură dintr'însul o ploaie ca să stingă focul.

Dar oamenii aveau un singur gând: cum ar putea ei să facă cimpoiul să tacă în vecii vecilor. Și veniră cu lănci, cu sulițe, cu prăștii și cu pietre ca să-l bată pe uriaș.

Dar acesta răsese astfel, încât se născu un cutremur de pământ, care-i înghiți împreună cu animalele și cu casele lor. Atunci veni o altă ceată cu torțe de brad aprinse, ca să-i pârlască barba. Dar el strănută așa de tare, încât toate se stinseră și oamenii căzură pe spate.

A treia ceată de oameni voiă să-l lege în somn, dar el își întinse membrele, toate legăturile se rupseră și oamenii fură striviți.

Atunci se gândiră s'apuce cimpoiul prin viclenie și voiau să-l fure pe când uriașul dormia. Dar acesta-și așeză capul pe dânsul și eră așa de greu, încât toți oamenii și toate animalele împreună nu putură să miște cimpoiul din loc.

Atunci se apropiară încetinel de dânsul și făcură o gaură foarte mică în cimpoi. Iată că îndată eși o furtună așa de mare, că nu se știa ce este pământul, marea și cerul și din toate făpturile Caraimanului abia mai rămăsese ceva.

Uriașul însă nu se mai deșteptă; el doarme și astăzi cu cimpoiul la subțioară. Cimpoiul câteodată începe să cânte și furtuna se coboară dealungul văii Prahovei.

Dacă s'ar găsi cineva să înnădească cimpoiul, atunci lumea ar fi iar a copiilor.

PEȘTERA IALOMITEI

Urcând trecătoarea dintre Vârful-cu-Dor și Furnica înspre cealaltă parte a Bucegiului, coborîm la izvoarele Ialomitei, dintre cari unul se ivește într'o uriașă peșteră de stalactite. La gura peșterei se află o mică mănăstire, așezată acolo încă din timpurile vechi-străvechi; se zice că peștera nu are fund și că un om intrat odinioară mai afund în ea, nu s'a mai întors la lumina zilei, nici până în ziua de azi.

Peșterea aceasta eră odată locuința unui vrăjitor înfricoșat despre care mergea vestea, că fură fetele frumoase dela țarină, dela casa părintească, de lângă pristolul de cununie. Se luau toate fără niciun gând de împotrivire după dânsul, iar de văzut nu le mai vedeă nimeni. Mulți voinici cutezători se prinseră să le scape, intraseră chiar, luându-și inima în dinți, ba îl chemaseră pe vrăjitor, strigând: Bucure! Bucure! —

dar nici Bucur, nici vreuna dintre fecioare nu li se ivià în preajma vederii.

Erà acum în Rucăr, satul frumos dela poalele Bucegiului, o fată frumoasă pe care o chemà Ialomița și care se încumetase a zice, că nu se va duce la chemarea vrăjitorului în ori și ce chip s'ar ivi el și cu ori și ce făgăduințe ar căută s'o ademe-nească. «Chiar—zicea—dacă m'ar duce în peșteră, tot ași eși de acolo». Asta erà o vorbă cutezată: bătrânii clătinau din cap, dădeau din umeri și ziceau în sine: numai dacă vine în adevăr odată, tot merge și ea din bună draga ei voie, cum s'au mai dus și toate celelalte.

Trecù un timp oarecare mai îndelungat, în care nimeni și nimeni nu se ivi ca să pună la încercare voinicia tinerei fete. Bucuria și hrana vederii le erà tuturora cu obraji ei rumeni, cu buzele ei fragede și răcoroase, cu părul ei roșiatic ce îi cădea în unde mărunte, și cu marii ei ochi albaștri. Nasul îi erà subțirel, nările străvezii și numai vârful lui erà puțin, abia puțin adus cam îndrăzneț în sus, având și o gropiță deasupra, grumăjorii îi eșiau albi ca spuma laptelui din cămașa bogat cusută cu flori, iar pletele de păr roșiatic, cari se furișeau de prin coade și pe cari nu erà piepten să le stăpânească, îi cădeau cu îmbelșugare

peste frunte, peste tâmpile și peste gât; când își despletia părul, era învelită ca într'o mantie țesută în fire de aur, din cari, gătindu-se Duminicile de horă, nu putea să vadă în mica ei oglindă nici a treia parte.

Era în sat unul care se luă mereu după dansa, la puț, la țarină, la horă. Insa ea nici nu voia să știe de bietul Coman, deși era băiat curățel și chiabur. El avea pă-mânturi frumoase și cai și vaci, bivolițe și oi și un cojoc alb, cusut de minune cu flori, și o lungă zeghie albă, căptușită pe din lăuntru cu postav roșu și bogat împodobită pe din afară. Multe fete se uitau lung în urma lui Coman, singură, Ialomîța, nu.

Gândul ei era la vrăjitorul Bucur, ce fel și ce chip voia să-l răpună și să le răzbune pe toate sărmanele de fete, cari au căzut în cursa lui.

Intr'o Duminică minunat de frumoasă, stând înferbântații jucători să mai răsufle o clipă, se auzi din apropierea lor un cântec de fluer așa de frumos, încât inimile întregi cete tinere se umplură de bucurie. Cuprinși de curiozitate, ei se întoarseră și văzură un păstor tânăr, răzimat de un copac, cu picioarele crucișate unul peste altul, așa de liniștit, ca și când ar fi stând de când lumea acolo, și totuși nimeni nu-l văzuse venind, nimeni nu-l cunoștea. Cântă, cântă

mereu, ca și când ar fi singur el în lumea asta; o singură dată își ridică ochii și privi la Ialomița, care venise cu totul aproape de el și ascultă melodiile cerești cu buzele desfăcute și cu nările cuprinse de tremurare. Peste câțva timp se uită iar la ea și-apoi de a treia oară.

Coman, care stetea în dosul Ialomiței, șopti acum: «Du-te de aci Ialomițo; omul ăsta e obraznic!»

Tânăra fată dote nerăbdătoare din umăr și din coate.

«Ialomițo,—îi șopti iar flăcăul gelos, — nu ți-e rușine să-l lași să se înhoalbe așa la tine!»

Ea nu-i dote răspuns, ci-i întoarse spatele.

«Ialomițo, îți spun eu, păstorul ăsta nu e altul decât Bucur Vrajitorul!»

În clipa aceea păstorul făcù semn că are să înceteze a mai cânta, iară Ialomița simți că-i trece un fior rece prin inimă și că-i se oprește răsufierea.

—«Ce știi tu?—zise ea, dar glasul îi cam tremurà».

«O știu, fiind c'o simt; o simt, fiindcă-mi ești dragă, o văd și aceea, că și el îți place ție și că ai să fii jertfă lui ca toate celelalte».

«Eu?—Niciodată!—Pe ăsta pot jură!—» strigă Ialomița, făcându-se albă ca varul.

«Iacă fluerul meu, cântă tu!» grăi acum păstorul și-i întinse fluerul lui Coman,

Fără ca să-și dea seamă de ceeace făcea, Coman luă fluerul, începù că cânte și cântă așa de frumos, ca nici-odată în viața lui; dar, spre marea lui îngrozire, simți, în curând, că nu mai poate să înceteze. Scotea hore noi, pre cari nu le auzise niciodată: Brâu, Chindie, de toate, și privia cum străinul jucă într'una cu Ialomița. Acum începù să cânte o doină așa de duioasă, încât femeile se treziră cu lăcrămile în ochi, iară Ialomița îl rugă să curme. El cânta, mereu cânta, privia cuprins de groaza morții împrejurul său, dar fluerul nu încetă.—Se înseră; oamenii începură să se ducă unul câte unul, ori cete-cete acasă; Coman cânta înaintea, și Ialomița stătea ca fermecată lângă el.—Păstorul străin se făcuse nevăzut.

«Încetează, Comane, — zise ea — mi se rupe inima. — Știi odată, că nu te iubesc; ți-am jurat, că n'am să fiu a celuilalt, încetează Comane!—Vino-ți în fire!»

Dar Coman cânta mai departe, acum așa de vesel, ca și când ar fi voind să râză și iar niște doine așa de triste, încât, din fundul văii răcoroase îi răspundea o privighetoare.

Mai aproape și tot mai aproape venia privighetoarea; Ialomița vedeă în lumina lunii pasărea, care se pusese deasupra capului lui Coman și însoțea fluerul cu cân-

tecul ei. Apoi se depărtă cântând dulce și ademenitor, iară Ialomița se luă după ea și se duse toată noaptea fără ca să știe unde mergea. Coman se ducea și el cu fluerul după minunea de pasăre spre valea umedă, la țărmi pârâului.

Incepând să se reverse zorile, Ialomița, cuprinsă de spaimă, își puse mâinile în cap. «Unde mă aflu? — zise — sunt departe de casă, și partea locului îmi este necunoscută. Comane! — dar unde suntem noi? — m'apucă groaza!»

Însă Coman nu-i răspunse nimic, ci începui să cânte una veselă. Și deodată se ivi un armăsar, care alergând peste pajiște la dânsa, dete o raită împrejurul ei și o îmbia, aninându-și capul de dânsa să-l încalece.

«Ah! — suspină ea — dac'aș fi o pasăre, ca să pot scăpa de voi amândoi!»

Nici nu grăi bine vorba, și iată că zbură ca porumbel departe-departede prin zorile rourate.

Iară armăsarul se prefăcui într'un șoim, se repezi dintr'o înălțime înfiorătoare asupra ei și o duse în ghiarele sale spre munți.

— «O! dac'aș fi o floare din pajiște!» — grăi fata, cuprinsă de spaimă. În clipa aceea se află ca floarea de Nu-mă-uita la margi-

nea pâriului ; iară șoimul se prefăcù în fluture, se legănă pe dânșă.

«Fire-aș fi mai bucuros un păstrăv în pârau !» zise Ialomița.—Pe dată ea se prefăcù în păstrăv ; însă din fluture se făcù o mreją, care o prinse, o scoase la aer și-o ținù până ce erà gata să-și deà sufletul.

— «Aș vrea să fiu o șopârlă !—grăi sârmana copilă, trăgând de moarte, și deodată ea se strecură cu iuțeala vântului prin iarbă și printre flori și se credeà adăpostită sub ori și ce frunză, ori și ce piatră. Însă iată că de sub cea dintâi piatră eși târâș un șarpe, care o ținea sub ochii săi înfricoșați, încât nu puteà să se miște.

Rămaseră mult timp astfel, în vreme ce șopârlei mititele i se bătea inima par'că erà să se sfârșească.

— «Mai bine aș fi fost o călugăriță, — zise ea ; în mănăstire eram la adăpost».—

În clipa aceea se încheia o boltă de biserică asupra ei ; faclele ardeau și o măreață cântare se înălță din gurile mai multor sute de maici. Ialomița erà ingenuchiată ca maică, înaintea unei icoanei sfinte : inima îi bătea încă de spaimă, și cu toate acestea începuse a se bucurà, că în acest sfânt locaș e la adăpost. Plină de recunoștință își ridică ochii la icoana de deasupra ei. — Dar, iată că din icoană se îndreptau țință

la ea ochii lui Bucur și-o țineau sub stăpânirea lor, încât nu se putea duce mai departe nici chiar după ce biserica se desertase. Inoptându-se, ochii începuseră să lumineze, iară lacrimile Ialomitei curgeau peste pietrele, pe cari îngenuchia.

«Ah!—strigă ea—nici chiar la loc sfânt nu mă lași în pace!—O! dacă aș fi un nor!»

Ca prin minune, bolta bisericii se prefăcù în boltă cerească, iar ea se legănă ca nor prin văzduh la înălțimi înfiorătoare; însă urmăritorul ei se schimbă într'un vânt și o mânâ dela miază-zi la miază-noapte, dela răsărit la apus, jur împrejurul pământului.

— «Fire-aș mai bucuros un fir de nisip!» — zise în cele din urmă micul nor. Deodată ea căzù de sus ca nisip de aur drept în râul Doamnei. Dar Bucur trecea în chip de țăran desculț prin râu și căutând aur, scoase firul de nisip din fundul apei.

Nisipul se strecură însă iute printre degetele lui și se prefăcù în o căprioară, care o luă la fugă spre desișul pădurii. Dar mai înaintea de a fi atins marginea pădurei adăpostitoare, Bucur se prefăcù în vultur, se repezi din înălțime asupra ei și o duse în ghiarele sale spre Bucegiu, în cuibul său.

Abia îi dete drumul, ea căzù ca pică-

tura de rouă pe un busuiocel: el se prefăcù în rază de soare și o atinse, că să o soarbă.

Acum ea fugi ca capră neagră, fără ca să-și dea seamă, drept spre peștera lui. El grăbi, ca vânător, râzând după dânsa și zise printre dinți: «Acu ești în mâna mea!»

Ea intră în fugă mai adânc și tot mai adânc în peșteră: deodată văzù, că stanele de piatră dela dreapta și stânga sunt tot fecioare minunat de frumoase, din ochii căroră picură lacrimi.

«O, fugi, fugi de aici,—îi strigară o sută de glasuri — nenorocită copilă! — dacă te sărută, ai să te prefaci ca noi în piatră».

În clipa aceea zbură o săgeată dealungul peșterei și o lovì pe căprioara cea fugară. Îngrozită de moarte, ea strigă: «O, dacă aș fi un pârâu, aș putea să scap din mâinile lui!»—Numaidecât ea se prefăcù într'un pârâu sălbatic ce se vărsă în afară: vrăjitorul, cuprins de mânie, se prefăcù și el în stâncă și stăvili cu brațele sale pâruiul, care se strecură însă mereu printre ele.

În clipa aceasta și Coman sosi la peșteră; recunoscù glasul Ialomiței din strigătul «Comane! — Comane!» El își adună toate puterile și lovì cu fluerul în stânca din care vedeà rânjetul lui Bucur.

Farmecul se curmă.

Bucur, întocmai ca Ialomița, nu-și mai putu schimbă firea, și astfel ea curge până în ziua de astăzi peste brațele lui încremenite.

Iar Coman își zidi o bisericuță înaintea peșterei, se făcu sihastru și rămase privind la iubita lui cea dragălașă până în cel din urmă ceas al său.

O M U L

Un munte, care se numește «Omul»! Este oare muntele atât de mic, sau fost-a omul atât de mare, de s'a numit muntele după dânsul? Ce-a fost oare omul acela? Fost-a el un erou mare, care s'a bătut în bătălie? Fost-a el un pustnic, care trăia în locuri sălbatice? Fost-a el un hoț mare, al cărui nume nimeni nu îndrăzneă să-l rostească? Fost-a el un împărat, de care se cutremurau împărățiile? Omul! Iată-i istoria:

Fost-a odată un tânăr, care era însuflit de dorința de a face fapte bune și frumoase. Nimic nu i se părea nici prea mare, nici prea vitejesc, nici prea bun, ce n'ar fi putut singur face. Iși iubea țara ca pe o logodnică, dà săracilor ori unde putea, servea femeilor, săracilor, ca și bogaților, și ocrotea pe cei slabi. Mai toate acestea i se păreau puține, cu mult prea puține, pentru a-și liniști inima cea înfocată,

De câte ori vedeà nevoi și supărări, ură și minciună, de atâtea ori credeà că traiul lui cel pământesc erà netrebuincios, căci ceeace doreà, erà să dăruiască oamenilor fericirea.

Mama lui erà o împărăteasă bună, pe care toți o cinsteau ca pe o sfântă. Ea aveà darul de a vindecà bolnavii, când puneà mâinile pe dânșii. De aproape și de departe curgeau bolnavii la dânsa ca să-i vindece. De aceea ea a și fost mult prigonită și vrăjmășită, ba cei răi au mers până a o cleveti la împărat, încât nu i se mai permise de a vindecà pe cei ce alergau la dânsa, și în sfârșit fù chiar izgonită dela curte. Buna împărăteasă se retrase însă în munți, și fiindcă tot poporul alergà după dânsa, vindecà și în exil mii de bolnavi. În curând însă, ea se simți de tot obosită, mai mult de durerea ei cea mare decât de multă muncă, și ajunsă să moară. Bolnavii însă veneau și la sicriul ei, pentru a se atinge de dânsul și a aflà vindecare.

Nu i se dăduse voie să ià cu dânsa pe unicul ei fiu. Însă acesta se furișase pe ascuns și ședeà ore întregi lângă dânsa, sorbindu-i de pe buze vorbele cari curgeau ca mierea, și se uità la mâinile ei cele frumoase, când dăruiau putere și vindecare.

«Când vindecî mamă, faci oare pe oameni mai buni»? întrebă el câteodată.

«E mai ușor să fie cineva bun, când e sănătos», răspundea ea, desmierdând capul frumosului băiat.

«Eu însă sînt sănătos, și tot nu sînt bun!» zicea el cu tristețe.

«Nu se face cineva bun deodată! Și asta se învață, băete».

Astfel vorbea gura cea dulce, care se închisese acum pentru totdeauna. Băiatul însă se asvârli la pămînt lângă trupul neînsuflețit al mamei. «Ah! Nu pot trăi! Nu mai pot trăi fără mămușoara mea!» se văetă el plîngînd. «Mamă, mămucă! Trezește-te! Fă-mi inima sănătoasă, căci tare mă doare! O, mamă!»!

Oamenii steteau toți tăcuți împrejurul trupului neînsuflețit al mamei, împrejurul fiului care plîngea, căci nimeni nu putea să aducă o vorbă de mîngăiere.

Ce-i ajută însă că toți plîngeau cu dînsul? Ce-i păsă că un popor întreg venea după sicriu și îngropă în sânul pămîntului pe binefăcătoarea sa? El simțea numai o singură durere, care-i rupea inima și sufletul, și de a cărei groază chiar cerul se întunecase și soarele înnălbise. El rămăsese acum singur singurel în lumea cea mare, din care i se luase mama.

Dânsul dispărură dela mormântul ei. Nimeni nu băgase de seamă. Toți îl auziseră cum suspină adânc, și-l văzuseră aruncând la o parte sapa, cu care asvârlise pământ în groapă. Deodată dispărură. Împăratul trimise oameni în unghiurile cele mai depărtate ale împărăției, însă feciorul și moștenitorul se făcuse nevăzut; par'că-l înghițise pământul.

Nimeni nu știă de un pustnic, care-și scosese numele că a murit și care era ascuns în peșterile Bucegiului. Numai cineva știă de dânsul. Aceasta era prietena lui, care-i trimise pe feciorul său, în clipa morții ei.

Cu cuvintele: «Învăță-mă să fiu bun»! intră băiatul cel orfan la pustnic, se asvârli la pământ în unghiul cel mai întunecos al peșterii și plânse mai multe ore, de credeai că i se vor sfârși ochii și inima. Moșneagul nu zicea nimic. Mâna-i uscată trecea numai peste fața sa sbârcită și peste barbă, clipind cu genele sale cele grele și înghițind lacrimile cari îi veneau în ochi.

În sfârșit zise: «Emanuil, fătul meu, fi ca dânsa, atunci vei fi bun».

«Însă ea nu avea o inimă atât de arzătoare, sălbatică și neliniștită ca a mea»!

«Știi oare asta atât de bine! Cine ți-a spus că ea n'a fost odată precum ești și tu acum?»

«Ca mine! Asta e cu neputință»!

«Din ea purcese o putere mare, și în tinerețe puterea e neliniștită. Tu nu știi cum a suferit ea»!

«O! nici odată ca mine»!

«O, băiete, băiete! Pentru întâiași dată te cearcă suferința, și crezi că nimic nu se poate asemăna cu durerea ta, și cugeți în acest moment numai la tine. Asta n'o făceă ea niciodată»!

«Dar la cine să mă gândesc! Nu mai am pe nimeni în lume»!

«La cine»?!

Pustnicul îi arată valea, și deodată începură să treacă imaginele tuturor suferințelor, tuturor durerilor ascunse de pe pământ: orbi, schiopi, săraci, robi, nevoiași, bolnavi, femei și copii cari plângeau. Ziua și noaptea, ei necontenit curgeau și nu se mai sfârșiau. De trei ori a răsit soarele, de trei ori a apus, de trei ori a eșit și a apus luna, și ființele cele palide tot treceau. Emanuil se uită neclintit spre vale și nu scoteă o singură vorbă. Atunci pustnicul puse mâna pe ochii osteniți ai tânărului, de se închiseră.

Pe urmă îl luă în brațe, îl duse în lăuntrul peșterei, îi dete lapte de băut și-l lăsă de dormi, până ce se trezi după două zile, voios și întărit.

«Știi acum pentru cine ai să trăiești?» îl întreabă pustnicul.

«Da», zise tânărul ca în somn, «am avut un vis foarte minunat: mi se părea că am cutreerat toată lumea».

«Acum du-te și servește. Nimeni nu te va cunoaște. Când vei avea nevoie de mine, atunci culcă-te numai cu gândul la mama ta, și îndată voi fi la tine. Însă să te păzești, să nu faci vreo faptă rea! Într'o clipeală va dispărea atunci imaginea mamei tale, și nu vei mai putea afla calea care duce la mine».

Emanuil dădea mii de promisiuni sincere și sfinte, își luă ziua bună dela pustnic și se coboară în vale, pentru a intra la un stăpân.

Nu merse mult și întâlni o femeie bătrână, care târa după sine o sarcină de crăci și câteva alte sarcini, și era mai moartă de osteneală.

Ea se oprea adesea pentru a-și lua suflet, și se uita cu ochi răi la tânărul cel frumos, care se apropia de dânsa cu semne prietenoase, și o rugă cu vorbe bune să-i dea voie să-i ajute, căci va purta el sarcina oricât de departe va voi.

«Dar e grea și calea e lungă!»

«Atunci trebuie să-ți ajut cu atât mai mult», răspunse Emanuil cu dulceață. Luă

toate sarcinile în spinare și o luă atât de iute înaintea, încât bătrâna de abia putea să-l urmeze. Ei au mers astfel până în seară, până ce-au ajuns la un bordeiu mic. Emanuil puse acolo sarcinile la pământ, își luă ziua bună și voi să se ducă, dar femeia cea bătrână se uită la dânsul cu ochi pătrunzători și-i zise :

«Și vrei să te duci de aci fără să-ți iei plata cuvenită? Unde ai să rămâi peste noapte? ».

Emanuil arătă cu mâna spre pământ. «De loc de odihnă, e bogăție mare în această lume! răspunse surâzând.

«Nu, fiule. Altfel ne-a fost socoteala. Să te odihnești în bordeiul meu și să ei de mâncare și de băutură, căci am destul pentru doi! ».

Ea-l ospătă cu prietenie și-l întrebă de unde vine și unde se duce.

«Vin din singurătate», zise Emanuil «și caut o slujbă».

«Și ce simbrie ceri tu? ».

«Eu? Nici una! ».

Ea-i făcî patul, și el dormi liniștit toată noaptea. Când se revărsă de ziuă, voi să se ducă pe tăcute, pentru a nu trezi pe bătrâna. Dar ea se sculase de mult și pregătise pentru dânsul ceva lapte și pâine. Emanuil stă plin de rușine înaintea ei, Ea

însă vorbi: «Ia binele de unde poți și cum poți, chiar când ar fi numai un pătrar de oră de somn. Fără simbrie nu vreau să te duci dela mine. Vei găsi în calea ta destulă nerecunoștință. Îți dăruiesc deci darul, ca tot binele ce-l faci altuia, să ți-l faci ție însuți, ori îți vor mulțumi ceilalți, ori nu, aceasta tot una să fie. Iar și răul, care-l vei face celorlalți, să fie făcut ca și cum ți l'ai face ție însuți, se vor mânia ceilalți în contra ta, ori nu. Gândește-te la astea, fiule!».

Emanuil se gândi la acest dar, și-l găsi extraordinar. Nu știă dacă trebuia să se bucure de dânsul, dar mulțumi bătrânei și se porni pe drum înaintea. Mergând astfel, dete peste un om, care zăcea jos ca mort. Picase de pe o stâncă și trupul îi era zdrobit. Avea în sine numai atâta viață, de putea să se vaete: «Copilița mea! Biata mea copilă!».

Emanuil îl ridică încet și-l duse acasă. Era cam departe și i se părea că e și mai departe, atât era de grea sarcina pe care o purta. Pe pragul ușei stă fata cea mai frumoasă ce văzuse el vreodată. Ea nu era de tot copilă, dar nici nu era încă fată. Avea ochi mari, închiși și plini de visuri. Păru-i negru ca pana corbului, se lipea de capul ei cel fin. Dânsa ridică brațul gingaș

și strigă: «Tată!» și se făcù palidă ca ceara și albă ca varul de pe pereții căsuței unde locuia.

«Nu-i nimic», zise Emanuil pentru a o liniști. «E numai puțin rănit. Il vom în-sănătoși noi curând».

«Rado, fata mea», suspină rănitul, «dacă voiuri muri să nu plângi, căci vei fi foarte, foarte fericită». După aceste cuvinte, bătrânul își perdù cunoștințele. Emanuil șezù zile întregi lângă patul lui, nu se depărtă de dânsul și-l căută ca și cum i-ar fi fost fiul cel mai credincios.

Rada cea mică îi dă ascultare în toate, par'că i-ar fi fost frate. Ea speră că vor putea scăpa pe tatăl ei, căci fără dânsul eră părăsită în lume, zicea cu lacrimi în ochi. Și ședeau amândouă ziua și noaptea lângă bolnav. Câteodată capul Radei pică pe perna tatălui ei, și atunci adormea de osteneală. Odată, când dormea astfel, bolnavul își veni în fire, strânse mâna lui Emanuil și-i zise încet de tot: «Rada!». Tânărul dete din cap și strânse și el mâna cea slabă; iar bolnavul închise ochii pentru a nu-i mai deschide. Emanuil înțelese că el murise, însă nu se mișcă, pentru a nu strică somnul cel dulce al copilei, care eră să se trezească, pentru a se afundă într'o durere mare. El începù a se gândi ce are să facă cu orfana.

«Dacă ar mai trăi mama!» gândea el. Și cum se gândea astfel, se întinse ostenit la pământ. Într-o clipeală se află în peștera pustnicului, care-l primî cu aceste cuvinte:

«Ad-o aici la mine, voi crește-o pentru tine».

«Dar cum știi toate?» întrebă Emanuil plin de mirare.

«Știu toate câte te privesc, căci mama ta, care te însoțește pe toate căile, îmi spune tot. Dă-mi copila și du-te de slujește mai departe».

Emanuil credea că a fost numai un vis, căci o mișcare a Radei îl trezi.

«Tată!» strigă ea plină de grijă, când văzî fața cea liniștită a mortului.

Apărătorul ei cel tânăr o luă de mână și-i zise:

«El te-a lăsat mie, și de acum înaintea ești sora, ești fata mea. Și eu știu un loc unde-ți va fi bine. Vrei să mă urmezi pe mine?»

«Unde vrei!» zise copila plângând «căci nu mai am nimic și pe nimeni în lume».

Ei îngropară pe tatăl și se puseră pe drum spre peșteră, mergând mână în mână. Acolo ajunseră pe amurgite.

Emanuil simți mâna cea mică tremurând într'a sa și răcindu-se.

«Nu te teme» zise el, «te duc la un om bun, bun de tot, care te va iubi».

Pustnicul se uită la Rada cu o ochire atât de blândă, în cât toată frica ei dispărură și peste puține momente vorbea cu el, plină de încredere.

Pustnicul trezi din somn pe Emanuil în revărsatul zorilor cu aceste cuvinte :

«Cruță copilei noua despărțire. Ii voi spune ziua bună din parte-ți! Munca te așteaptă în vale!»

Emanuil aruncă o privire în casă spre fată. Ea dormea, și genele cele negre îi umbreau obrazii cei mici, răsufală atât de ușor, că nici nu se simțea.

«Ași vrea să rămân aci! E atât de frumos!» zise tânărul șoptind.

Însă pustnicul îl împinse încet afară și-i răspunse :

«Fătul meu! N'ai făcut încă nimic. Nu meriți încă să stai liniștit!»

Emanoil se scoborî în vale și se întâlni cu un vechiu servitor al tatălui său, al împăratului, care însă nu-l mai recunoșcua. Acesta era ocupat a clădi un bordeiu de nuele și de lut, iar femeia căută de câțiva copii mici.

«Ce faci aci?» zise Emanuil, care recunoșcua îndată pe om, cu toate că fața lui era schimbată de griji, de se părea a fi cu zece ani mai bătrân. Trebuî să se știe să

nu-i strige «Ilie», și astfel să se trădeze singur.

— «Nu eram înaintea atât de sărac precum mă vezi acum. Am slujit mulți ani pe împărat și am purtat în brațe pe fiu-său. Dar acum m'a prigonit o stea rea, m'au dat afară dela curte și sunt pe drumuri cu femeia și cu copiii.

— «Dar de ce?»

— «Pentru că prințisorul cel mic a fugit din curtea împărătească și a luat câmpii cine știe unde; iar toți acei, cari nu l-au putut găsi, au fost dați afară. Împăratului nici că i-a păsat vre-odată de feciorul său, cât timp eră pe lângă dânsul. Acum se prăbușește cerul că nu-l poate vedea! Dar curând îl va uita, căci se însoară iarăși, și dacă împărăteasa cea nouă îi va da un fecior, atunci nici că se va mai gândi la celalt. Dar noi, tot sărmani și nenorociți rămânem cât vom trăi!»

— «Poate că sunt în stare să te-ajut?»

— «Tu!» și Ilie se uită la dânsul cu dispreț. Cum vrei să m'ajuti? Cum te chiamă? Cine ești?

— «Mă chiamă Manuil și voi să-ți slujesc. Știu bine de grădinărie».

— «Manuil! Emanuil eră numele prințisorului meu. Să-l bată Dumnezeu că m'a făcut atât de nenorocit! Și tu ești numai

un târâe-brâu, un împușcă'n lună, care nu-mi va aduce decât suferințe și nenorociri!».

— «Vei vedeà! Poți să mă dai afară în orice oră vei voi, dacă voiui fi o slugă rea».

— «Vei mânca pâinea copiilor mei și nu-mi vei fi de niciun folos!»

— «Cearcă!»

Ilie dete din umere. «In numele Domnului. Fie! Dar să știi târâe-brâu, că pentru cel mai mic lucru, de care te vei face vinovat, voiui fi fără milă».

Ziua nu ajunsese încă la capătul ei și Emanuil culesese erburi, făcuse mămăligă, săpase o bucată de ogor. Erà lucru minunat să vadă cineva iuțeala lui. Alergă în oraș și-și puse sumanul zălog, pentru a cumpără păpușoi și o capră, pe care o aduse plin de bucurie în casa lui Ilie. Ce veselie pe copii, și cum dezmierdau ei pe Emanuil pentru aceste binefaceri. Inșă Ilie se uită la el zborșit și neconținut nemulțumit. Nu spuneà tânărului niciun cuvânt blând, și rareori îi dà destul de mâncare.

Numai când Emanuil îi aduceà aminte de starea lui de mai înaintea, numai atunci Ilie se îmblânzeà și vorbeà, de nu se mai sfârșeà, de masa minunată a curții și de toate fărâmaturile cele bune și mănoase, cari picau pentru copiii lui, de oamenii

cari se închinau la dânsul ca la un om mare, ca să-i anunțe mai iute, de împăratul care se uită la toate cu neîncredere și cu nemulțumire și certă pe ai săi cumplit la cea mai mică greșeală. Lui Emanuil îi venea să râdă, când gândea cum îl tratează Ilie, cum îl numește târâe-brâu și cerșetor, ocărându-l neconținut.

«Dar prințisorul, urmă Ilie, nici el nu eră mai bun decât ceilalți; și dânsul făcea tot soiul de nebunii și de lucruri neertate, și dacă îl amenințai că ai să-l spui, deodată se făcea nevăzut și se ducea la masa în brațe, căci masa îl strică, cum strică mamele pe copii...» — Aici Ilie se uită cu coada ochiului spre femeia lui — «și care a fost izgonită de împărat, fiindcă se purtă rău și trăia tot cu oameni proști».

La aceste cuvinte Emanuil tresări, par'că îl mușcase un șarpe și deodată strigă: «Minți! Ea a fost o sfântă».

Ilie se uită cu mirare la tânăr și-l întrebă: «Ce știi tu de dânsa, Manuil?»

«Eu? Eu? Am văzut-o cum făcea pe bolnavi sănătoși! Am...»

— «Ei, și ce?».

— «Am văzut cum săracii o iubeau de tare».

— «Vre-un bine nu mi-a făcut, și băiatul ei m'a bătut de mă doare și astăzi; căci

eu nu puteam să-l bat, cum aș fi dorit, și de spus nu voiam să-l spun, ca să nu-l pedepsească rău, precum era lucrul rânduit. Acum îmi pare rău, căci el e pricina nenorocirii mele».

Acolo unde Emanuil era mai iubit, era la obor. Acolo ducea legumele, ce cultivă spre a le vinde și a aduce lui Ilie banii ce strângea pe ele. Curând făcuse atât de multe, de le ducea în paner pe un asin. Intr-o zi aduse acasă din târg o vacă.

Femeile și fetele îi dedeau flori, iar copiii strigau de departe: «Manuil! Manuil! vino, iată calul mi s'a rupt în două! — Capra e bolnavă! — Mama are în și vrea ca tu să i-l vinzi, căci prinzi mai mult pe el. — Surioara mea a picat, și necontenit strigă să vie Manuil, căci tu ai făcut sănătoasă pe Sanda».

Astfel toți aveau nevoie de Manuil, și el avea timp prea puțin, ceeace supăra foarte mult pe Ilie, care voia să-l aibă numai pentru dânsul și nu voia să fie și al altora. Dar Ilie mai avea și un prepus pe Emanuil: îl credea că era darnic către alții cu punga stăpânului, cu toate că Manuil avea un ogor deosebit, pe care-l muncia pentru sine. El găsisese câțiva săraci, și devenise providența lor. Intr-o cameră care era atât de mică, încât deabia avea loc un pat îngust,

zăcea o fată oarbă și bolnavă. Ea picase de mai multe ori de-și frânse brațele, ba chiar și un picior, și zăcea acum la pat. În pat ea torcea. Sora ei mergea peste zi la lucru, iar seara când se întorcea, bătea pe biata bolnavă, că n'a tors destul. Vaetele nenorocitei ființe atrăseseră pe Emanuil. El certă tare pe sora cea fără inimă și dădă demâncare la amândouă fetele, dar nu eși din camera lor până ce nu văză cu însuși ochii săi că și oarba mâncase. Pe urmă, era o femeie nenorocită cu câțiva copii mici. Bărbatul ei era în închisoare. Emanuil bătă de multe ori și tare la ușa ei, dar în zadar. Numai când zise că va aduce vorbă despre dânsa bărbatului ei, ușa se deschise. Ea d'abia putea să se ție pe picioare. Băiatul ei cel mic ședea pe paie, și într'un colț al camerei plângea o fată mică, pe când un copilaș cu ochii bol-diți și cu fața înflăcărată tușea neconținut. Lui Emanuil i se strânse inima la vederea unei mizerii atât de mari: însă el nu puneă în zadar piciorul pe pragul vreunei uși. Și acolo aduse pacea și bucuria, ca un înger binefăcător, și în curând necurătenia și mizeria se schimbă în sărăcie muncitoare, și pe urmă într'o oarecare bună stare. El aducea plante lecuitoare, și pe urmă zilnic de lucru, fiindcă femeia se rușină să se

arate în lume. Unui om care părăsise după mulți ani închisoarea, și nu putea afla de lucru, încât eră să moară de foame cu copiii lui, îi găsi de lucru și pâinea de toate zilele, căci vorba lui cea dulce linișteă îndoelile tuturor.

Nenumărate erau binefacerile lui Emanuil. Copiii lui Ilie îl iubeau mai presus de toate și femeia lui trebuia numaidecât să întrebe pe Manuil, să fie ajutată de Emanuil, astfel încât Ilie începuse a fi cumplit de gelos. În fiecare zi el trată pre tânărul servitor tot mai rău, și îl apăsă cumplit cu munca; însă Emanuil nu se plângea niciodată. Lui nici prin minte nu-i trecea, că Ilie poate să fie gelos. Se gândea numai că inima i s'a împietrit, fiindcă îi mergea bine.

Intr'o zi iarăși se duse Emanuil în oraș. El vânduse tot ce eră al lui Ilie și ce eră al său. Câștigul său propriu îl dăruise tot, încât nu-i mai rămăsese nimic, când deodată se apropie de dânsul un om care pierduse amândouă brațele, și-l rugă să-l ajute cu ceva. Niciodată nu se atinsese Emanuil de avutul lui Ilie; însă acum credea că nu face un lucru rău și puse ceva bani în traista nenorocitului. În acelaș moment el se simți apucat de grumazi: «Ha! Tâlharule! Cerșetorule!» strigă Ilie infuriat. «In sfârșit

am pus mâna pe tine, ticălosule! Îți voi arăta eu ție, prefăcutule, ce gândesc de tine; așa îmi furi avutul meu și îmi răpești nevasta!»! Și cu un ciomag noduros și cu o mână de fier, Ilie începù să bată pe Emanuil. Sângele se suì lui Emanuil în față. El vroia să se apere. Însă după un moment de cugetare, lăsă brațele în jos, cu toate că loviturile picau peste dânsul ca grindina. Dar nu trecù mult și se adunară împrejurul lor oameni mulți. Iar sora fetei celei oarbe se asvârli cu curaj asupra lui Ilie.

«Să nu maltratezi pe binefăcătorul tău, pe binefăcătorul meu! Să-ți fie rușine!

Atunci Emanuil se întoarse cu fața de tot palidă spre Ilie, și, uitându-se la dânsul cu ochii scânteietori, îi zise:

«Ne-am sfârșit socoteala, Ilie»!

Și se făcù nevăzut.

Ilie se apucă de cap, nu se mai putea ține pe picioare, și de abia putù zice: «Acesta nu erà altul decât prințul nostru, prințisorul nostru, moștenitorul nostru». Toată piața erà în mișcare. Mulți alergau în toate părțile să afle pe principe, pe iubitul Manuil. Alții certau și băteau pe Ilie, care dărmase fericirea tuturor prin fapta lui cea nesocotită. Dar nici pe Ilie nimeni

nu putea să-l mângâie, nici pe Manuil nimeni nu-l mai putea afla.

Manuil fugise atât de iute, cât îl purtau picioarele lui cele tinere, și de tot departe, în locul cu porumbul cel înalt, și se trânti la pământ. Astfel stetea ascuns sub foile plantelor și plângea, precum nu mai plânse delă moartea mamei sale! «Acum știu ce e ingratitudinea!» zise suspinând, și-și izbi pumnul de dinți, de-i eși sângele din buze. «O mamă! mamă! Pot suferi toate, numai rușinea, nu!» Deabiă rostise aceste cuvinte, și pustnicul stă dinaintea lui, puindu-i cu dulceață mâna pe umăr.

«Uită-te, îi zise acesta, mai cunoști pe Rada ta cea mică?»

Emanuil privi uimit la fata cea frumoasă, care se uită la dânsul cu ochii ei cei negri și pătrunzători, lăsând în urmă să pice genele-i de mătase ca un val peste fața-i care se roșise. El nici că putea vorbi de admirațiune și de uimire, și uită chiar să-i dea mâna, căci tot se uită la dânsa.

«Nu-i așa, zise pustnicul, «că ți-am păzit proprietatea mai bine decât tu pe aceea a lui Ilie? Eu n'am dat-o nimănui».

Emanuil se uită înspăimântat spre pustnic și puse capul în piept ca un copil vinovat.

«Nu este dat nimănui a face binele pentru altul», urmă pustnicul. «Asta a fost o greșală din partea ta, fiule».

«Dar am și plătit-o aspru!» răspunse tânărul cu fața înfocată și cu lacrămile în ochi.

«Aici însă te-așteaptă răsplata, pe care de abia o meriți!» zise pustnicul, și arătă iarăși spre Rada, care se uită dela unul la altul cu ochii plini de mirare. «Dar acum să petrecem împreună câteva ore vesele, înaintea de a te porni iarăși la lucru».

Rada pregăti o masă întăritoare în partea din afară a peșterii care-și schimbase cu totul înfățișarea sub degetele ei cele gingașe. Jur împrejur atârnavu scoarțele pe cari ea însăși le lucrase, și pustnicul purta o cămașă țesută și cusută de dânsa. Hainele ei erau de o rară curățenie și ea arăta, cu mândrie, cărțile ce citise cu învățătorul ei iubit.

Atunci Emanuil se întristă din nou.

«Văd, că în toate zilele mă fac mai prost», zise el. «Nu am timp de învățat, și am să fiu nevrednic de tine, Rado!»

«Caută-ți altă muncă!» răspunse pustnicul, «și întrebuințează ceea ce câștigi pentru a învăța!»

«Dar săracii!» replică Emanuil.

— «Mai sunt și alte chipuri de a face binefaceri: sunt și binefaceri sufletești.

Emanoil petrecu în peșteră câteva ore fericite. Însă soarele eră spre apus și co-

loră munții de prin prejur cu colori purpurii și violete, pe când valea începea a se învăli în umbre albastrii.

«Trebuie să te pornești înaintea de a înnoptă de tot», zise pustnicul.

Emanuil se uită în depărtare cu ochii plini de întristare. Astădată inima-i era grea de tot. Rada îl reține ca un magnet, și ultima încercare fusese foarte amară. Pustnicul părea că nu observă nehotărârea lui, și-l împinge să pornească, scurt și aspru. Lui Emanuil i se părea că pustnicul devenise acum aspru și că toată lumea era schimbată. El se scoborî în vale cu mult mai încet decât altădată. Poate de zece ori ochii lui se uitară înapoi; Rada stă în lumina roșietică a soarelui și-i făcea semne din mână, căci simțise deodată o durere, pe care n'o cunoscuse încă. De ce-l trimisese pustnicul în noaptea cea întunecoasă? De ce nu putu el să aștepte ivirea zilei? De ce trebuia el să-și câștige cu greutate știința, care era să-l pue la fel cu fata cea minunată. Pustnicul devenise de o asprime neînțeleasă. Astfel gândea Emanuil, se culcă sub o stâncă și adormi.

În vis văzu pe mama lui, cum vindecă nenumărați bolnavi prin punerea mâinilor. Și tresări deodată, sărind în picioare sub Cerul plin de stele.

797745

«Vreau să mă fac medic! Astfel ajut celor cari sunt în suferințe».

Și se scoborî în vale și intră la un farmacist.

— «Poți să mă iei ca ajutor?»

— «Ce poți face?»

— «Pot să caut ierburi, să le plantez și să le cresc, alta nimic».

Farmacistul surâse, dar surâsul nu țină mult timp, căci tânărul, care de astădată se numea Manea, arătă o mare pătrundere de spirit și o hărnicie ne mai pomenită. Pe lângă celelalte lucrări ale sale, el învăța toată noaptea, și pe lângă aceasta învăța și pe copiii săraci fără plată. Astea erau pomenile lui, căci banii pe cari îi câștigă, îi întrebuința pentru propria sa învățătură. Nu eră el de mult la farmacist, când fù în toată țara o mare sărbătoare: Impărăteasa dădù soțului ei un fiu, căruia i se puse numele Trandafir, și care trebuia să înlocuiască pe moștenitorul cel pierdut. Emanuil surâse dureros:

«Nimeni nu mai întreabă de mine!» zise el, și lucră de cu seară până dimineață. Și un medic bun valorează ceva. Fratele meu n'are decât să fie Rege!»

Silințele lui cele peste fire fură în fine răsplătite, dar și talentul natural, moștenit dela mamă, îi ajută mult. Nu sfârșise încă

studiile sale și de aproape și de departe, toți îl chemau în toate satele, unde se mai află vre-un bolnav. Adesea el cugeta plin de dor la Rada, însă avea siguranța că o va reaflă, îndată ce o va câștiga. În acel timp iubirea lui pentru știință era mai mare decât orice simțire. Pentru întâiași dată nu cugeta numai a servi altora, ci dorea să devie însuși ceva, prin propria sa putere. Trăsurile feței i se făcuseră fine și marcante, prin încordarea continuă a spiritului său, ochii îi scânteiau și se retrăseseră în fundul capului, de mult ce nu dormea noaptea. Însă toți îl iubeau tot atât de mult pe cât era iubit înaintea și Manuil.

Și când ziceai numai doctorul Manea, toate privirile erau vesele și inimile îngrijate se umpleau de speranță.

Deodată pică bolnav la pat, moștenitorul Trandafir. Boala era atât de grea, încât nimeni nu mai credea că va scăpa. Împărăteasa însă auzise de medicul cel tânăr, pe care-l iubeau copiii și trimise să-l aducă. Inima lui Manea bătea cu putere, când intra în palatul părinților săi, unde fiecare pas îi aducea aminte de copilăria sa, și din care el însuși se surghiunise într'un moment de mândrie și de apucătură copilărească. Tatăl său nu-l recunoscă și se uită la el plin de

grijă când se apropiă de patul fratelui său, care zăcea bolnav de moarte. El cercetă de aproape pe copil și zise pe urmă: «Cred că-l putem scăpa!»

Lacrimile curgeau din ochii împărătesei pe fața ei cea aspră și plină de mândrie, de care tremură chiar soțul ei. Emanuil petrecea ziua și noaptea lângă micul Trandafir. Intr'o seară copilul pică într'un somn foarte adânc. Emanuil rugă pe părinți să se odihnească și ei, căci nu mai eră niciun pericol. El promise că va stă treaz. Pe la miezul nopții bolnavul cel mic se trezi, întinse amândouă mâinile spre frate-său cel străin, îl luă de gât și-l sărută. Dar acesta îi șopti la ureche: «Zi: Emanuil». Vocea sonoră a copilului răspunse. «Emanuile!» atât de lin, atât de dulce, precum urechile lui nu-și mai auzise numele de mulți ani de zile. Copilul adormi iarăși de dimineață, pericolul eră înlăturat. Recunoștința părinților eră mare. Ei nu voiau să se mai depărteze din casa lor acela care scăpase copilul din gura morții. Însă nimeni nu fù în stare să reție pe tânărul medic. Nici rugăminți, nici promisiuni nu avură nici un efect: astfel în cât împărăteasa se întoarse în contra lui cu mânie, ea, care mai înaintea l-ar fi îmbrățișat cu plăcere.

Emanuil se gândi să se ducă, să-și aducă,

pe Rada și s'o iea de soție. Ele credeà că acum a câștigat-o. Când se gândea la asta, intră la dânsul pustnicul:

«Băete», îi zise bătrânul, căruia îi tremurà barba împrejurul buzelor, «mă tem că răsplata bine meritată, pe care o aștepti, e pierdută pentru tine. Trimisesem pe Rada în vale, ca să fie perfectă în toate virtuțile femeesti, și iată că-mi vine știrea că vreà să se mărite acolo cu un altul».

Sângele încruntă ochii lui Emanuil, în cât el nu văzù dinaintea lui, decât fulgerând.

«Asta este grija ta cea părintească?» strigă el, «astăzi vroiam s'o primesc din mâna ta—și tu m'ai pus numai la o încercare în mod neomenos! Nimic nu erà adevărat din câte mi le spuneai. O, îmi vine să înnebunesc!» El luă pe moșneag de umere, îl scutură cu putere și îl împinse dela sine. Acesta își perdù cumpătul, se lovì cu capul de un colț ascuțit al unei pietre, și îndată sângele începù a curge.

Emanuil văzù îndată ceeace făcuse, se azvârli în genunchi în fața bătrânului, și făcù tot ce putù pentru a-l readuce la sine, căci perduse cunoștințele. În fine pustnicul își deschise ochii, și mișcând buzele cu mare greutate, zise:

«Copil nemulțumitor!»

Pe urmă ochii i se închiseră, suspină adânc

și-și dete sufletul în brațele tânărului plin de disperare.

Emanuil îl chiemă cu cuvintele cele mai dulci și-l rugă să-l ierte. — Dar eră prea târziu! El pierduse tot, tot—tată, amic, logodnică,—tot, și peste toate și inima sa cea veselă și nevinovată. Dispărură din locul unde trăise până acum și se înfundă în singurătatea Bucegiului.

Însă nu trecu mult timp, și se duse vestea de dânsul prin țară, căci el nu putea să se lase de a vindeca ciobanilor oile cele bolnave. În curând veniră și oameni la dânsul. Ei îl numeau pe scurt, numai: Omul! și îndată ce se făcea cineva bolnav sau nenorocit, toți veneau la Om. Acesta însă eră atât de serios, par'că ar fi fost de o sută de ani. El nu mai știă că eră tânăr, atât de tare i se îngreuiase inima prin fapta ce făcuse, și pe care n'o mai putea îndrepta. Din acel minut el pierduse din aducerea lui aminte imaginea mamei sale. Astfel locuia singur numai cu suferința cea mare și făcea tot binele ce-l putea face, el, omul cel străin, la care nimeni nu se uită decât cu sfială și cu respect, dar care niciodată nu primea cuvinte de mulțumire, căci neconținut auzea în inima sa cuvintele: «Copil nemulțumitor», astfel precum eșiseră dintre buzele singurului și unicului său prieten.

Atunci se îmbolnăvi din nou micul Trandafir. Nimeni nu putu da de urma lui Manea, medicul cel bun, și fiindcă copilul neconținut strigă «Emanuil», toți ziceau, că trebuie să moară, căci chiamă pe fratele său cel mort, pe care nu-l văzuse niciodată. În adevăr, copilul se săvârși după câteva zile. Muri și tatăl său de durere, și tot poporul era foarte întristat, căci nu mai avea împărat.

Deodată se auzi o veste curioasă: «Emanuil trăește!» Astă veste se răspândise din sat în sat și din cetate în cetate. Nimeni nu putea afla, cine vorbise mai înaintea despre dânsa. Însă se văzu o fată foarte frumoasă cu un om bătrân, cari umblau cercetând. Peste tot locul ei vorbeau despre Emanuil și căută să-i dea de urmă. Astfel ajunseră și la Bucegiu, și ciobanii le arătară calea, care duce la Om.

Omul stă rezemat de o stâncă și se uită dinaintea lui cu mare întristare. Stătură și ei mult timp și se uitau la dânsul.

Deodată el ridică ochii și strigă :

«Rado și Ilie! Voi aici! Ce vreți voi dela mine?»

«Pe împăratul nostru!» răspunse Ilie, și se azvârli în genuchi înaintea lui. «Ah! stăpâne! Poți să uiți vreodată îngratitudinea mea!»

Emanuil tresări din cap până în picioare, și îi zise :

«Eu? să te iert? Mulțumită lui Dumnezeu, că pot să te iert! Însă tu Rado! unde-ți este bărbatul?» și împrejurul buzelor sale se văzù o mișcare plină de amărăciune.

«N'am bărbat! Totdeauna ți-am rămas credincioasă și te-am căutat în toată țara, al căreia împărat ești, căci tatăl tău și frațele tău au murit».

Emanuil se cutremură. Trebui să se razime de o stâncă. «Rado!» zise el. «Nu sunt vrednic de tine. Sunt ucigașul tatălui nostru».

«O știu!» răspunse Rada. «O știu de mult. El mi-a spus și unde te pot afla».

— «Și tu vii la mine?»

Emanuil și-acoperi fața. Ea însă îi trase mâinile jos și se azvârli în brațele lui.

Atunci se umplură jur împrejur toate văile de strigăte nenumărate. «Să trăiască împăratul nostru! Împăratul nostru! Împăratul nostru cel bun! Tatăl celor săraci! Apărătorul celor slabi! Acel ce scapă pe toți din toate nevoile!»

Și, o! mirare! toți acei cărora el le făcuse vreun bine îl înconjurară, îi sărutară mâinile și picioarele și vestmintele, și-l cheamau într'un suflet: «Manuil și Manea, și doctor și împărat».

El stă ca amețit și se uită la Rada care-i

facea semne din cap. În fine o luă de mână și zise :

«Iată aci împărăteasa voastră, fata cea mai credincioasă care a fost vreodată. Fără de dânsa nu m'ați mai fi putut afla!»

Cete nesfârșite îl înconjurară și se luară după dânsul până ce-l aduseră în palatul său. Mulțimea creștea și creștea pe calea sa, și toți vorbeau de binefacerile, pe cari el de mult le uitase.

Ilie intră îndată în serviciul împărătesc și trebui să alerge să afle pe toți acei cari fuseseră dați afară din cauza lui.

Rada trăia bine și frumos lângă Emanuel, și cu un sărut îi răspândea grijile de pe frunte, când gândurile îi luau înaintea, deși reamintea ora cea mai nenorocită a vieții lui.

Ei avură copii mulți și frumoși, ai căror copii de mult au încetat de a mai trăi.

Muntelui însă, și astăzi îi zice toată lumea : Omul !

VALEA CERBULUI

Intre Omul și Caraimanul se deschide, ca jumătatea unui cerc, o vale largă, căreia îi zic Valea Cerbului, deși cerbii de mult acum nu mai sunt pe ea. E însă aici un alt lucru, și acesta dăinuiește odată cu lumea: cât e de lung muntele, zărești rezemându-se de el un întreg șir de uriași de piatră, cu fel de fel de fețe și mâini, oarecum ca niște cioplite chipuri de zei egipteni.

În munții aceștia locuiau mai de mult, un neam de oameni, mare în putere, mândru și de jur împrejur temut, fiindcă lucrul de care se apucau acești oameni, trebuia să iasă cu bine la capăt. Ei, începând dela naștere trăiau sub cerul liber, dormeau pe omăt și se scăldau în apele reci ale muntelui. Erau așa de mari, încât cu câțiva pași urcau munții cei mai înalți, și dacă loveau odată un copac, el rămânea în vecii

vecilor strâmb. Ei beau lapte de cerboaice înnaripate și călăreau pe cerbi înnaripați, cari însă, cu aripele își iuțeau numai fuga, dar în văzduh nu se puteau înălța cu sarcina lor.

Aveau un împărat bătrân, vechi de bătrân, și atât de înțelept, încât cereau în toate sfat dela dânsul și i se supuneau ca niște copii. Eră un lucru minunat, când moșneagul cu barba și cu pletele lui albe și fluturate în vânt, gonea călare pe cerbul înnaripat, urmat de oștenii săi, ca un nor de furtună, ale cărei tunete fac să tremure Carpații.

Un singur lucru eră care-i umplea pe toți de îngrijire: Briar Impărat n'avea feciori, ci numai o fată singură, o fecioară încântătoare, înaltă ca un brad, îndrăzneată ca un băiat, și așa de tare, încât putea să poarte de căpăstru câte trei și patru cerbi înnaripați de cei sălbatici, fără ca să dea un pas măcar la o parte, când ei săreau în labe, apucau zăbalele în dinți și se încruntau la ea cu coarnele lor.

Oștenii ținură sfat mare și se duseră cuprinși de gândurile lor de îngrijire la Impărat.

«Geniul cel mare să-ți dăruiască o lungă, lungă viață, dar dacă el te va chema în peștera cea de aur, pe cine să alegem în locul tău, căci tu n'ai fecior? — ziseră ei. —

Ne-ar fi dorită fiica ta, și bucuroși am fi să o slujim, dar cum să punem o copilă la încercarea asprei noastre alegeri de împărat»!

Impăratul își netezi barba căruntă și grăi: «Cine știe, dacă fiica mea, pusă la încercare, nu se va dovedi voinică, întocmai ca și când ar fi băiat. Voi vedeți că e îndrăzneată și tare la toate trebuințele, și dacă își va mai alege în urmă și un bărbat bun și înțelept, veți fi tot atât de fericiți ca acum. Voiu s'o întreb, dacă voiește».

Briar Impărat bătù din palme.

Carpații bubuiră în lung și în lat, și năpraznic se auzi un tropot de copite și niște pleznete de biciu, ceva ce venea și se apropia ca o furtună. Fata împăratului ședea călare pe un cerb și ținea de lanțuri de aur, alți zece într'o mână, iar cu cealaltă învârtea biciul lung ca cel mai mare șarpe, și strălucitor ca cel mai înfocat fulger. Figura îi ajungea par'că în cer, iar părul îi flutura în vânt, învelind-o ca un nor ușurel, ce ascunde soarele pe o clipă. În loc de soare dădeau luciri cei doi luceferi din fața ei și dinții eșiți printre buzele zâmbitoare la iveală. Iar tropotul de copite era însoțit de chiotele copilei și de cântecule ei.

Impăratul își roti zâmbind ochii peste oștenii săi, ca și când ar voi să le zică: «Vă

e destul de băiat»? În clipa aceea copila sări jos, și strigă, împărțind lanțurile printre oameni: «Iacă, țineți! — tot nu-i între voi nici unul care să-i poată purta pe toți deodată!»! Aruncându-se apoi în genuchi înaintea Împăratului, ea grăi cu glas blând: «Tu m'ai chemat, tată»?

— «Vijelie, fătul meu, scoală-te și te uită la acești bărbați, cari au venit să mă întrebe, cine să fie, după mine, împărat: pe cine socotești tu»?

Copila privi cu firea așezată dela unul la altul, iar după ce se uită la toți, îi luă iar dela început, și apoi a treia oară. Mai serioasă și tot mai serioasă i se făcea fața, mai întunecată și tot mai întunecată își încruntă sprâncenele puternice, care căzură în cele din urmă ca umbrele nopții peste ochii ei strălucitori, în cari licărea o lacrimă. Acum ea grăi cu glasul înăbușit și întunecat: «Nici unul, tată, căci nu e în ochii mei nici unul deopotrivă cu tine; dar tu, înțelept cum ești, fără îndoială vei fi ales și vei fi găsit pe cel mai bun».

«Acela, pe care-l aleg eu, — răspunse Împăratul, — trebuie să primească a fi pus la încercarea, ale cărei plăgi le port încă pe trupul meu împărătesc: o cunoști tu, copila mea»?

«Mai e vorbă, dac'o cunosc! Pagubă

numai, că nu sunt fecior; pe mine m'ar găsi neclintită».

— «Și dacă aș voi să te iau pe tine drept fecior»!

— «Pe mine? — Sângele îi năvăli copilei minunate spre obraji, frunte și gât, și ea grăi cu buzele tremurânde: «Nu m'am făcut vrednică de o cinste așa de mare, și nu știu dacă am destulă pricepere; dar bucuroasă voi să mă supun la încercare, dacă părintele meu, cu chiar a sa mână va face aruncătura cea dintâi. El însuși să mă facă urmaș al său, dar apoi să trăiască încă ani îndelungați, și să-mi încuviințeze a trăi în draga mea voie ca până acum».

Aceste cuvinte fură primite cu viforoase strigăte de bucurie ce bubuiau și cloco-teau, încât vulturii simțeau tremurând văz-duhul, și copacii se încovoiau ca în fața crivățului.

Fata de împărat dete, drept semn de mulțumire, din cap și-și trase cu mâna părul auriu înapoi, din fața aprinsă.

«Un singur lucru, taică, — zise ea; — o fustă va trebui să-mi dați voe a purtă, căci cu părere de rău, sunt copilă!»

Bătrânul Împărat îi puse cu blândețe mâna pe creștet și dete, drept semn de încuviințare, din cap.

Se hotărî ziua și se alese locul, la care

trebuiă să se facă începutul încercărilor : înaintea de toate trebuiă să stea cât e ziua de lungă, pe nemâncate și nebăute în soare. Dacă se arată slabă sau obosită, ori dacă seara mănca cu prea multă poftă, nu putea să se urce pe scaunul împărătesc. A doua zi trebuiă apoi să adune o grămadă de bolovani dintr'un râu ales într'o vale afundă, ca să facă de nenumărate ori drumul la deal și la vale, până ce se va strânge numărul obișnuit de bolovani, pe cari îi aruncau a treia zi în ea. Despre toate acestea o vesti cel mai bătrân din popor, iar ea îl ascultă cu fața veselă.

Revărsându-se zorile unei zile de arșiță din luna Iulie, Vijelia, chiar dela răsăritul soarelui, stetea pe piscul unui munte, cu o albă haină de lână pe ea. Cele dintâi ceasuri ea cânta de toată gura, dar în spre miazăzi trebui să-și curme cântarea, de oarece i se uscaseră gâtul și limba din gură. Soarele eră pe scăpătate, când copila își mută abia din loc piciorul, pe care se rezemase. Deodată răsună dinspre vale tropot de copite, și iată că cerbii ei se avântau spre dânsa și-i făceau vânt răcoritor cu aripele lor, iar cerba, la care ținea mai mult, se înghesui printre celelalte și-i întinse ugerul plin, ca să-și astâmpere setea. Ea însă le porunci cu asprime să se de-

părteze, și sărmanele dobitoace se întoarseră cu capul în pământ, la târlă.

Lungi erau ceasurile, și arșița soarelui așa mare, încât opărise capetele părului de aur al Vijeliei. Dar ea nu se mișcă. Când soarele apuse, veniră bărbații și-i deteră o gură de apă. Ea își udă abia buzele, apoi strigă: «Mititico!» — Cerboanca ei zbură în fuga mare la dânsa: gustă puțin din laptele acesteia, și nu voi să primească alte bucate.

Briar Impărat privea cu încordare la fică-sa frumoasă, iar ea se uită zâmbind cu blândețe la el, și-i spuse că ziua dintâiu a trecut iute și ușor.

Inoptându-se, ea se scoborî la râu, se cufundă de vre-o zece ori în el, apoi iar urcă, se așează pe o stâncă acoperită de mușchi și-și stoarse părul. Luna se ridică din dosul muntelui și stete, privind la minunea din față. Ea își vărsă cu gingășie razele peste dânsa, încât stropii storși din păr străluceau ca argintul. Nu știă luna că acest trup minunat avea să fie pus sub o grindină de bolovani, căci s'ar fi înfășurat într'un val de tristețe.

În revărsatul zilei a doua, Vijelia era în picioare, îmbrăcată într'o haină scurtă, și așa de sprintenă și de voioasă, ca și când nici n'ar fi putut să știe de oboseală. Când

veniră bărbații ca s'o ducă la munca zilei acesteia, ea gonea călare pe cerbul ei, Vântul, lăsându-se pe spate dealungul spinării lui și jucându-te cu coarnele lui, ca un copil în leagăn. Acum ea sări jos și-i dete drumul, levindu-l odată ușurel cu palma, apoi luă pe umăr o lespede lată de piatră, coborî cu ea în vale, o puse pe țărmul râului și, umblând prin apă, adună bolovani, pe cari îi puse vraf pe lespede cât încăpea de înalt.

«Ajutați mi s'o ridic pe umăr!»—zise ea, dar nici unul dintre bărbați nu putea s'o ridice. Atunci ea se plecă și și-o aruncă râzând pe umărul stâng. Zise după aceea să i se pună înapoi pietrele ce lunecaseră jos și urcă la deal așa de iute, că nici unul nu putea s'o urmeze, își descarcă sarcina, și fără a se mai odihni, se întoarse iar fuga în vale.

Briar Impărat privea de sus la fata sa, și-și netezea în tăcere barba cărunță. Mai era încă până la scăpătatul zilei, când Vijelia îngrămadise bolovani în numărul convenit. Ea își încrucișă brațele pe piept și privi la grămadă, fără a clipi din ochi; iar Impăratului îi era greu la inimă, când își vedeă copila stând astfel, și dormi puțin în noaptea aceea. Ea însă dormi un somn ușor și adânc, sub un stejar uriaș, prin

care se furişau razele lunii ca să vadă pe adormita cea frumoasă, care-şi pusese braţele drept căpătâiu, şi, coprinsă de cel mai adânc somn copilăresc, visă cu buzele desfăcute.

Deşteptată de crăpatul zorilor, ea îşi căută o haină de in, pe care se putea bizui, fiindcă ea însăşi o torsese şi o ţesuse din fire tari. Aşa se ivi în faţa poporului său, frumoasă, încât multora li se aprindea inima, când se gândeau că vor arunca cu bolovani în ea. Grămada de bolovani pieri într'o clipă, de oarece tot insul apucase câte unul în mână. Ei făcură apoi un cerc împrejurul copilei, care-şi strânsese liniştită părul la un loc şi îşi făcuse un moţ din el :

«Ca nu cumva să socotiţi, că sunt scutită de o mantie!»—zise zâmbind.

Cel dintâiu bolovan zbură din mâna lui Briar Impărat; care, aruncând, se uită țință în ochii fiicei sale. Ea sărută locul de pe brațul său, unde fusese lovită, şi puse, drept semn de sărutare trimisă tatălui său, amândouă mâinile pe buze. Apoi rămase ca un chip cioplit din piatră sub grindina de bolovani ce cădea pe ea, deşi durerile din ce în ce creşteau. O singură dată îi scăpă un suspin şi pentru o clipă încrucişă braţele pe piept—şi mâinile îi erau aşa de albe! Inşă neîntârziat îşi lăsă iar în jos braţele,

își întoarse capul, și privi în urma soarelui, care încet de tot se apropiă de piscurile munților, și scaldă fața copilei într'o zare roșiatică de foc. Deodată puhoiul de bolovani se curmă, și oștenii căzură toți la picioarele ei, închinându-și lăncile și săbiile, și jurându-i cu glas bubuitor, credință vecinică și neclintită. Iar ea își ridică mâna și grăi: «Și eu vă jur, ca pentru voi să muncesc, să mă lupt și să rabd până la capătul vieții mele!» Apoi întorcându-se către împărat, grăi: «Dă-mi mâna, tată; sunt oboșită».

Moșneagul o înveli în mantia sa, și îmbrățișând-o, o duse spre casă. Ea își rezimă capul de umărul lui; însă deodată îi răsună o sforăială la ureche;—eră Vântul, credinciosul ei cerb. «A, du-mă tu!» strigă ea, apoi sărută botul lui cel acoperit cu niște păr ca fulgii, i se aruncă în spinare și se făcù nevăzută cât ai bate din palme. Vântul o duse în vale, la râu, în care ea se scaldă timp îndelugat, întinzându-și vinele și răcorindu-și trupul plin de răni. Mai sorbi cu însetare din apa rece ca ghiața, apoi gonì spre casă, veselă, ca și când n'ar fi suferit nimic.

Câtva timp viața se petrecù iar tot ca înaintea. Vijelia eră tot viforul, tot copila zburdalnică ce fusese totdeauna, și nu voia

să știe nimic de trebile țării. Iar Briar Impăratul îmbătrâneă văzând cu ochii, și oștenii săi stăruiau cu tot dinadinsul să-și aleagă un ginere pentru fiica sa, ca să poată ține în curând un nepot frumușel pe genunchi.

«Pe cine îți dorești de bărbat, fata mea? întrebă el într'una din zile pe fiica sa — nu-ți place nici unul dintr'ai noștri?»

«O, nu,—răspunse Vijelia, nu mă mărit după nici unul din aceia, cari au aruncat cu pietre în mine; ar trebui să-mi aduc mereu aminte de asta, și n'aș putea să-i fiu soție cu dragoste; bărbatul ce voiui iubi trebuie să vie din slavă, unde nu se poate ridica nici unul dintr'ai noștri, cu toate că cerbii nu sunt înnaripați!»

Abia le grăi acestea și se ivi pe cer un fel de nor înspăimântător de mare, iar din nor răsună un ceresc cântec de harpă. Norul încetul cu încetul se lăsă în jos și eși la iveală un june pletos cu o harpă cât un copac, pe care erau întinse niște coarde de aur, ce schimbau în strălucirea lor toate fețele curcubeului. Acum sună cu mâna puternică și iar treceă numai ca un răsuflet peste coarde, și din toate acestea eșea un amestec de sunete, de care își tremură inima în piept. Vijelia se uită încremenită în sus la el și se uită mereu, și după ce dânsul

făcuse o săritură îndrăzneată la pământ, împingând cu o mișcare a mâinii norul, de care fusese adus, în depărtarea albastră. Apoi el se apropie de dânsa, îi apucă mâna, și grăi: «Viu din aer și sunt Viscolul: voești să fii a mea, căci sunt deopotrivă cu tine!»

— «Da, — răspunse fata ca prin vis, — voiesc să fiu pe totdeauna a ta!»

Briar Impărat o întreabă cu fruntea încrețită: «Dar îl iubești tu chiar de pe acum, fata mea? Bagă de seamă, că n'o să fii fericită cu dânsul, iar pentru poporul nostru nu e făcut omul acesta: el va cutreeră prin lume, lăsându-te pe tine singură, până ce nici oștenii nu vor mai voi să ți se supue. Draga mea copilă, lucrul acesta nu iese la capăt bun, și tu n'o să te ferecești!»

— Fericită ori nu, asta mi-e tot una, taică, nu pot trăi fără de dânsul: mai bucuros nefericită cu el, decât fericită cu altul».

Impăratul își dete, suspinând, învoirea; dar curmă cu o mișcare nerăbdătoare a mâinii făgăduelile și jurămintele tânărului. «O să te văd la faptă!» — zise scurt.

La început mergeau toate ca la nuntă și ospetie: acum Vijelia se lăsă să fie purtată de nori, acum soțul ei gonea călare pe cerb. Impăratul îi auzea pe oșteni adeseori plângându-se, că e prea multă gălă-

gie în țară, și că erà mai bine dacă străinul nu veneà la dânșii. Însă nu trecù mult, și adeseori Vijelia rămâneà acasă, în vreme ce soțul ei umblà de-a vântură țară. Ea nu mai vorbeà și erà așa de tristă, cum nu fusese când se aflà sub grindina de bolovani, și dacă o întrebà cineva, unde-i soțul, ea răspundeà: «Nu știu!» — «Când vine?» — «Nu știu!» — «Dacă în curând o va duce iar cu dânsul prin nori?» — «Nu știu!»

Murind Briar Impărat, oștenii se tângu-iră cu sulilele închinatè la pământ, stând zi și noapte la mormântul lui, de nouă ori câte nouă străji dearândul, iar Vijelia nu-și mai curmă plânsul și suspinele, până ce nu se văzù, în mijlocul jalei, în brațe cu un copil minunat de frumos, dar nespus de plăpând. Ah! cum puteà el să stăpânească vreodată poporul oșterit, cum puteà să poarte asprimea părintelul său? Ea îl ținea zi și noapte în brațe, nu-l părăsea nici o clipă; el zăcea în brațele ei, când aveà să facă judecată, să împace pe cei învrăjbiți, cu înțelepciune și dreptate. Viscol nu-și putù stăpâni mânia, când se abătù pe-acasă, însă ea își apără ca o leoaică pruncul pe care el voià să-l strivească de o stâncă.

El puneà țara în fierbere, făcè judecăți

nedrepte, eră o plagă, până ce nu o luă iar de-a colindă. Harpa, pe care o uitase eră un izvor de mângâere și de bucurie pentru mamă și copil; ei învățaseră să cânte pe ea cântece de jale, pe cari toți le ascultau cu răsufierea oprită; dar încă mai frumos eră, când Zefir trecea ca o adiere pe corzi; atunci răsună par'că tot văzduhul, și de plăcere ți se muia inima în piept.

Zefir se făcuse minunat de frumos, și maică-sa mai vartos se gândea să-l pregătească și să-l facă destonic pentru alegerea de Împărat, de care se îngrozeă, când se gândea la plăpândul ei copil. Ea îl încredință când Vântului, când Mititicei, cari aveau să-l poarte ceasuri întregi și să-l deprindă cu fuga lor cea iute, în vreme ce Mititica se lăsă din când în când în genuchi, pentru ca el să-i poată suga laptele. Apoi Vijelia goneă pe întrecute cu el, îl învăță să încoarde arcul și să ducă sarcini, iar spre a-l deprinde cu durerea, îl bătea cu curele și aruncă cu pietre în el, și dacă el nu râdea, ci începea să plângă, îl certă că e slab de inger, îl scălda în cea mai rece apă, și îl bătea în ziua următoare mai rău, până ce se învăță să-și strângă dinții și să râdă.

Poporul îl ură pe Viscol, încât nici nu l'a mai lăsat să intre în țară și îndată ce-l

vedea apropiindu-se în norul lui, își slobozeă săgețile în el. Pe băiat unii îl iubeau pentru mama lui, iar alții nu-l aveau la inimă, fiindcă îl vedeau așa de fraged și de plăpând. Inșă, când atingeă corzile, el îi îmbătă pe toți, și când copilul bălai se iveă cu părul lui cel moale ca mătasea la harpă, părea c'a venit din altă lume. Nu-i vorbă, el nu puteă să poarte cinci cerbi deodată, nici să ducă sarcini grele ca maica sa, dar se făcuse mult mai vânjos decât ei se așteptaseră, când ajunse la vârsta de șase-spre-zece ani, și oștenii socotiră că a sosit timpul de a-l pune la încercare, ca să vadă dacă e destoinic pentru scaunul împărătesc; la dimpotrivă, ei erau hotărâți să silească pe Vijelia a-și alege un bărbat din mijlocul lor, din care puteau să aștepte un împărat vânjos.

«O, copilul meu, — grăi Vijelia; — când mă gândesc că ei ar puteă să te socotească neputincios și slab de înger, aș voi mai bucuros să fii mort. Fii tare, copilul meu, și fă cinste mamei tale!»!

El suferi ziua toată arșița soarelui, și nimeni nu află că, în urmă, îl munciră fierbințelile toată noaptea, și că maică-sa vegheă la dânsul, răcorindu-i tâmpilele cu apă rece.

Ziua următoare el strânse grămada de

pietre, dar maică-sa mergea pe lângă dânsul și-i dădea în taină mână de ajutor. După ce se înseră, el căzu leșinat în brațele ei.

Acum sosi și ziua în vederea căreia mama se umplea totdeauna de groază. Toată piatra ce lovea frumosul trup al băiatului, lovea în inima ei; odată îl văzu șovăind, dar strigătul ei răsunător și voios îi aduse iar sângele în obraji și zâmbetul pe buze. Lipseau încă cei din urmă bolovani. Acum sbură unul dintr'o mână înrăutătită, colțuros și ascuțit, și lovì pe tânăr în frunte, în preajma tâmpelor. Mama se repezi cu un țipăt sălbatic, își prinse copilul doborât în brațe, și îngenuchiând, strânse pletele lui pline de sânge la sânul ei. El deschise încă odată ochii. «Harpa mea! — adu-ți-mi harpa!» — șopti, și apoi îmbrățișând-o, își dete sufletul curat, care zbură printre corzi, încât cereștile sunete străbătură din strat în strat tot văzduhul.

Sărmana mamă se îndreptă cu privirea sticloasă, își ridică brațele până în nori, apoi strigă: «Voi oameni cu inimile împietrite, să vă prefaceți în piatră! — Marele geniu va da ascultare unei mame care strigă răzbunare! În piatră să vă prefaceți voi, care mi-ați călcat credința, în piatră, voi, cari ați alungat cel mai curat suflet din mijlocul vostru!».

Și iată că, puși ca o jumătate de cerc împrejurul ei, toți împietriră. Iar ea suspină odată din greu, încât suspinul îi rupse băierile inimii, și în lungi sunete de jale, duse lumii vestea despre durerea unei mame, cutremurând omenirea ce săvârșise o faptă așa de rea.

Iar cerbii năvăliră unii asupra altora, se omorîră între dâșii și, cu coarneaule împleticite, se sfârșiră pe sub făpturile împietrite, ce priveau la dâșii încremeniți și fără de simțire, ca niște idoli de piatră.

CETATEA BABEI

Când te sui pe Prahova în sus nu vezi Cetatea Babei, căci ea este în inima Bugegiului. Ea se înalță ca o coamă ascuțită și pare acoperită cu ruine. Dela Cetatea Babei până la Jepi dai de omăt, care nu se topește niciodată.

Fost-a odată când a fost, dar de mult a fost, când lupii păzeau turmele de oi, și când vulturii și porumbeii își făceau cuiburile unii lângă alții,—atunci eră acolo pe coama muntelui o cetate tare și măreață, în care se lucră cu mare hârnicie. Neconținut se auzeă acolo răsunând și curgând, și sute de picioare umblau neconținut și veneau din toate părțile. Noaptea însă o lumină ardeă în turn, o roată mare de tot sfărâia și o doină ciudată se legănă încet peste vuetul roții, și-i ținea isonul.

Oamenii se uitau cu sfială spre acea coamă de deal și-și șopteau la urech:—«iar toarce».

Dar aceea care torceà acolo sus, stăpâna cetății, erà o vrăjitoare rea. Piticii din munte îi aduceau tot aurul din fundul pământului, ca să toarcă pentru toate miresele beteala, care le împodobește capul în ziua nunții. Aurul se turnà acolo fără măsură. Ea îl trăgeà la cumpănă, îl alegeà, și vai de piticul care nu aduceà măsura plină. Pe loc îl puneà ca într'un clește între triunchiul și coaja unui arbore puternic, până ce dà cel din urmă grăunte de aur, sau i se prindeà numai barba, și atunci în zadar mai trăgeà el în dreapta și în stânga, în zadar strigà oh și vai—căci baba se făceà că n'aude. De aceea lumea o și chemà baba Coaja, sau pentrucă erà atât de vârtoasă ca și coaja de pâne, sau pentrucă erà atât de zbârcită ca un stejar bătrân. Numai ea știà să toarcă firele de aur și le pregăteà dinainte pentru multe sute de ani.

Baba Coaja aveà o fată foarte frumoasă. Numele îi erà Alba, căci erà albă ca zăpada, care acopere vârfurile munților mai tot anul. Pielea ei ca și catifeaua, și părul ca firele de aur, pe cari le torceà mama ei.

Ea ședeà totdeauna închisă în cetate, căci Baba Coaja îi dà mult de lucru: Nimeni nu puteà s'o vadă. Ea puneà firelele de aur scule și le așezà în beciurile de sub pământ, pentru sutele și sutele de ani, ce vin și

trec. Munca aceasta apăsă însă tare pe fata cea frumoasă, căci mama când torcea, cânta și mormăia tot felul de descântece și de vrăji rele, ca fiecare mireasă să-și aibă partea ei de nenorociri și de dureri, îndată ce i se puneă beteala pe cap. Iar Alba se gândea cu întristare la zilele negre ce li se pregăteau astfel chiar dela început. Ba odată chiar, când mama se dusesse de acasă, ea luă furca în mână și se puse de toarse o bucată, dorind numai lucruri bune. Când Baba Coaja se întoarse, se înfuriă de mânie, își bătù neomenos fata și-i zise: — «Nu te vei mărită, până când nu vei cunoaște singură care e tortul tău» și azvârli sculele fetei printre celelalte.

Babei îi părea foarte bine, că aveă un cuvânt ca să ție în casă pe fată, căci i se proorocise că Alba va fi foarte nenorocită, și va muri cu zile. Singura ființă pe lume, pe care o iubea, era fata ei cea gingașă. Ori cât se silea însă să înveselească pe Alba cu strae frumoase și alte lucruri minunate, Baba Coaja nu schimbă fața palidă a fetei și nu aducea surâs în ochii ei, căci singurul lucru ce dorea Alba era libertatea, și tocmai de ea nu aveă parte. Cu câtă plăcere ar fi umblat ea sub arborii, cari înmoldobeau poalele muntelui, pe a cărui culme trăia.

Sus nu creșteă nimic alt, decât iarbă scurtă la pai, și iarna eră mai lungă decât vara. Când vântul urlă și văjâia prin prejurul cetății, de gândeai, că o să se sfărâme în mii de bucăți, o tristețe ne mai pomenită îi sfâșia inima.

Adesea ședeă dinaintea vetrei și se uită neclintit în foc, sé uită la scânteile cari săreau, și ascultă cântecele cele înfiorătoare ale mamei ei, printre cari se amestecă urletul vântului. Atunci se gândeă, de ce oare se toarce mireselor atâta amărăciune în firele de aur, de ce oare oamenii nu pot fi voioși și fericiți la razele încălzitoare și înveselitoare ale soarelui? Inșă nu puteă află cauza acestor lucruri, și de mult ce gândeă, adormeă.

Sculele de aur din beciuri aveau toate aceeași față. Alba se jucă cu dânselle ca și cum ar fi fost oameni, spunea fiecăruia istoria ei, și-și închipuia ce poate să se întâmple fiecărei mirese, când se va găti și se va înfrumuseță cu beteala ei. Inșă fiindcă nu știă nimic de lume, și istoriile ei erau toate fără căpătâi.

«Mamă!» zise ea odată rezămându-și capul de mână. -- «Oamenii sunt întocmai precum ești tu și pecum sunt eu, ori au altă înfățișare și alte gânduri?»

— «Ce-ți bați capul cu oamenii! Toți

sunt răi, și dacă ai intra în mijlocul lor, nu ți-ar face de cât rău».

«Dar mai dăunăzi se suiă la deal, pe muntele nostru, un animal minunat de frumos, și acela ce ședea pe dânsul, era cu mult, cu mult mai frumos decât toți piticii. Avea plete negre, n'avea nici un fir de barbă, și purta o manta purpurie — oare om să fi fost?»

Baba tresări cumplit de spaimă la aceste cuvinte, și zise:—«Dacă se va mai sui încă odată la deal, îi voi rupe gâtul, și cei din vale nu-l vor mai vedea, câte zile vor avea!»

— «O mamă! Te rog, să nu faci una ca asta! Era atât de frumos!»

— «Dacă vei mai gândi încă odată la dânsul, te voi închide în beciu, să cântărești la aur ziua și noaptea. Și afară de asta, șezi de o bucată de timp încoace și nu mai faci nimic, decât te pui pe întrebări zadarnice. Nu ai oare aici tot ce-ți poate dori inima?».

— «Nu, mamă! Ași dori să am și eu așa un animal frumos, și să șed și eu pe dânsul. Aci pe munte sunt numai oi, și pe dânsule nu poți merge călare».

— «Acuma nu vrei decât, fată nebună, să ai și un cal! Dar nu vezi că e pericol de moarte să umbli călare pe vârful munților! Iarba e lucie. Prăpăstiile sunt adânci.

Orice pas greșit te azvârle colo în adâncimi și te zdrobește!». ».

Alba se puse mult pe gânduri, de ce este periculos pentru cai, să umble pe vârful munților, pe când oile umblă fără teamă. Dar răspuns nu căpătă, căci nici nu îndrăzneă să întrebe. Piticii de munte i se păreau încă mai urâți decât înaintea, și aurul îi era atât de displăcut, încât nici nu putea să se mai uite la el. Gândurile-i mergeau numai la calul cel frumos, frumos de tot, și la flăcăul, care putea să-și piardă viața, dacă se va mai fi arătat în preajma cetății. Dar dece voia mama să-i rupă gâtul? Nici la această întrebare nu găsea răspuns, ori și cât se pune pe gânduri.

Câtva timp după aceasta, flăcăul cel frumos iar se suie călare la munte în sus. El avea o mare dorință să știe, cine locuiește în cetatea cea mare și tare, ale cărei ziduri erau făcute tot de stânci.

El era un fiu de rege și numele lui era Porfirie. Nu era obicinuit să nu poată ceeace voia. Când i se vorbea de căsătorie, el răspunde, că, sau are să-și zmulgă mireasa din ghiarele unui balaur, sau are s'oculească de pe o stâncă, dar că nu va trimite niciodată peșitori, nici nu va face o nuntă ca toate nunțile.

După ce depănase aur toată dimineața,

Alba se gătea tocmai cu tot felul de po-doabe, își spălase bine mâinile și fața, își pieptănase părul cu pieptenele cel de fildeș, își așezase pe frunte două șiraguri de măr-găritare, și își prinsese în păr un trandafir de Bucegi. Vestmântul ei era alb, cu un brâu de aur, și pe deasupra purta o mantie de catifea verde, reținută pe umere cu ajutorul unui lanț de mărgăritare. La gâtul ei cel alb ea pusese smarande cât ouăle de porumb, un dar al piticilor. Astfel împo-dobită, se uită în oglindă, unde nu putea însă să vadă cum părul ei de aur strălu-cea pe catifeaua cea verde. Dar, sau nu vedeă bine, sau oglinda nu era bună ; căci ea se lovea cu mâinile 'n cap și strigă : «Cât de urâtă sunt, cât de urâtă ! De-aia mă ascunde mama, să nu văd oamenii, și-mi dă strae frumoase și giuvaeruri ca unei regine, pentru ca să uit cât sunt de urâtă !».

În același moment răsunară potcoave pe stâncă, și cu ochii înspăimântați, ea văzù pe amicul ei cel frumos, care avea să-și frângă gâtul, dacă va mai apare la cetate. Ori și cum și cu orice preț, el trebuia pre-vestit. Ca o căprioară ea se repezi în vale cu mantia fâlfâindă și cu părul desple-tit, de se părea că razele soarelui se opri-seră într'însul. Feciorul de rege o văzù sbu-

rând peste stânci, ca și cum piciorul ei nici n'ar atinge pietrele, și stătù uimit. Se întrebă, ce fată de împărat, ce zână a munților zboară spre el. Alba făcea semne cu amândouă brațele și strigă necontenit: — «Înapoi! înapoi! Nu te sui pe aici în sus! Ar fi peirea ta! Ar fi moartea ta!

— «Și când ar fi moartea mea, aș muri fericit, căci am văzut cea mai frumoasă fată, ce a fost vreodată pe pământ!»

Alba stătù dinaintea lui, o roșiață ușoară se răspândi peste fața ei, și uitându-se la el, cu ochii deschiși și mari, ea întrebă: «Sunt oare frumoasă?»

— «Da, atât de frumoasă, și mai frumoasă decât frumoasă, cu părul tău de aur, că din minutul acesta te iubesc!»

— «Și eu te iubesc!» răspunse fata cea nevinovată, care nu știă că între oameni nu se spune ceeace se cugetă. «Dar nu mai zi că părul meu e de aur. Aurul e atât de urât!»

— «Urât?» și feciorul de împărat surâse. «Nici că am mai auzit vreodată asta. Văzuta-i oare atâta aur, că ți s'a urât de dânsul?»

— «Ah! firește, eu nu văd decât aur; în loc de arbori verzi, numai aur, în loc de flori, aur, în loc de oameni, aur! și tot

vrafuri mari, de tot mari!» Și zicând aceste ea își ridică brațele.

— «Ah! cum aș vrea să mă sui pe acest cal frumos! N'am văzut niciodată un cal! Pot să pun mâna pe el?»

— «Cum nu! Poți și să-l desmierzi, și dacă vrei, te poți chiar sui aci lângă mine. Poți să mergi călare cât vei vrea!»

El îi zise să puie piciorul ei pe piciorul său, și amândouă mânilor în mânilor sale, și astfel o ridică în sus pe șea dinaintea sa, o îmbrățișă cu o mână, și dădă pînteni calului. El credeă, că ea se va teme, dar asta nici că îi treceă prin minte frumoasei nevinovate, căci ea nu știa de pericol. Îndată ce pămîntul se făcū mai moale, el lăsă frâul în voie, și calul fugeă cāt puteă sub umbra arborilor din pădure și peste livezile pline de flori. Alba strigă de bucurie, bateă din palme și ziceă într'una: «Mai iute! încă mai iute!»

Astfel ajunseră în apropierea orașului, prin care trebuiau să treacă pentru a ajunge pe un deluț, pe care se ridică palatul reșesc. Acolo deodată începū să-i fie frică fetei.

— «Dar toți aceștia oameni sunt?» întrebă ea, trecând la pas prin strade. «Dar vîntul nu răstoarnă oare aceste case mici?»

— «Nu», răspundeă Porfirie rîzînd. «Aci nu bate vîntul așa de tare, ca sus la munte.

Iată, oameni buni,» strigă «vă aduc pe re-
gina noastră ! Ea este o floare minunată,
și mi-am cules-o de pe o stâncă».

— «Dar eu nu sunt regină» zise Alba
speriată.

— «Eu sunt rege, și fiindcă ai să fii
soția mea, ai să fii regină» !

— «Soția ta ? Dar mama mi-a spus, că
nimenea nu mă va lua de soție» !

— «Asta a zis-o numai în șagă, pentrucă
știă, că nimeni nu trebuie să te ia de soție
decât numai eu» !

— «Dar oare nu ești rău» ?

— «Nu ! nu sunt rău.

— «Așa dar, nu ești om» ?

— «Totuși, sunt om».

— «Dar mama zice, că toți oamenii sunt
răi și eu să nu am a face cu dânșii» ?

— «Dar cine-i mama ta» ?

— «Nu știu. Ea toarce aur».

— «Toarce aur ? dar de ce» !

— «Pentru mirese. La nunta mea nu
vreau aur» adăogă iute Alba, și-și puse
mâna pe cap, ca și când ar fi vrut să-l
apere de ceva rău.

— «Dar asta nu se va putea face altfel»,
zise Porfirie. — «Oamenii s'ar miră prea
mult. Am ajuns acum acasă. Intrăm în
curte, și trebuie să vorbești cu iubire cu
mama mea».

— «Este ea bătrână și urâtă»!

— «Nu! Este foarte frumoasă și plină de mândrie».

— «Ce e mândria»? întrebă Alba.

Porfirie se uită în ochii ei, cari erau atât de curați și de limpezi ca soarele. El strânse pre fată la inima sa, azvârli frânele servitorilor, sări de pe cal, ridică pe Alba cu mâini gingașe, de o puse jos pe pământ, și-i dădu mâna, pentru a o conduce pe treptele cele de marmoră în lăuntrul palatului.

Ei intrară într'o sală mare. Acolo ședeà o femeie înaltă și maiestoașă, încojurnată de multe fete. Ea torceà la o mătase galbenă și frumoasă. Toate se sculară dela lucru și se uitară cu bucurie plină de mirare spre perechea cea frumoasă, care apărea la ușa cea mare, în lumina strălucitoare a soarelui ce apunea.

— «Iată, mamă»! strigă Porfirie. «Iată fiica ta cea iubită, dulcea mea soție, pe care am găsit-o aproape de cer, și nu sunt sigur dacă nu este chiar din cer, și că poate astfel căpătă în fiecare moment aripi și să zboare dela noi»!

«O, femeie frumoasă și minunată ce ești»! zise Alba și pică la picioarele împărătesei, care o ridică cu bunătate și o sărută.

— «Și tu torci, dar numai cu mult mai

frumos decât mama mea, căci ceeace torci e moale și gingaș ca și fulgii de omăt și frunzele florilor».

— «Și ce toarce mama ta?»

— «Ăh! Ea toarce numai aurul cel aspru și urât»!

— «Aur»! răsună de odată în sală, și pe fete le apucă râsul, căci nu le venea să creadă.

«Dar tu știi să torci aur»!

«Firește că știu, dar n'am voie».

— «De ce nu?»

Ea deschise gura, ca să zică ce făcea mama ei când torcea, dar de-odată o apucă o sfială mare și o simțire că toate fefele se vor uita rău la dânsa, când vor ști, că toate nenorocirile li se torc în beteala fiecăreia. Ea se opri, căci oamenii cei răi, de cari îi vorbea mama ei se păreau a fi așa de buni și de voioși, chiar cu mult mai buni decât mama ei, de care se temeau atât de cumplit piticii de munte.

Ea scăpă de chinul ei, când una din fete șopti: «Vestmintele sunt de catifea adevărată, de catifea albă». «Dar giuvaerurile? Dela cine sunt ele?» întreabă o altă fată, ceva mai tare.

— «Dela amicii mei», răspunse Alba. «Oare doriți să le aveți voi? Mai am încă multe asemenea jucării acasă!» Și luând

dela gât smarandurile, ea dădù fiecareia din fete câte unul. Ar fi făcut tot așa și cu șirurile de mărgăritar dacă regina n'ar fi oprit-o.

— «Dar amicii tăi sunt așa de bogați?» întreabă regina.

— «Nu știu, dar ce este a fi bogat? Ei aduc toate în saci, din fundul pământului, și dacă nu aduc destul, sunt certați».

Atunci se întunecă fața împărătesei. Ea luă pe fiu-său la o parte și-i zise:--- «Fata aceasta nu e alta, decât fiica vrăjitoarei celei urâte și rele, a Babei Coaja. Du-o iute înapoi, de unde ai luat-o, căci ea ne va aduce numai nenorocire în casă».

— «Numai asta să nu ceri dela mine, mamă», răspunse feciorul de rege, cu fața palidă. «Eu iubesc pe această fată frumoasă și nevinovată cu tot gândul meu, cu tot sângele din vinele mele, cu fiecare răsuflare a mea! Și de ar fi chiar Baba Coaja însăși, n'aș putea s'o las dela mine!»

Regina oftă și porunci să se pregătească fetei o cameră lângă camera ei. Nunta se hotărî să fie pe a doua zi.

Regina voiă să împodobească cu însăși mâna ei pe noră-sa, însă se luptă greu cu ea, căci Alba nu voiă să sufere beteala pe cap. Ea alergă prin tot palatul ca o căprioară speriată, se azvârleă la pământ, se

ascundeà sub pături și se rugà cu lacrămi ferbinți, să fie cruțată. Ea cereà ca regina să-i pue pe cap din tortul ei de mătase cel frumos, numai să nu o muncească cu aurul cel cumplit.

Când ședeà în genuchi și se rugà și plângeà, regina făcù un semn: două fete îi legară mâinile, și o a treia îi puse be-teala pe cap. Toți așteptau un val de mânie și de disperare. Dar Alba se făcù deodată tăcută. Palidă ca mortea, ea își plecă capul sub greutatea ce o apăsà: «Ești mai aspră decât mama mea!» zise ea. «Ea nu voià să-mi deà un bărbat ca să nu fiu nenorocită; însă tu chemi singură nenorocirea pe capul meu».

Nimeni nu puteà înțelege aceste vorbe, și nici Alba nu se înduplecà să le tâlmăcească, ceeace făcea să crească neîncrederea tuturor. Alba se făcuse atât de tristă, încât poporul nu mai puteà recunoaște astăzi pe fata cea veselă de ieri, și nici cuvintele pline de iubire ale tânărului soț nu putură face a se risipi norii de pe fruntea ei.

La curte însă nu se vorbeà de nimic alt decât de comorile nenumărate ale tinereii regine și mulți împingeau pe rege să le privească de aproape. Lui nu-i păsa de comori. El se gândea numai ce să facă, ca soția lui cea tânără, să râdă tot ca

mai 'nainte, și-și închipuia, că dacă-i va aduce ce dorește, va fi iarăși veselă. Ea surâdea numai cu compătimire când se uită la pietricelele, pe cari ceilalți le numeau pietre prețioase și giuvaeruri și nu putea înțelege, cum asemenea jucării pot să fie prețioase.

Indată însă ce auzi că Porfirie vreă să se întoarcă la cetatea ei, Alba se sperie foarte, și-l rugă, și-l conjură, să nu întreprindă asemenea călătorie! «Ea va fi de sigur moartea ta! de sigur!»

Dar nu fû cu puțință a înduplecă pe Porfirie să nu se ducă, și cu cât mai mult ea îi descria pericolele, cu atât mai mult acestea-l ațâțau, și, într'o dimineață, pe când ea dormea încă adânc, el se porni pe ascuns. Cu câțiva oameni ai săi, se suî cu îndrăzneală spre cetatea babei Coaja. Dânsa îl zări de departe și-i strigă:

«Fii blestemat, tu, care mi-ai răpit copilă, pentru a o face nenorocită. Na-ți, satură-ți nesățitul, care te-a împins a veni aci. — Nenorocitul! Eu n'am întrebat de tine, ce vii să mă cauți?».

Cu aceste cuvite ea azvârli peste călăreți o nenumărată cățătime de pietre prețioase, cari la aer se prefăceau numai de cât în ghiață și în omăt, și se rostogoleau atât de iute, încât ei nu se puteau apăra

de dânsule. Orbiți, nu mai putură cunoaște calea pe unde veniseră. Cei mai mulți picară în prăpăstii. Regele cel tânăr însă, care se apropiă de cetate însetat de răzbunare, pentru a strânge de gât pe babă, fû atât de tare acoperit, că nu mai putu să se miște din loc, și înnainte să fi zis un singur cuvânt, omățul îl nomoli și sub omăt își află mormântul. Baba Coaja râse cu hohot și zise: «Acum o să vie ea să-l caute pe dânsul, nu pe mine, însă ea vine la mine, nu la dânsul! Iarăși am să pun mâna pe copila mea, al cărei traiu nu e în lumea cea rea, printre oamenii, pe cari îi urăsc!».

Și în adevăr nu trecu mult și Alba, ostentită de drum, în vestmintele ei de catifea albă pline de pulbere, alergă spre munte în sus, întrebând cu buzele ei palide: -- «Unde este el?».

— «Așa!» îi răspunse baba. «Ai fugit dela mine cu un om străin, și acum vii înapoi și nu întrebi de mine, ci de dânsul? El nu e aci!».

— «Da, dar i-am dat de urmă, până colo la troianul cel mare!».

— «Nici că a mers mai departe», zise baba râzând. Și-a dat sufletul în pietrele tale cele prețioase.

Cu un strigăt cûmplit, Alba pică pe câm-

pul cel întins de omăt și începù să-l caute printr'însul. Dar în zadar! Omătul, care acoperea pe iubitul ei, erà prea înghețat! Strigând din fundul inimei «mamă! mamă! ce mi-ai făcut!» Alba pică fără însuflețire lângă omăt și ghiață. Baba Coaja rosti atunci un blestem atât de mare și de puternic, de se clătină muntele în toate adâncurile lui, și se dărâamă cetatea, îngropând-o sub ruine cu tot aurul ei.

În locul însă, unde Alba își dădù sufletul, răsări o floare ca de catifea albă, pe care de atunci o numesc toți Alba Regină. Ea înflorește numai sus lângă zăpezile, cari nu se mai topesc și cari acoperă pe iubitul ei. E atât de albă și de gingașă precum erà Alba.

Poate că omătul să se prefacă iarăși în pietre prețioase, când va umblă pe el o fată nevinovată. Firul cel de aur însă, pe care îl torsesse Alba, și astăzi toate miresele îl caută, și fiecare crede că l'a găsit. De aceea nici una nu se teme de firele de aur atât de periculoase, căci fiecare crede că norocul va fi în partea ei.

CEAHLĂUL

În Moldova se ridică un munte zdravăn, aproape tot atât de înalt cât și Bucegii; aceasta se numește Ceahlăul. Pare mai înalt chiar ca Bucegii, pentru că, neavând în față alt munte, zbugnește drept din vale și cu creasta lui încununată de zăpezi sclipitoare, stă ca un semn neclintit al vitejiei românești.

În dimineața unei zile, pe la cântători, urcă muntele cu pași ușori un bătrân plăeș, vânător vestit de urși. Cunoscut era Moș Gloanță în lung și în lat cu vânătorile lui voinicești. Hei! mi-ți intră iarna chiar în bârlogul ursului, lipind o lumânare aprinsă de vârful flintei și mi-ți-l culcă lat la pământ. Da povești bătrâne cine ca el știa să spună? Când începea cu «înșiră-te mărgărite», flăcăi și fete își uitau de toate, ascultându-l cu urechea ciulită și cu dragă inimă,

Acum dete de o deasă ceață neagră, și urcând, urcând mereu, Moș Gloanță o străbătù; iar soarele deasupra ei răsărea strălucitor, învăluind cu raze Panaghia, plai îngust dintr'o stâncă în geana muntelui, privesc, decât care mai fermecătoare, sfântul soare n'a sărutat. O salbă de fete adunate acolo, împodobeau pe întrecute cu cununi și cu mănunchiuri de flori icoana Maicii Domnului, pe când norii alburii și plutitori le despărțea de lumea întreagă. Când Moș Gloanță se arată pe tapșanul cel îngust, un fulger scăpără la picioarele lui și bubui un tunet din jos ca un cutremur de pământ.

— A! Moș Gloanță, răsună din toate părțile; bine-ai venit aci sus. Iacă noi aducem sfintei Mării a Nourilor văzdoage aurite și busuioc cu miresme sfinte și ia vezi! nourii supuși pe dată, răcoresc ogoarele din vale. Dar ia povestește-ne ceva, haide, moșule, spune!

Bătrânul plăeș își dete căciula pe ceafă și ridicându-și stufoasele și negrele sprâncene: «Da ce să vă povestesc fetelor?»

— Din vremile cele de demult, hei! tocmai de demult! — strigară fetele, și trăgându-l pe o muchie de stâncă, se grămădeau în jurul lui; unele se așezară la picioarele lui, altele-i steteau în față, pe când celelalte,

cu veselie luau loc îndărăt, ca să audă care de care mai bine. Unchiaşul începù:

— Ştiţi voi cine a făcut Ceahlăul?

— Nu? — Da! — De sigur, s'aude din toate părţile: Bunul Dumnezeu de bună seamă!

— Ba că chiar! răspunde bătrânul. Bunul Dumnezeu făcut-a soarele şi grânele şi toţi munţii ceilalţi şi pâraele... dar Ceahlăul l-au făcut Românii.

— Românii? întâmpină fetele cu o singură voce.

— Ci-că acù mulţi, foarte mulţi ani, de când adică nimenea nu ţine minte, fost-a pe aci o mare bătălie. Că veniau despre Nistru, colo departe, cete de limbi duşmane, cari n'aveau chip omenesc, ci păreau fiare sălbatice. Mici ca Statu-Palmă-Barbă-Cot, strâmbi ca Strâmbă-Lemne, cu faţa turtită, galbeni ca ceara, cu ochii mici ca de ciur, ce d'abiă se vedeau, năpusteau spre noi pre caii lor cu cari păreau că fac un singur trup, năpusteau ca stolul de lăcuste, suflate de vântul dela răsărit. Pe unde treceaù, jur împrejur nimiceau toate, şi îndărătul lor nu rămânea decât pământul gol. Vestea despre dânşii umplù ţara întreagă de groază. Cu toate acestea Românii erau hotărâţi să nu se dea şi să-şi apere pe moarte moşia lor. Făcut-au atunci Ro-

mânii frăție cu alt neam de oameni, albi la față, cu ochii albaștri, nalți ca bradul, cu părul, galben și lung, și cari cu cuțitul scriau pe fâșii de lemn.

Uniți, ei merg la Nistru ca să împedice roiul cumplit de lăcuste de-a trece încoace. Lungă și crâncenă fu lupta; de sânge crușite fură undele Nistrului și acoperite cu trupuri omenesti. Dar limbile cu ochi de ciur de nimica nu se îngroziau.

Și cu cât mai mulți perdeau din ai lor: cu atât mai mulți și mai mulți năvăleau, trei, drept unul care cădeă. Aveau săgeți veninate de împrăștiau cu ele moartea neînlăturată. Și d'abiă doborau pe unul din din ai noștri, se rătrăgeau iute pentru ca din nou să deă năvală cu lăncile. Trupuri omenesti făcură la urmă pod peste Nistru, de trecură peste el cu caii lor cei mici, și Românii se văzură siliți de a lăsa locul și a se da la o parte îndărătul Prutului pentru a se apăra din nou.

Lupta țină 8 zile. Roșu ca sângele răsări și roșu ca sângele soarele asfinți, și roșii de sânge erau apele și câmpiile. Atunci zise căpitanul oamenilor cu păr galben; «Cât să lăsăm și locul acesta; dar unde afla-vom cetate de apărare de acești balauri cumpliți?

— Mai avem încă o țară frumoasă, strigară Românii, arătând calea spre munți.

Și plecară într'acolo, dar cum dușmanul nu da pas și cum la munte încă ai noștri nu sosiau, strigă căpitanul: «Ascultați copii! Fiecare din voi să ia o mână de țărână și s'o arunce înaintea lui».

Așa făcură cum li se poruncise. Și fiindcă ai noștri încă erau mulți ca iarba, mulți ca nisipul mării, curând aci se ridică ăst munte mare pe care ai noștri îl numiră Ceahlău și Caucland îi zise neamul că părul galben.

Când cumplitii dușmani năvăliră, ridicat eră muntele până la noi, și oastea tăbărită pe înălțimile lui abiă de vulturi umblate. Aci ai noștri erau cei mai tari și după creasta muntelui respinseră orice năvălire.

Lighioanele dușmane dela poale strigară: «Peri-vor prin foame!» și înconjurară muntele, așa ca nimeni să nu mai poată coborî de pe el.

Curând merindele se împutinară și cu ochii afundați de mâncare, oastea noastră cătă din zarea muntelui la potopul de dușmani din vale, cum prădau ogoarele și câmpiile, cum ucideau toate femeile și copiii, cari nu putuseră află adăpostire și cum locuințele lor în cenușă le prefăceau. Mai rău decât toate însă eră setea. Că muntele încă neîmpădurit fiind, izvoare nu

slobozise, de erau siliți fiecare doniță de apă ce o aduceau din vale să o plătească cu una sau mai multe vieți de frate. La așa mare cumpănă ajunși, Domnii noștri sfat ținură: «Oare nu va fi mai bine să dea năvală în dușmani și luptându-se, să învingă ori să moară?».

Dar iată sosește un păstor tânăr și frumos, cu lungi plete negre crețe și cu ochii ca cărbunele, și zise: «Zi și noapte m'am gândit și răsgândit să pregătesc balaurilor din vale asfințirea vieții. Innaintea ochilor mei ei au străpuns sânul iubitei mele; au răstignit-o de pomi, prinzând-o în cuie, apoi o legară de coada cailor și o târâră deși însemnară calea prin dâre de sânge, gonindu-i până ce nu rămase din mândru-lița mea iubită decât o lungă şuviță de păr strâns învăluită de pom. O! știu eu acum să-mi potolesc setea de răzbunare, chiar dacă ar trebui să îndur moartea cea mai cumplită! Cutreerat-am muntele ce ridicarăm și am aflat un loc pe care-l poți desprinde și rostogoli în vale. Voiu să vi-l arăt. Când veți fi săpat destul de adânc, mă pogor și spun balaurilor din vale că vin să-i duc în calea pe unde pot lua cu năvală muntele. Când veți auzi răsunând buciul meu, rostogoliți muntele desprins asupra lor, dar nu mai curând ca ei să fie

toți la un loc adunați, ca voi să puteți trece apoi pe deasupra malului prăpăstuit și a dușmanilor îngropați sub dânsul».

— Cum te cheamă, voinice, ziseră atunci căpitanii.

— Mă numesc Bujor.

— Dar știi tu, băiete, ce te așteaptă, dacă te vor afla că i-ai înșelat?

— Știu bine, răspunse flăcăul, încrețind din sprâncene. Văzut-am ce-au făcut dânsii cu cel nevinovat; ce așteaptă dar dela ei cel vinovat?

Și nu te temi?

— De ce m'ași teme, de oarece viața mi-e sarcină fără de iubita mea, pe care mi-au ucis-o? Nu, nu mă îngrozește moartea.

Și săpară zi și noapte un șanț adânc în munte, adunară toate pietrele ce găsiră, lucru care numai ușor nu eră, că setea îi ardeă cumplit. Dar în sfârșit pământul eră acum de ajuns desprins ca la întâia izbire să se rostogolească în vale. Deci Bujor își luă rămas bun, făcându-și cruce din munte.

Strejilor dușmane le grăi că voește să vorbească cu Domnul lor, că e mai mort de foame și că umblă să scape pe mulți de o asemenea moarte.

Când stătù înaintea groaznicului căpitan, flăcăul simți totuși că-i bate inima, căci

cumplit la vedere era acela. Puneți-vă în minte tot ce puteți gândi despre răutate și despre cruzime și încă toate acestea vor fi puține... în potrivire cu fața Domnului acelor balauri.

Scrâșni din dinți și-și linse buzele, când auzi pe Bujor că-i va arăta un loc, care este cu totul nepăzit, și pe unde va putea năvăli la munte.

— Dar dacă mă înșeli? zise Domnul, atunci așa vei muri, încă moartea ți s'ar părea balsamul cel mai dulce.

— Așa să fie, răspunse Bujor hotărît și ceru o înghițitură de apă, fiindcă era gata să cadă de sete.

Noaptea sosi neagră și fără de stele; dușmanii se îndreptară spre Ceahlău în cete tăcute; copitele cailor le înveliseră cu pae să nu se facă nici un zgomot. Bujor mergea între doi călăreți pociți, cari prin găurile ce aveau drept ochi, îl urmăreau de aproape. El pășea înadins foarte încet pentru ca să se poată aduna colo sus cât mai mulți înainte de a le da semnalul. Cunoștea el bine locul unde-și ascunsese buciumul și cu inima bătând înaintea spre acel loc. Dar dacă nu va izbuti să-și pue buciumul la gură fără să prindă de veste lighioanele dușmane, ce va fi apoi? El văzù negrele lor cete, dese, tot mai dese împrejurându-l

și îngrămădindu-l din dărăt. Iacă că începui a urcă dealul. Acî ascuns eră buciumul. Bujor îl apucă strâns în mână, mai aruncă o căutătură spre dușmani, și zise: Doamne ajută, și buciumă din răsputeri. Intr'o clipeală îi striviră toți dinții și-i aruncară arcan după gât. Până a nu-și pierde simțirile văzù muntele mișcându-se, auzi o bubitură ca și când sânul pământului s'ar deschide, apoi un urlet de groază răsună jur-împrejur și el rămase îngropat în mijlocul miilor de dușmani. Românii însă, năvăliră în vale, trecând peste movili și șanțuri, peste trupuri de oameni și de cai; așa măcel se făcù, că mulți ani după aceea nu se află pe acolo altceva decât țeste osoase clădite cu strujenii de porumb. Dușmanii se traseră îndărăt și românii își deschiseră calea spre muntele, unde se adăpostiseră. Acum dușmanii se săturaseră de a mai urmări pe ai noștri și deci apucaseră spre alte țări după prădăciune.

Bujor însă nu murise. O piatră îl acoperise în loc de a-l strivi, așa că pământul care se rostogolise peste piatră stătea ușor pe ea și-i lăsase puțin loc de răsuflare. După mai multe ore își reveni în fire și atunci simți arcanul la gât. Când voi să-l desfacă simți o mână înghețată și țeapănă care ținea arcanul și pe care n'o putea

deschide. Gândi s'o rupă cu dinții, dar vai ! văzù că dinți nu mai aveà, și când se mișcă ceva mai mult se surpă țărâna din sus peste el și-i strâmtorà tot mereu locul în care mai răsufilă. Atunci se târâ încet către mâna de mort, desfăcù arcanul și scoase capul afară. Acum puteà să se miște. Cu cea mai mare băgare de seamă, ca o cârtiță, înlătură pământul îngrijind de aproape să nu se reacopere de țărână locul din jurul pietrei unde puteà să răsufle. Adesea erà silit să steà din lucru, căci mereu, când socoteà să deà de aer, se loveà iar de vreun mort pe care nu-l puteà înlăturà din cale. Cu groază băgà de seamă că în loc de a pune mâna în țărână, și-o înfigeà când în nescai ochi de mort, când în vreo gură și uneori auzeà chiar câte un gemăt, care îi grăià de om încă cu zile.

Dar la urma urmei dete peste un loc deschis atât cât un deget, apoi cât o mână și acì, ca însetatul apa, sorbeà aerul care năvăleà prin deschizătură. Cu puterile ce-i mai rămaseră lucrând eși afară ; când însă văzù lumina zilei își pierdù simțirile. Nu-și dădeà seama apoi cât timp zăcuse leșinat. Dar când deschise ochii, în jurul său erà o tăcere de moarte. Prietenii și dușmanii nu mai erau acolo și cei îngropați sub munte nu se mai sculară să povestească

de cele întâmplăte. Bujor nu-și putea închipui că este un viteaz, precum cu toate acestea eră, ci-că e un biet flăcău părăsit care pierduse orice drept de a trăi, de oarece mort eră și pentru ai lui și pentru dușmani. Flămând și însetat, tremurând pe picioarele cari nu-l mai țineau, scoboră muntele. Mai bine ar fi voit să fie tras în țepă și făcut bucăți de dușmani, decât să moară de sfârșirile foamei, singur numai între morți. Nici un dușman nu se arătă însă, și Bujor putu să ajungă la râu și să-și potolească setea; bău, deși apa eră crușită de sânge și cătă în jurul său să vază în cotro ai săi puteau să fie. Cale de mai multe zile împrejur nu se află țipenie de om. Cei cari avuseseră picioare fugiseră, și cei cari nu putuseră fugi, omorâți fuseră. Bujor apucă atunci calea către munte. Acolo poate fi-vor oștirile, cari ca prin un cutremur dispăruseră. Dar luă o cale greșită și se depărtă de ei din ce în ce mai mult. Până ce să-i ajungă, ei se scoborâseră iarăși în vale.

Ostenit de atâta umblet stătù și se gândi: Ei mă socotesc mort: la ce să-i mai caut? —Urcă deci la munte și se făcù iar păstor ca mai 'nainte. Când apoi seara povestea cele ce i se întâmplase, păstorii râdeau de frumoasa lui istorie luând-o de poveste;

căci zgomotul războiului nu străbătuse până la ei, și nici nu văzuseră lighioanele dușmane; și cât despre dinții cei striviți ai lui Bujor, ei puseră lucrul în socoteala vreunei certe ce ar fi avut. Ei ziceau: Uite, Bujor spune atât de adesea povestea lui, că, zău, acum el însuși o crede adevărată.

— Sărmanul flăcău! strigară fetele, când Moș Gloanță sfârși. Da ce mai făcù el apoi? rămas-a el tot aci? N'a fost răsplătit nici odată pentru vitejia lui? așa întrebau fetele, care mai de cari.

Dar Moș Gloanță își scoase păpușa de tutun, își umplù luleaua, fumă cu poftă și clătină din cap la toate întrebările.—«Știu și eu? Mergeți de-l căutați, răspunse la urmă; poate că Dumnezeu, ca să-l răsplătească, i-o fi dăruit o viață lungă, lungă!»

«Ei, da atunci o fi de tot bătrân și urâcios!» strigară fetele, și încinseră o horă ca să uite pe Bujor.

VALEA REA

E lucru ne mai pomenit cum eu, Peleşul am ajuns să-mi oprească pe mândra mea mititică a veni la mine. Şi cine se pune la mijloc, ca să oprească mult dorita noastră întâlnire? Nimeni altul decât urâta şi răutăcioasa de Prahovă, care nu e nici ea o sfântă, ci aleargă cu graba furiei spre Ialomiţa, ca dinpreună cu ea să meargă până în Dunăre ca să întâlnească pe Argeşul, pe care nici că l'a văzut vreodată, şi plină de gelozie, cum este, o dă la oparte pe Doftana, care a pornit tot în acel drum şi care fără dor şi poate îi este mai dragă Argeşului.—Zău, că-mi vine să turbez! Să vezi mereu o drăguţă ca ea, fără ca să poţi ajunge vreodată la dânsa! în deobşte, să fie ceva ce nu poţi, când eşti Peleşul, care e în stare să scoată din rădăcini şi să mute stâncile din loc, asta-i un lucru care te scoate din minţi!—Şi tâmpiţii ăştia

din munți, Cumpeat și Piscul Căinelui, se uită morocănoși la zânișoara drăgălașă și îi zic fată rea, numai și numai pentru că-i sunt drag eu.

Și adică ce?—nu sunt oare băiat curățel? Nu cumva e lucru nefiresc, că ea voește a se aruncă în brațele mele? — Dar niște munți bătrâni și ursuji, de unde ar putea ei să înțeleagă simțirile unei zânișoare zburdalnice, abia eșită din izvoarele, în cari s'a născut.

Cât despre Prahova, nici nu voesc a mai lungi vorba: ea ar dori ca numai ei să mă închin și mă coprinde în brațele ei totdeauna, când pe lângă dânsa, peste dânsa, chiar printr'însa voesc a trece la mândru-lița mea.

O strașnică babă bătrână ca Prahova?—se poate oare, ca ea să-i placă omului, care a văzut odată chipul și strălucirea ochilor mierii de dincolo și a zărit acea făptură sprinteioară trecând în săltate din stâncă în stâncă și strecurându-se prin cele mai strâmte poteci ca și când ar fi fată fără de trup!

Dar tot e cineva s'o priceapă; acesta e cerul, căci totdeauna, când drăgălașa mititică își încrețește sprâncenele negre și bate nerăbdătoare cu picioarele în pământ, se întunecă mai tare chiar decât dânsa la

față și trimite neîntârziat cei mai negri dintre norii săi în sus ca să-i arate lumii ce va se zică a necăji pe mândruța mea dragălașă. Nu arareori îi scapă câte un suspin de tot greu, și atunci se simte strâmtorată în albia ei, care n'a fost croită pentru niște porniri sufletești așa de puternice.

În asemenea momente-mi vine adeseori să cred, că are să sară în avântul ei până la mine, însă chiar sub ochii mei urâcioasa de Prahova o apucă de pletele crețe, o scutură, o biciuește și se repede cu ea la vale, și ori cât de mult ași alerga în urma lor, ori cât de cu dinadinsul ași călca pe coada dela rochia Prahovei, ca să o silesc a se oprî în loc și a-mi da pe mândra mea, ea este mai tare decât noi amândoi și mă târește și pe mine la vale, însă ducându-mă așa, ca ea să fie mereu între noi. Mititica nu poate nici măcar să privească împrejur, căci vai și amar de capul ei!

— Mi-ași chema toți sfinții într'ajutor; ei însă nu ascultă rugămințile unui pârau păgânesc ca mine, care nu merge nici odată la biserică și nici a posti nu poate. Am trimis urșii să o bea pe Prahova, dar nici unul n'a putut s'o scoată la capăt. Altfel nici nu voiam să stea prea mult prin partea locului, ca să se 'nhoalbe la drăguța mae. La drept vorbind, chiar nici cerului nu-i

las bucuros mulțumirea de a privi la dânsa, iar cât pentru cei doi munți, îmi vine să le arunc cea mai sălbatică a mea spumă în față; însă Prahova trece așezată la vale și ia cu dânsa și spumă, și ură, și mânie, și toate, ca și când eu n'ași fi pe lume, eu, cu pornirile mele cele covârșitoare.

O, mititica mea Rea! Tu-mi ești mai dragă decât ori și ce în lumea aceasta! Destăinuesc basmele din ochii tăi; îmi închipuesc poveștile ce tu ai putea să-mi spui! Dar dacă ai auzi poveștile mele, ce-ai face tu atunci!? Ai râde și ai plânge, și ai suspină și ai ascultă dusă, iar în ochii tăi s'ar oglindi toate cele ce ți-aș povesti; ascultându-mă, n'ai obosi niciodată, nici chiar dacă ți-ași spune de mii de mii de ori aceeași poveste! — fiindcă ești de același soiu cu mine și știi, că adesea ori, foarte adese ori, noi trebuie să spunem același lucru care însă rămâne cu toate aceste un lucru nou și proaspăt, fiindcă izvorește mereu din aceeași adâncime.

Deci trebuie să mă mulțumesc a spune poveștile mele tâmpitului neam omenesc, care mai că mă pricepe, mai că nu.—Priveste câte unul țintă la mine, ba chiar îmi zice: «Ah, ce frumos!»—dar nici închipuire nu pot să-și facă ce frumos m'ar socoti frumoasa mea mititică! Sunt chiar unii

ce-și închipuesc că m'au înțăles și povestesc fel de fel de verzi și uscate ce mie nici prin gând nu mi-au trecut. O! cum râd de dânșii, dar râd încât se umple valea, și stâncile răsună, iar ei stau cu gura căscată și nici nu bagă de seamă, că de dânșii râd, căci peste puțin plâng de mânie.

Pentruca să nu mai lungesc vorba, am gândiri și simțiri, câte numai un zburdalnic pârau de munte poate să aibă, și toate aceste porniri viforoase le înghite Prahova cu nepăsare și le poartă zâmbind prin lumea largă, care nici nu le vede, nici nu le aude, și care nici nu poate să simță ceva, fiindcă vântul trece mereu peste dânsa, și ori și ce simțire ar prinde rădăcini, o șterge și o vântură mai departe.

Fii numai mânioasă, mica mea Rea, fi mânioasă pe lumea bătută de vânturi și jelește pe în veci credinciosul, rău înțelesul, viforosul tău Peleş.

BIBLIOTECA „ASTRA”